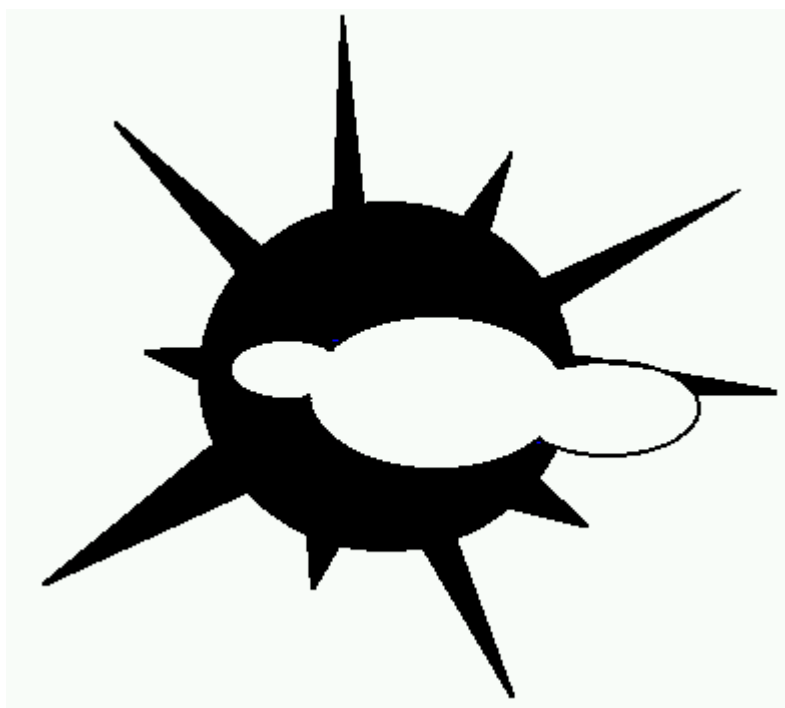

ARADI ÓVODA CSÁNYI és POZSONYI TAGÓVODA

**1043 BUDAPEST ARADI UTCA 9.
1043 Budapest Csányi László u. 31.
1043 Budapest Mártírok u. 1.**

OM azonosító: 034295
Alapító okirat száma: 119/2013.(VI.27.)

KOMPLEX PREVENCIÓS ÓVODAI PROGRAM

HELYI ÓVODAI NEVELÉSI PROGRAM
2019.

Porkolábné dr. Balogh Katalin
dr. Páli Judit
Pintér Éva
Szaitzné Gregorits Anna
és a
program készítésében résztvevő pedagógusok:

dr. Balázsné Szűcs Judit
Galléné Falka Éva
Kifor Lászlóné
Kiss Judit
Maróthy Erzsébet
Tóth Ágnes
dr. Varga Józsefné

A program 2018-as felülvizsgálatában résztvevő pedagógusok:

Az Aradi Óvoda, Csányi- és Pozsonyi Tagóvoda pedagógusai

Komplex Prevenációs óvodai Program

Budapest, 2019.

Tartalomjegyzék

I	BEVEZETŐ.....	6
I.1.1	<i>Programválasztásunk a statisztika tükrében.....</i>	<i>7</i>
I.1.2	<i>Óvodánk, programunk és a családi nevelés kapcsolata mindhárom óvodában</i>	<i>9</i>
I.1	GYERMEKKÉPÜNK	11
II	A KOMPLEX PREVENCIÓS ÓVODAI PROGRAM FEJLŐDÉSLÉLEKTANI ÉS NEVELÉSFILÓZÓFIAI MEGALAPOZOTTSÁGA, A FEJLESZTÉS CÉLJA.....	13
II.1	A HARMONIKUS SZEMÉLYISÉGFEJLESZTÉS	14
II.1.1	<i>Interperszonális kapcsolatok.....</i>	<i>14</i>
II.1.2	<i>Az én-kép, önismeret – önértékelés</i>	<i>14</i>
II.1.3	<i>Új attitűdök, értékek, normák kialakítása</i>	<i>14</i>
II.1.4	<i>Az erkölcsi értékek alakítása</i>	<i>15</i>
II.1.5	<i>Az értelmi nevelés feladatai</i>	<i>15</i>
II.1.6	<i>A testi nevelés</i>	<i>16</i>
II.2	AZ ISKOLAI POTENCIÁLIS TANULÁSI ZAVAROK MEGELŐZÉSE - PREVENCIÓJA	17
II.2.1	<i>A fejlesztés alapja.....</i>	<i>17</i>
II.2.2	<i>A fejlesztőprogram alkalmazásának alapelvei.....</i>	<i>18</i>
III	A KOMPLEX PREVENCIÓS ÓVODAI PROGRAM TARTALMA	18
III.1	TERMÉSZETES GYERMEKI MEGNYILVÁNULÁSOK	19
III.1.1	<i>Mozgás</i>	<i>19</i>
III.1.2	<i>Játék.....</i>	<i>27</i>
III.1.3	<i>A játék helye programunkban</i>	<i>33</i>
III.2	KULTÚRAÁTADÁS	36
III.2.1	<i>Egészséges életmód</i>	<i>36</i>
III.2.2	<i>Gyermek és környezete</i>	<i>41</i>
IV	A KOMPLEX PREVENCIÓS ÓVODAI PROGRAM ALKALMAZÁSÁNAK FELTÉTELRENDSZERE.....	54
IV.1	AZ ÓVODAPEDAGÓGUS FELADATAI	54
IV.1.1	<i>A gyermek és környezete sokoldalú megismerése</i>	<i>54</i>
IV.1.2	<i>A gyermek érési folyamatához igazított differenciált tervezés....</i>	<i>55</i>
IV.1.3	<i>A fejlődés nyomonkövetése, az eredmények elemzése, szükséges korrekciója.....</i>	<i>56</i>
IV.2	SZERVEZETI ÉS IDŐKERETEK	57
IV.2.1	<i>Csoportszervezés</i>	<i>57</i>
IV.2.2	<i>Napirend, hetirend</i>	<i>57</i>
IV.2.3	<i>Tevékenységi formák idő- és szervezési jellemzői.....</i>	<i>58</i>
IV.3	SZEMÉLYI ÉS TÁRGYI FELTÉTELEK	59

IV.3.1 Személyi feltételek	59
IV.3.2 Tárgyi feltételek.....	59
IV.4 A PROGRAM MEGVALÓSÍTÁSÁNAK FELTÉTELEI	60
IV.5 ELLENŐRZÉS, ÉRTÉKELÉS	60
IV.5.1 A fejlesztőmunka hatékonyságának ellenőrzése pedagógiai- diagnosztikai eszközökkel.....	60
IV.5.2 Programellenőrzés és értékelés	61
V ÓVODÁNK KAPCSOLATRENDSZERE	62
V.1 CSALÁD - ÓVODA	62
V.2 KAPCSOLATTARTÁS, TAPASZTALATCSERE EGYÉB NEVELÉSI, OKTATÁSI, SZAKSZOLGÁLATI, KULTURÁLIS INTÉZMÉNYEKSEL	63
V.3 KAPCSOLAT A FENNTARTÓVAL, A PEDAGÓGIAI SZAKSZOLGÁLATOKKAL	64
V.4 KAPCSOLAT A KOMPLEX PREVENCIÓS ÓVODAI PROGRAMOT ÁTVEVŐ NEVELÉSI INTÉZMÉNYEKSEL	64
VI GYERMEKVÉDELEM	65
VII SAJÁTOS NEVELÉSI IGÉNYŰ, ÉRZÉKSZERV FOGYATÉKOS, BESZÉDFOGYATÉKOS, ENYHE ÉRTELMI FOGYATÉKOS, AUTISZTIKUS, AUTISTA ÉS A MEGISMERŐ FUNKCIÓS VAGY VISELKEDÉS FEJLŐDÉSÉNEK TARTÓS ÉS SÚLYOS VAGY SÚLYOS RENDELLENESSÉGÉVEL KÜZDŐ GYERMEKEK INTEGRÁLT NEVELÉSÉNEK PROGRAMJA.....	66
VII.1 BEVEZETÉS	66
VII.1.1 Fogalmi meghatározások és az intézmény feladatai.....	67
VII.2 AZ INTEGRÁCIÓ CÉLJA	71
VII.3 FELADATAINK.....	71
VII.3.1 Általános feladatok.....	71
VII.3.2 Feladatok a helyi pedagógiai programunk tartalmainak közvetítése során	72
VII.4 KOMPETENCIÁK, ELLÁTÁSI, FEJLESZTÉSI ELVEK	73
VII.4.1 A habilitációs, rehabilitációs ellátás közös elvei:.....	73
VII.5 KOMPETENCIÁK	76
VII.5.1 Gyógypedagógus	76
VII.5.2 Logopédus	76
VII.5.3 Óvodapedagógus.....	76
VII. 5.4 Pedagógiai Asszisztens	77
VII.6 SZERVEZETI KERET ÉS ESZKÖZRENDSZER.....	77
VII.6.1 Az integrációhoz szükséges személyi, tárgyi feltételek biztosítása	78
VIII ZÁRÓGONDOLAT	79
LEGITIMITÁSI ZÁRADÉK	80
ÉRVÉNYESSÉGI ZÁRADÉK	81
MELLÉKLETEK.....	82

VIII.1A FEJLESZTŐPROGRAM	82
VIII.2/1 ISMERKEDŐ-LAP	93
VIII.2/2 SZÖVEGES ÉRTÉKELÉS.....	97
VIII.3 CSOPORTNAPLÓ.....	99
VIII.4A GYERMEK FEJLŐDÉSÉNEK NYOMONKÖVETÉSE	128
VIII.5 ÓVODÁNKBAN LÉTREJÖTT SZELLEMI ALKOTÁSOK JEGYZÉKE	136

I Bevezető

Helyi óvodai nevelési programunk - összhangban a közoktatás fejlesztési törekvésekkel - a gyermekek óvodai nevelésében érvényesítendő elveinket fogalmazza meg.

Helyi programunk elkészítésénél figyelembe vettük:

- 363/2012.(XII.17.) Korm. rendelet az Óvodai nevelés országos alapprogramjának módosítása
- a Magyar Köztársaság (Alkotmányát) Alaptörvénye
- 2011. évi CXCV. Törvény 94.§ (4) bekezdés a) pontjában kapott felhatalmazás alapján, az alaptörvény 15. cikk (1) bekezdésben foglalt feladatkörében eljárva
- 229/2012. (VIII. 28.) Korm. rendelet a nemzeti köznevelésről szóló törvény végrehajtásáról
- 363/2012. (XII. 17.) Korm. rend. az Óvodai Nevelés Országos Alapprogramjáról
- 2/2005. (III. 1.) OM rendelet a Sajátos Nevelési Igényű gyermekek irányelvéről
- a gyermekek jogairól szóló ENSZ alapdokumentumot
- az 1997. évi XXXI. Törvény-t a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról
- a Komplex Prevenziós Óvodai Programot, valamint a helyi adottságokat, sajátosságokat.

A Komplex Prevenziós óvodai Program 15 éves kutatói és óvodai gyakorlati munka eredményeként jött létre. Megőrzi azokat az értékeket, melyekre a hazai óvodapedagógia is épít, ötvözi azokat a korszerű fejlődés lélektani, neurológiai, gyógypedagógiai eredményekkel.

Az *intézményes nevelés* - így az óvoda értékmegőrző- és közvetítő funkciója mellett - *alapvető feladata* a kultúra átadása az életkori sajátosságokhoz optimálisan illeszkedő nevelési módszerekkel oly módon, hogy abban az örök emberi értékek saját kultúránk színeivel gazdagodjanak.

Céljaink meghatározásánál abból a meggyőződésből indultunk ki, hogy a prevenzióra, a korai fejlődés tudatos támogatására, az alapkészségek kialakítására, fejlesztésére, a felzárkóztatásra és a tehetséggondozásra szükség van. Ezt 15 éves saját óvodai gyakorlati tapasztalatunk támasztja alá. 1996-ban az Országos Közoktatási Intézet felkérésére Porkolábné dr. Balogh Katalin az ELTE kandidátusa, docense, dr. Páli Judit egyetemi docens és Pintér Éva óvodai szaktanácsadó

vezetésével óvodánk munkacsoportja elkészítette a Komplex Prevenciós óvodai Programot, mely 1997-ben bekerült az országosan választható, minősített pedagógiai programok sorába.

Fejlődés lélektani kutatások igazolják, hogy a gyermekek genetikai programja csak és kizárólag megfelelő környezeti tényezők, és feltételek biztosításával bontakozhat ki, fejlődésük alapja a mozgás és a játék. A mozgás a gyermekek legtermészetesebb megnyilvánulása, a játék megteremti kapcsolatukat környezetükkel, alapvető tevékenységük, melyen keresztül megismerik a világot. ***A játék*** segíti őket abban, hogy majdani életük során helyesen tájékozódjanak, viselkedjenek, cselekedjenek a különböző élethelyzetekben.

Az együttmozgás és közös játék öröme együttgondolkodássá, párbeszéddé alakul át, így kultúránk elemei a gyermekek aktív tevékenységével válnak világképük részévé.

Az optimális környezeti feltételek megtervezése és megszervezése a felkészült ***óvodapedagógus feladata.***

Az óvodapedagógusnak úgy kell közvetítenie kultúránkat, hogy ezáltal az óvodás gyermekek érzelmileg, szociálisan és értelmileg gazdagodjanak, képességeik kibontakozhassanak. A későbbiek során képessé váljanak más kultúrák, hagyományok értékeinek befogadására, élethosszig tartó tanulásuk során. A felnőtt szakembernek ismerni kell a módját és vállalnia a felelősséget, hogy úgy vezesse el a gyermeket az iskola küszöbéig, hogy új feladatokra felkészültek legyenek, s eközben boldog gyermekkoraikat is megőrizhessék!

Helyi óvodai nevelési programunk tehát a Komplex Prevenciós óvodai Programmal megegyezik, kiegészítve azt intézményünkre jellemző tényekkel és adatokkal.

1.1.4 Programválasztásunk a statisztika tükrében

A statisztikai adatok és tapasztalataink azt a tényt tükrözik, hogy a szülők az anyagi javak megszerzésére sokszor több időt fordítanak, mint gyermekük nevelésére, közös családi életükre. Ennek következményeként a gyermekek egyre több időt töltenek az intézményben, ezért számukra az óvodai élet jelentősége egyre inkább növekszik. Felelősségünk abban rejlik, hogy a megnövekedett nevelési feladataink végzése során (pozitív példaadásunkkal) a családi nevelés elsődlegessége ne csorbuljon.

Óvodánk adatai a magyarországi, budapesti statisztikák átlagához közelítenek, ezért tartottuk fontosnak olyan program választását, amely:

- segíti az esélyegyenlőség kialakítását, a gyermekek részképességeinek, képességeinek fejlesztését,
- segíti a felzárkóztatást,
- lehetőséget ad a kiemelkedő képességű gyermekek felismerésére, képességeik megerősítésére, kibontakoztatására.

1.1.5 Óvodánk, programunk és a családi nevelés kapcsolata mindhárom óvodában

Az általunk választott és kidolgozott Komplex Prevenciós óvodai Program lehetőséget ad a lakótelepi és ingerszegény környezet ellensúlyozására a „Fejlesztőprogram” alkalmazásával az óvodai élet minden területén (pl. tapasztalatszerzéssel a környező világ megismerésére - Kultúraátadás, mozgásfejlesztés - Mozgásfejlesztő program, Játék, stb.), az egyéni differenciált bánásmód alkalmazásával.

Az Aradi Óvoda sajátos arculatát erősíti a - programhoz kapcsolódva – egy, illetve két napos kirándulások, Tarzan Park, Állatkert, múzeumlátogatások, színházi előadások, sportolási lehetőségek (úszás, cselgáncs, korcsolya, külön torna) mellett a hagyományos ünnepeken túl nagyszabású gyermeknapunk, almanapunk, Luca-napi, adventi készülődésünk szervezése.

A Csányi Tagóvoda sajátos arculatát erősíti:

- az ételérzékenységekben szenvedő gyermekek fogadása
- az angol nyelvvel való ismerkedés játékos formában délutánonként
- néptánc
- sportolási lehetőségek (korcsolya, úszás és cselgáncs)
- Tarzan Park
- jó időben a mindennapos testnevelés és a testnevelés foglalkozásokat az udvaron tartjuk
- hagyományaink közé tartozik az Apák napja, Adventi készülődés, Föld napja, Húsvéti vásár, őszi és tavaszi buszos kirándulás.

A Pozsonyi Tagóvoda sajátos arculatát erősíti:

- az ételérzékenységekben szenvedő **gyermekek fogadása**. Ezt a feladatot a bölcsőde és az óvoda jó kapcsolata révén tudja teljesíteni (a bölcsődei konyha biztosítja számukra az ételt),
- a betegségek megelőzése, ill. az egészség megőrzése céljából létrehozott **só-szoba**, amely évek óta folyamatosan működik a téli időszakban,
- a német nyelvvel való ismerkedés, mely játékos formában, óvodai időn kívül (a Német Kisebbségi Önkormányzat elismerésével és esetenkénti támogatásával) történik, a szülők igényeinek megfelelően.

Az óvoda (mint szolgáltató intézmény) *és a család együttnevelését* mindhárom óvodában erősítjük azzal, hogy a hagyományos kapcsolattartási formákon túl

(szükség szerinti fogadóóra, nyílt nap – nyílt hét, szülői értekezlet, családlátogatás a szülő kérésére, beszélgetések) az ünnepekre, rendezvényekre közösen készülődünk a szülőkkel. A közös készülődés alatt közelebb kerülhetnek egymáshoz óvónők, szülők, egyaránt. A család minden tagját érintő programokat (vetélkedő, közös kirándulás, Tarzan Park, Luca-napi vásár, a csoportról készített videofelvételek közös megtekintése, gyermekek évszakköszöntő műsora, gyermeknap, alma-nap, ismeretterjesztő előadások, Újpesti Futónapokon való részvétel, stb.) szervezünk.

Hagyomány, hogy havonta, vagy a hagyományos ünnepekhez kapcsolódva báb, illetve színielőadást láthatnak a gyerekek, melyek megtartására igényes hívásos előadóművészeket hívunk.

A nagycsoportosok ballagással, ünnepi hangulatban búcsúznak csoportjuktól, óvodánktól.

A statisztikai adatokból kitűnik, és a tapasztalatok és a kutatások is azt bizonyítják, hogy az átlagosnak mondható családi háttér ellenére a gyermekek nagy százaléka igényel fokozott egyéni bánásmódot. Programunk kidolgozásánál ezért fektettünk nagyobb hangsúlyt a mozgás, az egészséges életmód és a kultúraátadás területeire.

I.1 Gyermekképünk

Nevelőtestületünk azt az **alapelvet** vallja, hogy a gyermeki személyiség egyedi, mással nem helyettesíthető és szociális lény, mint fejlődő személyiséget – szeretetteljes gondoskodás és különleges védelem illeti meg. A gyermek nevelése elsősorban a család joga és kötelessége, s ebben az óvoda kiegészítő, esetenként hátránycsökkentő szerepet tölt be.

Társadalmunk általánosan elfogadott eszményképe a minél többoldalúan fejlett ember. Óvodai nevelésünk gyermekközpontú, a családi nevelés kiegészítője, segítője. Célunk az érzelmi biztonság megteremtésével, hogy testileg, szellemileg, szociálisan egészségesen fejlett, harmonikus személyiségű, az iskolai élet megkezdéséhez szükséges fejlettségi szintet elérő gyermekeket neveljünk, egyéni és életkori sajátosságukat, fejlődési ütemüket figyelembe véve. Az óvodai nevelés a gyermeki személyiség teljes kibontakozásának elősegítésére irányul, az emberi jogok és a gyermeket megillető jogok tiszteletben tartásával; oly módon, hogy minden gyermek egyenlő eséllyel részesülhessen a színvonalas nevelésben.

Az intézményünkbe kerülő **gyermekek nevelése során arra törekszünk**, hogy önmagukhoz képest, a bennük rejlő képességekből minél többet kibontakoztassunk; érzelmileg, erkölcsileg és értelmileg gazdagodjanak, képességeik kiteljesedjenek.

Célunk, hogy szűkebb közösségük aktív tagjává váljanak, fogadják el, és együttműködően alakítsák annak szokás és szabályrendszerét. Ennek érdekében óvodánk nevelőtestülete biztosítja lehetőségeihez mérten a nevelési, személyi és tárgyi feltételeket.

A gyermekfejlődő személyiség, fejlettségét genetikai adottságok, az érés sajátos törvényszerűségei, valamint a külső környezeti hatások együttesen határozzák meg. A személyiség szabad kibontakozásában a gyermeket körülvevő személyi és tárgyi környezet szerepe meghatározó. Az óvodai nevelés gyermekközpontú, befogadó, a gyermeki személyiség kibontakozásának elősegítésére törekszik, biztosítva minden gyermek számára, hogy egyformán magas színvonalú és szeretetteljes nevelésben részesüljön, s meglévő hátrányai csökkenjenek. Nem ad helyet semmiféle előítélet kibontakozásának.

Feladatunk, hogy minden gyermekben kibontakoztassuk a testi, szellemi és erkölcsi képességek, pozitív tulajdonságok lehetséges maximumát, vigyázva arra, hogy bármely képességét fejlesztjük, ez nem járhat a többi képesség elhanyagolásával. Életkoruknak megfelelően fejlett, kiegyensúlyozott, játszani szerető és tudó, lehetőségeihez mérten aktív, kreatív, társaival és felnőttekkel egyaránt kommunikálni tudó gyermekeket szeretnénk, nevelni. Olyanokat, akik képesek fejlettségüknek megfelelően bizonyos szabályok betartására, gondolataik, érzéseik kifejezésére.

Alapelvünk, hogy a gyermeki személyiséget elfogadás, tisztelet, szeretet, megbecsülés és bizalom övezi; nevelésünk tegye lehetővé és segítse a gyermek személyiségfejlődését, a gyermek egyéni készségeinek és képességeinek kibontakoztatását; az általunk alkalmazott pedagógiai hatások igazodjanak a gyermek személyiségéhez.

A gyermekek különböző szokásokkal, szociális háttérrel, erkölcsi értékekkel rendelkező családból kerülnek az óvodába. A közösségi élet normáit jelentő szokások alapozzák meg a közösségi beállítódást és a fejlettebb közösségi magatartás alakulását is. **Nevelésünk során arra törekszünk**, hogy egyéniségük megtartásával merjék véleményüket tisztelettudóan, őszintén, kulturáltan elmondani. Legyenek nyitottak mások véleményének meghallgatására és elfogadására. Tudják elfogadni és tolerálni a másságot.

Feladatunk a gyermekek személyiségének formálása elsősorban saját példamutatásunkkal, a pozitív magatartási minták megerősítésével. Fő célunknak tartjuk, hogy már kisgyermekkorban megalapozzuk azokat a képességeket, készségeket, amelyek a későbbiekben egy pozitív személyiség kibontakoztatását segíthetik elő.

Ennek megvalósítása érdekében biztosítjuk a gyermeki szükségletek kielégítését, az érzelmi biztonságot nyújtó derűs, szeretetteljes óvodai légkör megteremtését; a testi, a szociális és az értelmi képességek egyéni és életkor-specifikus alakítását; a gyermeki közösségben végezhető sokszínű – az életkornak és fejlettségnek megfelelő – tevékenységeket, különös tekintettel a mással nem helyettesíthető játéokra; e tevékenységeken keresztül az életkorhoz és a gyermek egyéni képességeihez igazodó műveltség tartalmakat, emberi értékek közvetítését; a gyermek egészséges fejlődéséhez és fejlesztéséhez szükséges személyi, tárgyi környezetet.

Az óvodai tapasztalatgyűjtések, tevékenységek megszervezésével, nevelőmunkánkkal **szeretnénk elérni**, hogy a gyermekek érdeklődő, nyitott - a világ és embertársai iránt -, a szépre fogékony, a természetet és környezetét ismerő, szerető és óvó, munkájukban igényesek és lehetőségeikhez mértén kreatívak legyenek. Életkoruknak megfelelően tudják felismerni képességeiket, legyenek tisztában saját értékeikkel, a közösségben elfoglalt helyükkel. Ezt, az óvodában elindított folyamatot az iskolának kell lehetőség szerint kiteljesítenie. A problémák megoldását kíséreljék meg, sikertelenség esetén merjenek segítséget kérni. Programunkkal megkönnyítjük, hogy képesek legyenek az iskolai élet szabályait és követelményeit elfogadni, betartani, legjobb tudásuk szerint teljesíteni.

II A Komplex Prevenciós óvodai Program fejlődéslélektani és nevelésfilozófiai megalapozottsága, a fejlesztés célja

A Komplex Prevenciós óvodai Program épít a hazai tradicionális nevelési értékekre (Óvodai nevelés országos alapprogramja, óvodakép-gyermekekép) ötvözve azokat a korszerű fejlődés és nevelés lélektani, neurológiai, gyógypedagógiai eredményekkel.

A Komplex Prevenciós óvodai Program fejlődés és nevelés lélektani megalapozottsága révén **fő feladatának tekinti** - a 3-6 éves gyermekek életkori és egyéni sajátosságainak, eltérő fejlődési ütemének (érési jellemzőik) szem előtt tartásával

- az **egészséges harmonikus személyiségfejlesztést**, a sikeres iskolai beilleszkedéshez szükséges **testi, szociális és értelmi érettség** kialakítását,
- az iskolai **potenciális tanulási zavarok megelőzését**, az óvodai nevelési feltételek sajátos megszervezésével.

A Nemzeti Köznevelési Törvény lehetőséget biztosít a lassabb ütemben fejlődő, a 6. életévüket betöltött gyermekek számára a későbbi iskolakezdésre. Programunkban az életkori határok így értendők.

A jelzett területeken történő **fejlesztés - értelmezésünk szerint**: a gyermek érési folyamatához igazított, életkori sajátosságainak megfelelő, ahhoz messzemenően illeszkedő eszközökkel történő **támasznyújtás**, amely az éppen fejlődő szomatikus és pszichés funkciók kibontakoztatásához biztosít szociális és tárgyi környezetet.

Ebben meghatározó a 3-6 éves kor alapvető sajátossága: - az érzelmi biztonság alapszükséglete, az érzelemvezérelt megismerés, az élmény fonalán haladó gondolkodás.

A testi-lelki szükségletek kielégítése **a gyermekek alapvető joga**, melyre programunk messzemenően törekszik.

II.1 A harmonikus személyiségfejlesztés

A harmonikus személyiségfejlesztésben a 3-6 évesekre jellemző pszicho szociális fejlődés összetevőit vesszük alapul.

II.1.1 Interperszonális kapcsolatok

Alapvető feladat az *interperszonális kapcsolatok* új formáinak alakítása, mely egyaránt értendő a *gyermek-felnőtt és gyermek-gyermek* kapcsolatra, hogy értelmes kooperációra alkalmassá váljanak. Ehhez szükséges a kapcsolat érzelmi igényének és a kapcsolatfelvétel képességének folyamatos fejlesztése, elsősorban az óvodapedagógus modellhatása és a szoktatás révén.

II.1.2 Az én-kép, önismeret – önértékelés

Az *énkép-önismeret-önértékelés* fejlesztése, a gyermek természetes megnyilvánulásaira és teljesítményére adott konkrét és pozitív megerősítések által. Ennek eredményeként képesek felmérni saját helyzetüket a csoportban, képesek az önálló helyzetmegoldásokra (autonómok), hatékonyan (kompetensnek) érzik, észlelik magukat, így önérvényesítésük szociálisan elfogadható módon, teljesítményen keresztül történik.

II.1.3 Új attitűdök, értékek, normák kialakítása

Alapvető, hogy a gyermekek megismerjék és gyakorolják a *társas együttélés, önérvényesítés alapvető szabályait*:

- egymásra figyelés, megértés együttérzés, egymáshoz alkalmazkodás, egymás segítése, elfogadása, tisztelete. Együttműködés a társakkal. Bocsánatkérés és megbocsájtás. Udvariasság.
- a nevelési helyzetekben az összpontosításra, erőfeszítésekre való képesség mellett a jó megoldásra ösztönző belső igény, belső motiváció, (igénynívó) alakítása, a jól elvégzett „feladat” utáni megelégedettség, mint jutalom - értékének alakítása,
- az érzelmi átélés, az érzelmek felismerésének és saját érzelmeik pontos kifejezésének alakítása, az érzelmek feletti - életkorban elvárható kontroll erősítése.
- kudarcűrő képesség kialakítása

II.1.4 Az erkölcsi értékek alakítása

Az erkölcsi értékek kialakítása, finomítása a szociális erkölcsi normák felfogásán, beépülésén keresztül:

- a jó - rossz felismerése, az őszinteség, igazmondás, igazságosság, felelősségvállalás, a gyengébb védelme, segítése - saját élethelyzeteikben való meg tapasztalása, érzelmi átélése mellett - megfelelő értelmezéssel párosulva, s a nevelő személyes példáján keresztül.
- Az egész napot, minden tevékenységet átható feladat. A gyermeki személyiségfejlődés egyik alappillére. Érvényesülnie kell a fokozatosság elvének, azaz csak fokozatosan alakítható, formálható.

Kiindulási alapja:

- az állandó értékrend
- a derűs, szeretetteljes légkör, a bizalom, az elfogadás, a megértés valamint,
- hogy minden gyermek azt érezze, alapvetően jónak tartjuk őt és a jót feltételezzük róla.
- Nagyon fontos a család értékrendjével való összehangolás, támasznyújtás a családnak, a szociokulturális különbségek figyelembevételével.
- Fontos figyelemmel kísérni, hogy az interiorizáció, belsővé válás megtörtén-e, hiszen ez a személyiség formálódásának záloga.

II.1.5 Az értelmi nevelés feladatai

- melyben feladat a kultúraátadás hatásrendszerében az óvodai nevelési módszerek segítségével a gyermek spontán szerzett tapasztalatainak, ismereteinek a rendszerezése, célirányos bővítése oly módon, hogy ezen keresztül fejlődjenek megismerő, kognitív képességei, így:
 - egyre pontosabb, valósághű észlelés,
 - figyelemösszpontosításra való képesség,
 - valósághoz közelítő képzeleti működés,
 - reprodukív emlékezet,
 - problémamegoldó és kreatív gondolkodás,
 - az alakuló fogalmi gondolkodás.
 - összefüggések felismerése, logikus gondolkodás

II.1.6 A testi nevelés

A testi nevelés átfogó tevékenység és feladatrendszerét elsősorban a gondozás és a mozgás által kívánjuk megvalósítani. E két tevékenység az egész óvodai életet átszövi. A gondozás elsősorban az óvodapedagógus feladata. Folyamatos odafigyelésével biztosítja a gyermekek komfortérzetét. A gyermek jó közérzete adhat alapot az összes óvodai tevékenységhez. A gyermek legalapvetőbb, természetes megnyilvánulási formája a **mozgás** is csak akkor lehet fejlesztő hatású, ha azt a gyermek kellemes, nyugodt, biztonságos környezetben, jó közérzettel, örömmel végzi.

Ezért a testi nevelésben **fő feladatunk:**

- Sokirányú gondozási tevékenységgel a gyermek komfortérzetének biztosítása, a gyermek ilyen irányú igényeinek felkeltése, jó szokások kialakítása.
- A természetes mozgáskedv fenntartása, a mozgás megszerettetése.
- Rendszeres mozgással egészséges életvitel kialakítása.
- Testi képességek, fizikai erőnlét fejlesztése.

II.2 Az iskolai potenciális tanulási zavarok

megelőzése - prevenciója

A Komplex Prevenció óvodai Program tudatosan felvállalja az **iskolai tanulási képességeket meghatározó funkciók fejlesztését**, így a potenciális tanulási zavarok korai kiszűrését és megelőzését is.

E pszichikus funkciók **az észleléses és finommotoros struktúrákat érintik**, melyek intenzív fejlődése 3-7 éves korra jellemző, így kibontakoztatásukhoz és begyakoroltatásukhoz is e szakasz a szenzitív periódus, itt nyílik mód optimális támogatásukra.

A Komplex Prevenció óvodai Program a **fő nevelési területeken végzett feladatokba integrálva, indirekt nevelési módszerekkel realizálja** a pszichikus funkciók fejlesztését, a gyermeki spontán aktivitásra épít.

II.2.1 A fejlesztés alapja

A tanulási képességeket meghatározó struktúrák **fejlesztésénél** több elméleti megfontolásból is a mozgásra alapozunk.

- A 3-6 éves korosztály alapvető, legtermészetesebb megnyilvánulási formája, önérvényesítési módja a **mozgás**. Viszonylag e területen tekinthető homogénnek ez a korosztály az óvodáskor kezdetén.
- A mozgásos tapasztalatokból gyökerezethetőek az **értelmi műveletek**, - egyben az önmagunkról kialakított **testséma** is, amely a pszichés-én idegéletteni leképeződése.
- A mozgás, finommotorika célzott fejlesztésén keresztül **több struktúrát is kedvezően befolyásolhatunk**, így a testséma, lateralitás, testdimenziók, térpercepció alakulását is.

A mozgás szocializációs hatása az alábbi területeken igazolható:

- A sikeresen elvégzett mozgásos feladat növeli a **hatékonyság** (én-kompetencia) érzését, a mozgás feletti kontroll, az **én-kontroll funkciókat** erősíti, a mozgásos feladatok kivitelezésére fordított összpontosítás a **figyelemkoncentrációt**, a kitartást, az erőfeszítésekre való képességet fokozza.
- A mozgásos feladatok elvégzésére adott konkrét visszajelzés a gyermek számára felfogható értékelés **én-képének alakulásához**.

- A társakkal végzett **együttmozgás** konkrét tapasztalatokat hordoz a gyermek **én-határainak** - a másik észlelésének megtanulásához, végső soron a **kooperáció kialakulásához**.
- Az enyhébb idegéletteni ártalmak, diszfunkciók rendezésében is a mozgás lehet a kiindulás és adekvát eszköz.
- A gazdag mozgásos tapasztalat a **nyelvi szimbolikus leképezéssel**, segíti a konkrét cselekvéses tapasztalatok beépülését, az absztrakt struktúrák gazdagodását.

II.2.2 A fejlesztőprogram alkalmazásának alapelvei

- szervesen illeszkedjen a nevelési programba,
- messzemenően építsen a gyermek érzelmi - belső motivációjára,
- lehetőség szerint kapcsolódjon a gyermek spontán tevékenységéhez,
- az óvodai nevelés egész időtartamára elosztott, folyamatos - következetes alkalmazást igényel,
- az óvoda egész napos életrendjének minden mozzanatához kapcsolható legyen,
- alapvető követelmény a gyermek jó közérzetének biztosítása, ezért a fáradás jeleit észlelve - módszerváltás, vagy teljes elhagyása az ésszerű.

III. A Komplex Prevenciós óvodai Program tartalma

Nevelési programunk fő törekvése, hogy a tanulási képességek célzott fejlesztésével minden gyermeket lehetőségeihez mérten felkészítsünk a zökkenőmentes iskolakezdésre, az iskolai beilleszkedésre.

A Komplex Prevenciós óvodai Program tartalmi kidolgozásánál a gyermek alapvető megnyilvánulási módjára és fő tevékenységi formájára, a **mozgásra** és **játékra** alapozva szervezzük a főbb nevelési területeken végzendő pedagógiai és pszichológiai feladatokat. A Komplex Prevenciós óvodai Program nevelési keretét egyfelől a **gyermek természetes megnyilvánulási formái**, másfelől az **óvoda kultúraátadó hatásrendszerének együttese, kölcsönössége, harmóniája határozza meg**.

III.1 Természetes gyermeki megnyilvánulások

III.1.1 Mozgás

A mozgás a gyermek legtermészetesebb megnyilvánulási formája. A mozgás fejlődését a születéstől a kisgyermekkorig általában figyelemmel kísérik, fontosnak tartják. Köztudott ugyanis az a tény, hogy ebben az életszakaszban a gyermek mozgásának fejlettsége képet ad általános fejlettségi szintjéről, a fejlődés tempójáról. A szülők ekkor még figyelik, hogy mikor fordul meg, mikor nyúl a tárgyak után, mikor ül-áll fel, mikor kezd járni. A járás megtanulása után azonban már általában kevesebb figyelmet fordítanak erre a területre.

Prevenációs programunkban *alapvető szerepe van* a mozgásfejlődés folyamatos nyomon követésének, megsegítésének. A járás megtanulása után kiszélesednek a gyermek mozgáslehetőségei, ezáltal gazdagodnak tapasztalatai. A folyamatos gyakorlás során mozgása fejlődik, minőségi változáson megy keresztül. Ezek a változások a gyermek egésznapos tevékenységében megfigyelhetők. Ennek nyomon követése, regisztrálása fontos feladat. A fejlődést segíteni ugyanis csak a meglévő szinthez igazodva lehet.

A mozgás az óvodáskor egész időszakában jelentős szerepet tölt be a 3-7 éves gyermekek fejlődésében. Ebben az életkorban leginkább a mozgás, a tevékenység által szereznek információt környezetükről.

Programunkban a mozgásfejlesztést igen tágan értelmezzük. Az aktív nagymozgásoktól kezdve a finommotoros manipulációig mindent magába foglal és az egész személyiség fejlődését elősegíti. Kedvezően befolyásolja az értelmi és a szociális képességek alakulását is.

Hatása az értelmi képességek fejlődésére

- A mozgásos játékok, gyakorlatok téri helyzetek felidézésével fejlődik a gyermekek vizuális memóriája.
- A testrészek, téri irányok, formák bemozgásával, megismerésével, megnevezésével bővülnek a térről való ismereteik, fejlődik térészlelésük, gyarapodik szókincsük.
- A megnevezett, látott és elvégzett cselekvések, mozgások elősegítik a különböző észlelési területek integrációját, a keresztcsatornák és a fogalomalkotás fejlődését is.

Hatása a szociális képességek fejlődésére

- A saját testének és mozgásos képességeinek a megismerése segíti az „én-tudat” fejlődését a „szociális én” erősödését.
- A közös örömmel végzett mozgás közben társas kapcsolatai kiszélesednek. A társakhoz való alkalmazkodás közben fejlődik önuralmuk, együttműködő és tolerancia képességük. Lehetőségük nyílik különböző viselkedésminták tanulására.
- A mozgásos versengések során átéli a sikert és a kudarcot egyaránt. Így tanulják ezeknek a kezelését, elviselését.

Programunkban a mozgáson keresztül pedagógiai és pszichológiai feladatokat egyaránt megvalósítunk. A Prevenciós mozgásfejlesztő program fő feladatait - a nagymozgások, szem-kéz-láb koordináció, egyensúlyérzék, finommotorika fejlesztését - természetes módon építjük be a gyermekek tevékenységébe.

Tehát nem erőltetett fejlesztésről, hanem ***a pedagógiai célokhoz igazodva a fejlesztési lehetőségek megkereséséről van szó.***

A mozgásfejlesztés fő feladatai

- A gyermekek természetes mozgáskedvének megőrzése, a mozgás megszerettetése.
- A rendszeres mozgással egy egészséges életvitel kialakítása.
- A mozgástapasztalatok bővítése, sok gyakorlással, a mozgáskészség alakítása.
- A testi képességek, fizikai erőnlét fejlesztése. (kondicionális, koordinációs)
- Mozgáson keresztül az értelmi struktúrák és a szociális képességek fejlesztése.

A mozgás sokoldalú tevékenység és feladatrendszere az egész óvodai életet át-szövi. A testnevelési foglalkozásokon túl jelen van a szabad játékban, a környezeti és esztétikai nevelésben, valamint a gondozási és önkiszolgáló tevékenységekben is.

Kiemelt mozgásfejlesztés két területen valósul meg: A szabad játékban a gyermekek spontán, természetes mozgása közben, és a kötelező testnevelési foglalkozáson.

Mozgásfejlesztés a szabad játékban

Az óvodába kerülő egészséges gyermekek szeretnek ugrándozi, futkározni, csúszni-mászni, manipulálni, vagyis **mozogni**. Az őket körülvevő felnőttek szemléletétől és a megfelelő feltételek megteremtésétől függ, hogy megmarad-e természetes mozgáskedvük. Fontos feladatunk, hogy megőrizzük, ha szükséges felkeltsük ezt a mozgáskedvet, és tudatosan építsünk rá. Lényeges a megfelelő motiváció, a mozgásra inspiráló biztonságos környezet kialakítása, a mozgásos tevékenységek pozitív megerősítése, a szükséges és elégséges szabályok megtanítása.

A gyermekek napirendjét úgy alakítottuk ki, hogy egész nap biztosítunk számukra megfelelő helyet és eszközöket a mozgásos tevékenységekre a csoportszobában és az udvaron egyaránt. Az **eszközök** és tevékenységek **kiválasztásánál a gyermekek életkorához, fejlettségi szintjéhez és a csoport összetételéhez** igazodunk.

A **3-4 éveseknél a természetes nagymozgások** fejlődését kívánjuk segíteni. Ezért leginkább a csúszáshoz, bújáshoz, mászáshoz szükséges eszközöket biztosítjuk a csoportszobában is. Ezek az eszközök lehetnek a „Mászóház” csúszdával, létrával ellátva, a Greiswald egy-egy elemének kombinációja, de akár tornaszőnyegek és a csoportszoba asztalai is felhasználhatók erre a célra. Ebben az életkorban a gyermekek gyakran kezdeményeznek csúszó-mászó-bújó játékokat. Gondoljunk csak a kicsik által kedvelt asztal alatt bujkáló, állatokat utánozó játékra.

4-5 éves korban nagyobb hangsúlyt kap a **szem-kéz, szem-láb koordináció** és az **egyensúlyérzék fejlesztése**. A szem-kéz, szem-láb koordináció fejlesztését szolgálják a különböző célba-dobó játékok, a kugli, az ugróiskola, ugrókötelezés, valamint a manipulációs barkácsoló tevékenységek is.

Az **egyensúly fejlesztése a szabad játékban** leginkább a belső fülben lévő vesztibuláris központ spontán ingerlésével történik, hintázó, ringató, pörgő mozgások közben. Főként az AYRES terápia alkalmazza ezt a szenzoros integráció fejlesztésére.

Erre a célra nagyon jól használhatók a különböző hinták, a Body Roll, a nagy fizikoterápiás labda, a füles labda, az ugróasztal, a lépegető, az elefánt talp, a bille-nő forgó-korong, stb.

5-6-7 éves korban a finommotorika fejlesztésére kell a legnagyobb hangsúlyt fektetni. A játékban nagyon sok lehetőség nyílik ennek spontán fejlesztésére, pl. ábrázolási technikák gyakorlása: tépés, vágás, varrás, apró gyöngy fűzése, kicsi elemekből építés, konstruálás, babaöltöztetés, barkácsolás, stb.

Ezekhez a tevékenységekhez a **helyet** a csoportszoba rendszeres átrendezésével tudjuk biztosítani. Ezért jó, ha mobil, könnyen mozgatható bútorokat és kiegészí-

tő eszközöket szerzünk be. Lehetőség szerint felhasználjuk a mozgásos tevékenységekre a csoporthoz tartozó kisebb helyiségeket is (pl. öltöző), természetesen csak akkor, ha a gyermekek felügyelete itt is biztosított.

Kihasználunk az udvaron is minden lehetőséget és helyet a szabad mozgásra. Megengedjük, hogy a megfelelő méretű fára felmászhasanak. Kivisszük az udvarra is a testnevelési foglalkozáson használt eszközöket (pl. labdák, ugrókötelek, füles labdák, stb.)

Célszerű egy sportudvarrész kialakítása, ahol óvodapedagógusi felügyelet mellett a sokoldalú mozgásfejlődést segítő felszerelések és eszközök mindig a gyermekek rendelkezésére állnak.

A gyermekek mozgásfejlesztésére ma már nagyon sok korszerű eszköz áll rendelkezésre. A sokoldalú mozgásfejlesztés elsősorban az óvodapedagógus szemléletétől függ. Egyszerű, a természetben található és házilag készített eszközökkel is jó eredményeket érhetünk el, ha tudatosan és hittel végezzük munkánkat. ***A szabad játéktevékenységben célunk az, hogy minden gyermek megtalálja a fejlettségének, érdeklődésének, temperamentumának legmegfelelőbb tevékenységet.***

A gyermekek mozgásigénye különböző. Nagyon fontos, hogy a nagyobb, aktívabb mozgást és a nyugodt tevékenységet kedvelő gyermekek meg tanuljanak egymáshoz alkalmazkodni, tartsák tiszteletben egymást.

Ehhez elengedhetetlen bizonyos alapvető szabályok megtanítása, betartása. A megfelelő, nem túl sok szabályozásra a gyermekeknek is szükségük van. Ezek alapján, ehhez igazodva mérik be kompetencia-határaikat. Túl sok szabály betartására azonban még nem képesek. Ha túl vannak szabályozva, nem tudnak szelektálni és a legfontosabbakat sem tartják be. Meggyőződésünk, hogy a kellemes légkörben, jól szervezett mozgásos tevékenységekben a gyermekek örömmel vesznek részt. A sikeresen jó hangulatú tevékenység a gyermekek számára pozitív élményt nyújt, ez újabb cselekvésre készíteti őket. Így a mozgás természetesen beépül a gyermek spontán tevékenységeibe, szokássá, igénnyé válik.

A rendszeres mozgás során fejlődnek pszichikai, testi, értelmi és szociális képességei, ezek eredményeként egészségesebb lesz.

Mozgásfejlesztés a testnevelési foglalkozásokon és a mindennapi testnevelésben:

A testnevelési foglalkozások anyaga az atlétikai, torna, játékjellegű fő gyakorlatokból tevődik össze. A ***játékot, a játékosságot alapvető eszközként értelmezzük és alkalmazzuk a testnevelésben.*** A játék egy foglalkozáson belül sokszor megjelenik, a feladattól függően hol, mint eszköz, hol, mint cél.

A testnevelési foglalkozások során teremtünk alkalmat speciális gyakorlatok beiktatásával a testalkati deformitások megelőzésére is (lábboltozat erősítés, gerinctorna).

A testnevelési anyag éves elrendezésénél a didaktikai és pszichológiai szempontok mellett gondolnunk kell helyi adottságainkra és az időjárás változásaira is.

Az atlétikai gyakorlatokat (futások, ugrások, dobások) olyan időszakra tervezzük, amikor biztos, hogy a szabadban végezhetjük.

Az egyes foglalkozások megtervezésénél mindig figyelembe vesszük a csoport általános fejlettségét, a fejlődés ütemét. Ehhez igazodva döntjük el az egyes mozgásformák ismétlésének a számát.

Fontos, hogy a mozgásos anyaghoz természetesen igazodjanak a prevenciós program fejlesztési feladatai. Ehhez átgondolt tudatos tervezésre van szükség. A foglalkozások bevezetésénél mindig lehetőséget biztosítunk arra, hogy a gyermekek egyéni tempójuknak megfelelően sokat gyakorolhassák a különböző mozgásokat. A különböző nehézségű differenciált feladatok adásával segítjük elő, hogy minden gyermek megtalálja a képességeinek legmegfelelőbb mozgásos feladatokat. A feladat ne legyen se túl könnyű, se túl nehéz, mert a túl könnyű nem készíteti erőfeszítésre, a túl nehéz viszont gátlásokat okoz.

A gyermekek számára a megfelelő nehézségű gyakorlat kiválasztása nem csak mozgásos képességeiket fejleszti, hanem képet ad önismeretükről is. A feladatok végrehajtásánál nem az az elsődleges célunk, hogy a gyermekek tökéletesen kivitelezve végezzék el a gyakorlatokat. Elsősorban olyan készségeket és képességeket akarunk kialakítani, amelyek majd elősegítik az egyre pontosabb mozgás elvégzését is. Természetesen megmutatjuk a helyes mintát, ösztönözzük és biztatjuk a gyermekeket az esztétikus, pontos mozgásra. Ezt azonban soha nem elmarasztalva, hanem mindig a pozitívumokat kiemelve tesszük.

A testnevelési foglalkozáson gyakran használunk kéziszerket. Ezek jól szolgálják a fejlesztési célkitűzéseket és változatosabbá, érdekesebbé teszik a foglalkozásokat a gyermekek számára. A kéziszeret közül kiemelnénk a labdát, amit nagyon szeretnek a gyermekek és sok játékos és nagyon hatékony mozgás végezhető vele. Különböző méretű-, és felületű labdák használata még hatékonyabb (PVC labda, textil, bőr, rücskös, csörgő, stb.).

A foglalkozások szervezésénél az is fontos szempont, hogy a gyermekek a legkevesebb várakozási idővel, folyamatosan mozogjanak, ehhez az együttes foglalkoztatási formát alkalmazzuk. Amíg lehetőség van rá, a szabadban tornázunk.

A rendszeresen szervezett foglalkozásainkon nagy lehetőség van a fejlesztő program feladatainak fokozatos és természetes megvalósítására. A **mozgásfejlesztő program** és a **testséma fejlesztés valamennyi feladata** beépíthető a testnevelési foglalkozásokba. Az **észlelés** területéről a következő feladatok beépítésére van lehetőség:

- Alaklátás, formaállandóság fejlesztése: formaalakítás mozgással, különböző alakzatok végigmozgása, körbemozgása.
- Kinesztetikus mozgásészlelés fejlesztése: behunyt szemmel bizonyos mozgások végzése, feszülés és elernyedés érzékeltetése.
- Térészlelés fejlesztése: alapvető térirányok megismerése saját testének közvetítésével.

A verbális fejlesztő programból a testrészek, helyzetek, mozgások, téri irányok pontos és gyakori megnevezésére van mód.

A foglalkozások megtervezésénél fontos, hogy a fejlesztő feladatok természetesen illeszkedjenek a testnevelés anyagához. Tudjuk, hogy a gyermekekkel sok mindent meg lehet tanítani, de fejlődésüket csak akkor segítjük, ha a megfelelő időben a megfelelő tevékenységeket végeztetjük velük.

A **3-4 évesek** testnevelési anyaga nagyrészt **a természetes mozgásokat tartalmazza**. Ezért ennél a korosztálynál a nagymozgások fejlesztése kiemelt feladat. Pl. különböző járások, futások, csúszások, mászások talajon, szereken, tárgy alatt vagy fölött, szer megkerülésével, stb. Az egészséges személyiség fejlődéséhez hozzátartozik, hogy a gyermeknek önmagáról egyre pontosabb információi legyenek. A testnevelési foglalkozáson a legtermészetesebb módon ismerkedhet testrészeivel és azok funkcióival. Ezért alkalmazhatók jól a **testséma fejlesztő programból** a:

- testrészek ismeretét célzó gyakorlatok, pl. „járjatok a sarkatokon!”, „ütögesétek a talpatokat a földhöz!”, stb.
- tárgyhoz viszonyított testhelyzetek gyakorlása, pl. „Álljatok a babzsák mögé! Hasaljatok a padra!”, stb.
- test személyi zónájának alakítása, pl. „Emeljétek a babzsákot a fejetek fölé, vegyétek át a másik kezetekbe!”

Ebben az életkorban külön nem tervezzük az észlelés fejlesztését, hiszen a nagymozgások végrehajtása közben spontán fejlődik.

4-5 éves korban a mozgásfejlesztésből már nagyobb szerepet kap a **tér mozgásos megismerése**. Ennek érdekében sok olyan gyakorlatot tervezünk, amikor különböző irányokban végeznek mozgásokat, és különböző formákat mozognak be. Pl. futás, jelre sorakozás az óvodapedagógus előtt (az óvodapedagógus a helyzetét mindig változtatja) szökdelés padok körül, fák között hullámvonalban. Elhelyezkedés különböző szereken, formákban.

A mozgásfejlesztésnél ezen kívül előtérbe kerül:

- Az egyensúlyérzék fejlesztése, pl. különböző mozgások végzése emelt felületen, forgások, fordulatok, testhelyzetváltozások, futás közbeni megállások.
- Szem-kéz, szem-láb koordinációt fejlesztő gyakorlatok, pl. babzsák feldobása, elkapása, célba-dobás, egyensúlyozó járás létra fokai között, célba ugrás.

A testséma fejlesztő programból kiemelt helyet kap az **oldaldiság tanítása**. A kicsiknél még csak az „egyik-másik” megkülönböztetést használjuk. 4-5 éves korban már a „jobb-bal” kifejezéseket is használjuk, de a csuklójukon lévő jelhez igazodva. Pl. „Emeljétek fel a szalagos jobb kezeteiket!”

A csukló megjelölése a kezességtől független. A pontos eligazodás miatt azonban fontos, hogy mindig ugyanarra az oldalra kerüljön a szalag.

Az **észlelés fejlesztése** is megjelenik a 4-5 éveseknél, de még mindig nem kiemelt feladatként.

Az **5-6-7 éveseknél** azonban az **észlelés fejlesztése** lesz a legcélzottabb.

Ebben az életkorban az alaklátás, formaállandóság fejlesztésére tervezünk sok gyakorlatot. Ezek közül egyes gyakorlatok csukott szemmel is elvégezhetők. Pl. labdagurítás a test körül jobb és bal kézzel, csukott szemmel is. Körforma kialakítása szalaglengetéssel, karkörzéssel test előtt, test mellett, csukott szemmel is.

Új feladatként jelentkezik a **finommotorika fejlesztése**. Ez nagyon lényeges fejlesztési terület, mivel a finommotoros koordináció az írás megtanulásának elengedhetetlen feltétele. Testnevelési foglalkozáson ezt természetes módon a szerekek különböző fogásmódjával, kisebb testrészekkel végzett mozgásokkal lehet fejleszteni. Nagyon jól használhatók erre a célra a különböző méretű labdák, botok, szalagok.

Pl. Bot fogása marokkal alulról - felülről, szalag fogása két ujjal, marokkal. Labda gurítása ujjakkal. Minden ujjal egyszerre, majd külön-külön. Szalag lengetése csak a csukló mozgásával, stb.

A foglalkozáson lehetőség nyílik a **keresztcsatornák fejlesztésére** is. A bemutatott gyakorlatokat látják, hallják a tevékenység pontos megnevezését és elvégzik a látott, hallott feladatokat.

Programunkban az óvodai testnevelés szerves része a **mindennapi frissítő torna** is. Ezt minden korcsoportban naponta legalább egyszer, 10-20 perces időtartammal szervezzük meg. E tevékenység napirendbe illesztését mindenki maga dönti el. Jó gyakorlatnak bizonyult a délelőtti játék utáni időszak, mielőtt a gyerekek kimennek levegőzni. Ha lehetőség van rá, megfelelő időben, ruházatban ezt is a szabadban, jó levegőn tartjuk.

A mindennapos testnevelés anyagát elsősorban a mozgásos játékok adják, kiegészülve egy-egy gimnasztikai gyakorlattal. A játékokat céltudatosan a kötelező foglalkozásokhoz és a korosztály számára legmegfelelőbb fejlesztési feladatokhoz igazodva választjuk ki.

Ha rendszeresen és megfelelően szervezzük ezt a tevékenységet, akkor a gyermekek szívesen és örömmel vesznek részt benne. Igénnyé, majd szokásukká válik a mindennapi mozgás. Lesznek kedvenc mozgásos játékaik, amelyek eljátszását napközben maguk is kezdeményezik. Az örömmel, jó hangulatban végzett játékok jó lehetőséget nyújtanak a fejlesztő program egy-egy feladatának megvalósításához, társas kapcsolatok alakulásához is. Pl. futó - fogó játékokkal a nagymozgások és a térészlelés fejlesztése.

Labdajátékokkal a szem-kéz, szem-láb koordináció és a finommotorika fejlesztése.

A játékok, térformák felidézésével lehetőség nyílik vizuális, verbális memóriájuk fejlesztésére, valamint szókincsük gyarapítására.

A mozgásfejlesztésben meghatározó:

- A spontán érzelmi motivációkra építünk, az egyéni fejlettséget figyelembe véve.
- A foglalkozásokon a gyermekek jó hangulatban, jó közérzettel vegyenek részt, nem helyezünk hangsúlyt a versengésre.
- Biztosítjuk a gyermekek megfelelő terhelését az aktivitási szintek változtatásával.
- Az ily módon kiváltott fizikai aktivitás előhívja és erősíti a szellemi aktivitást is.

III.1.2 Játék

A játék szerepe a fejlődésben

A természetes gyermeki megnyilvánulások sorában a ***mozgás és a játék uralja*** óriási dominanciával a gyermek kisgyermekkor ***fejlődését***. A gyermek 0-8 éves élettörténete egy egységes fejlődési láncolat, ahol a fejlődés folyamatossága jól követhető. A korai fejlődési sajátosságok nagymértékben meghatározzák az idegrendszer számos működési sajátosságát, amelyek a későbbiekben (pl. óvodáskorban) nem csak a korai tanulás, hanem a szándékos iskolai tanulási-elsajátítási folyamatok sikerességét is befolyásolják.

A játék fejlődése a fejlődés egészének tükré. Akár a játék fejlődésének pedagógiai szemléletében, akár a pszichikus funkciók fejlődésének szemléletében gondolkodunk, a játék által nyomon követhetjük a fejlődés szenzomotoros, művellet előtti, művelleti szakaszainak minden lépését. A szakaszok ismeretén túl a játék teszi megfigyelhetővé azokat a minőségi ugrásokat, amelyek ugyan nem a szakaszok határai, hanem inkább egy bizonyos fejlődési folyamatosság lassú átmintázódásának elemei.

A mozgás, a testséma és az én megismerése, a percepció, a gondolkodás, azon belül a fogalmi gondolkodás és a beszédfolyamatok, a kommunikáció fejlődése mind-mind játékba ágyazódik.

A játék saját útja más szempontból osztályoz, de mind a szocializációt, mind az értelmi fejlődést egyaránt tükrözi. Az egyszerű gyakorló, majd utánzó játékoktól vezet a szimbolikus játékokon keresztül a szabályjátékok világába, de ez az út csak elvi hierarchia, a gyakorló játék soha nem hal el, a szimbolikus játékok nagy időszakában már megtalálhatóak az egyszerűbb szabályjátékok. Az egyidejűségben rejlik a játék színességének titka, lehet valami nagymozgásos, tűnhetne gyakorlónak, de ugyanakkor szimbolikus és szabály által vezérelt is egyszerre.

A játék szerepe az idegrendszer fejlődésében

A játék a gyermek fejlődésében ***alapvető jelentőségű, semmi mással nem helyettesíthető*** tevékenységi forma. A tudomány jelenlegi állása szerint bizonyított, hogy a magasan szervezett idegrendszer fejlődésének a játék feltétele, szervező (organizáló) és összerendező (integráló) funkciója. Ennek bizonyítékai nem csak elvi jelentőségűek, hanem az óvodai élet mindennapjaiban is meghatározó-

ak. Óvodai nevelésünk tartalmának a játékra építettség az egyik legfontosabb sajátossága. Az óvodai nevelés országos alapprogramjának elvei szerint a játék semmi mással nem helyettesíthető gyermeki tevékenység. Ennek szellemében a játék a mi programunk rendszerén belül is fundamentális, mindent átható jelentőséggel bír. Komplex Prevenció óvodai Programunk elvei szerint a mozgás, a játék, és a kultúraátadás hármasság keretében elrendezhetővé válik számunkra az óvodai nevelés teljes cél és feladatrendszere, meg tudjuk valósítani a törvény által kitűzött elvek összességét, és általa segíthetjük a gyermekek fejlődését annak érdekében, hogy kialakulhasson iskolai életre való felkészültségük. A korai fejlődés folyamatait (az iskolás kor előtti időszakra értendő) Komplex Prevenció óvodai Programunk oly módon segíti, hogy a természetes fejlődési koegzisztenciák és az egyéni sajátosságok szabad megnyilvánulásai mögött ne rejtőzzenek fejlődési rizikók, fejlődési zavarok, fejlődési megrekedések, amelyek csak az iskoláskorban manifesztálódnak.

A neurológiai hátrányokkal rendelkező gyerekeknek (amely pontosabban neurohormonális szabályozást jelent), törekszünk olyan segítséget nyújtani, hogy saját problémáikhoz mértén korrekció, kompenzáció történjen, tehát a veszélyeztetettség csökkenhessen, valamint a későbbi nehézségek súlyosabbá válásának elejét vegyük. Ennek értelmében beszélünk a játék prevencióban betöltött szerepéről.

Mind a fejlődésnek, mind a fejlesztésnek feltétele a gyermek saját aktív tevékenysége. Ezért biztosítjuk kreatív ötleteinek szabad kipróbálását, lehetőségeit önkéntes, örömmel végzett tevékenységi formáiban.

A fejlődő idegrendszer egészséges megnyilvánulása a játék, ennek hiánya vagy különleges sajátosságai azonnal jelzik a fejlődés bármely problémáját. Azon a szinten, hogy a fejlődésben milyen élményreakciók és milyen zavarok fordulhatnak elő, nekünk, óvodapedagógusoknak is jártasnak kell lennünk, mert sokszor nekünk kell nagyon óvatosan, udvariasan felhívni a szülő figyelmét arra, hogy a kisgyermek játéka hosszabb idő óta (az 1-3 hónap az ált.) el nem múló sajátosságokat mutat, tehát már nem aktuális élményfeldolgozásról, hanem esetleg fejlődési zavarról van szó. Napjainkban sajnos, mivel a természetes lassú életritmus felborult, a városban, ipari környezetben, és sokszor nagyon rossz körülmények között élő szülők gyermekei halmozott problémákkal küzdenek. Genetikai hajlamuk van valamire, és/vagy rizikótényezőkkel terhelődik fejlődésük a magzati életben, sok esetben koraszülés történik és/vagy a szülés körüli események is növelik a fejlődési rizikót. A kisgyermek fejlődésének számos problémája szerzett és veleszületett és sok esetben a környezet problémái is hozzájárulnak, hátrányos helyzetűkhöz a helytelen táplálkozás, mérgezett levegő, alváshiány, kiegyensúlyozatlan életrend, szeretethiány, elhanyagolás, stb. A valódi, elsődleges biológiai okokból lesznek másodlagos biológiai okok, amelyek másodlagosan, harmadlagosan, stb. hívhatnak elő környezeti befolyásokat, de a környezet maga is lehet elsődlegesen károsító tényező.

Az óvodai nevelésnek optimális esetben három-négy éves időtartamban van lehetősége arra, hogy észrevegye a veleszületett, szerzett, kombinált problémákat és úgy segítse a kisgyermek fejlődését, hogy indirekt és kevésbé direkt eszközökkel tudja befolyásolni a fejlődés folyamatát, úgy tudja fejleszteni a gyermeket, hogy a kisgyermeknevelés elveit (az iskoláskor előtti nevelés: 0-6 év, más értelmezésekben 0-8 év) ne sértse, a gyermeki jogok se csorbuljanak.

A játék és a mozgás, valamint a kultúraátadás úgy hatják át egymást, hogy a gyermeki tevékenységek két legfontosabbika adja a program két fő tengelyét, a kisgyermek fejlődése gyarapszik mindazokkal a mutatókkal, ahol a mintakövetésnek, a modellkövetésnek, az interakciónak, tranzakciónak nagy szerepe van. Természetesen az óvodai élet minden elemében komplex helyzetekkel találkozunk. Sokszor az életesemény bonyolultsága miatt nincs is értelme elemezni, mi ebben mozgás, mi a játék és mi a kultúraátadás mozgásos, játékossággal átítatott életmódszervezése.

- Ennek pillanatnyi példája egy mozgás humoros kontextusba helyezése, pár perces példája egy énekes játék lefutó aktusainak sora, egy még mindig rövidtávú, de a kisgyermek idegrendszerének fejlődése szempontjából kiemelt jelentőségű, 10-20 perces aktusai, amelyek a kapacitásokat a leginkább fejlesztik, pl. egy szerepjáték fenntartása és a munkamemória, figyelem, szenzomotorium, stb. összerendeződése tekintetében kiemelt fontosságú. Ugyanúgy óriási jelentőséggel bír ennek szociális vetületeiben is, ahol a gyerekek egymásra figyelnek, emlékeznek és igazodnak a másik által vitt szerep sajátosságaihoz, a kimondott, megformált figurához, fejlődik kitartásuk, toleranciájuk, több szempontú gondolkodásuk. Tovább vezetve a gondolatsort, a mozgás, a játék a kultúraátadás egyre hosszabb távú szerveződése, mint egy kirándulás, egy ünnep, egy bábelőadás, amely jóval tovább „él”. A szokásrendszerrel, az események napi ritmusaival, és mindennapos ismétlődéseivel egyre inkább a kultúraátadás felé billen a dominancia. Az egészséges keret és a belerendeződő epizódok együtt lesznek fontosak. Ilyen például egy karácsonyi előkészület, az advent időszaka, a befőzés őszi, az ültetés, vetés tavaszi időszaka. (A rövidtávúak közül is számos rendeződik ez alá, pl. egy saláta, egy süti, egy karácsonyfadísz elkészülte.)
- Az évkör egy szociális naptárba rendeződik, ennek logikáját a gyermek szubjektív, majd egyre objektívebbé váló időérzékelése, időszámítása szerint éli át.

A játék szerepe a nevelési folyamatban

A gyermeknek sajátos világlátása van. Nem kicsinyített felnőtt, meghatározott alkati sajátosságokkal, hanem nagyon plasztikus, fejlődésre képes idegrendszerrel jön a világra. Már az első hónapokban, a saját kompetencia körén belül kimutatható a játék iránti vágy, a már ismert, a begyakorolt mozgás, észlelés, hangadás örömszerző ismétlése, variálása. Játék a látvánnyal, a játék a hanggal, a játék a tapintással, játék a történetekkel, stb. adja kezdetét. A játék elválaszthatatlan a mozgástól, vagy éppen a szociális keretektől, személyektől. Teljes mértékben összedolgozódik a korai tanulás folyamataival, mert sajátos dinamika jön létre, ahol a gyermek idegrendszere pontosan szabályozza, hogy miből mit, mennyit, újat-e vagy a biztonságot nyújtó ismeretet preferál az adott pillanatban. Fejlődésének kulcsa, hogy mindez az érési programhoz rendelődik hozzá.

- Bizonyos gyerekek számára (a normalitás körén belül is) megterhelő a társas jelleg, a csoport relatív nagy létszáma. (erre érzékeny gyerekek számára a 15-20 gyermek jelenléte is megterhelő, ami pedig elvben az optimális, de a hivatalos keretszámhoz viszonyítva jóval alacsonyabb létszámot jelent.)

Fejlődési hátrányaik megszüntetése az óvoda feladata, annál is inkább, mert a percepció és a gondolkodás összerendeződésének szenzitív időszaka az óvodáskorra tevődik, ennek kompenzációja, korrekciója kisiskoláskorban már a megkésetttség vagy az akadályozottság feloldásával való küzdelem. Mindezek a játszó gyermek játékának elsődleges vagy másod-harmadlagos jellemzőiben megmutatkoznak.

A játék szerepe a társas kapcsolatok fejlődésében

A játék áthatja a mindennapos tevékenységeket. (A gyermek idegrendszere játékként szervezi, rendezi össze.) Ettől válik öngyógyítóvá, fejlesztővé és a problémás gyermekek fejlődésében facilitáló tényezővé. Épp ezért: a játék szervezi egygyé az értelmi, érzelmi és társas folyamatokat. Pl. amíg a több szempontú gondolkodás lehetetlen, mert a kisgyerek gondolkodása egocentrikus, egy szempontú, addig a játék főleg gyakorló, utánzó és a társas szerveződés szintjei között, „egymás szemlélése”, „együttmozgás”, „magányos játék csoportban” szinteken találjuk. S ez nem baj, mert a játék társas szerveződésének is van érési ideje. S csak folyamatában fejlődik, elősegíteni lehet, siettetni nem!

A gyermek fejlődésének egészes holisztikus szemlélete az irányadó. A játék elválaszthatatlan a fejlődés egészétől, elválaszthatatlan a kognitív, az érzelmi, akarati, szociális, társas fejlődéstől. Elválaszthatatlan a mozgástól, a világkép és a tudat kialakulásától. Az én-tudat, a kompetencia, az autonómia kialakulása a másik nézőpontjának megértése, előre történő figyelembe vétele, szociális haté-

konyság, (modellnyújtás, modellkövetés), a szociabilitás fejlődése formálja a gyermeki tudat értelmi és szociális összerendezettségét, önszabályzó, alkalmazkodó funkcióit.

- A pszichikus funkciók kognitív hangsúlyú funkciói sem választhatók el egymástól, mert az érzékelés, az észlelés, a figyelem, az emlékezet, a fogalmi gondolkodás formálja a műveleti gondolkodást, így a műveleti gondolkodás, problémamegoldó gondolkodás, gondolkodási stratégia, kreativitás rendelődhet alá a szó igazi értelmében vett játéktevékenységnek, ahol a valódi viselkedés játék, s ez érleli össze az értelmi, érzelmi, akarat, társas funkciókat.
- Mindez a sok szempontúság az idegrendszer három, illetve négy viszonylag független csatornájának, működési egységének függvényeként kezelhetőbb, nem felejtkezve el az egységességről, mert az összerendezettség adja a hatékony és harmonikus viselkedést. Ezek a belső leképeződés szintjei: - a **cselekvéses**, (enactive) ahol a múltbeli tapasztalat a mozgás által vezérelt sémákban, mozgásmintákban sűrűsödik, - **képi** (iconic, melynek magyar fordítása inkább lehetne a képzeti, a szemlélethez kötött), - a **szimbolikus** (symbolic), amely alatt a jelen nem lévő dolog, gondolati tartalom, vagy fogalmi dominanciát mutató jel, szerep, szabály is ide sorolódik.

Megkülönböztethető egy negyedik, köztes, magasabb rendű, integratívnak tekinthető működés, amely a tudat működésének minőségi szintjét mutatja, kb. egy-másfél, két évvel később erősödik meg, mint az én-tudat. A mentalizáció, a tudásról való tudás és az ehhez kötődő leválasztó mechanizmus biztosítja, hogy a kisgyermek ne a megtévesztő percepciónak higgyen, hanem a hamis vélekedések lehetőségeit felismerje.

A játékfajták

A játékfajták szinte mindegyike megjelenik az óvodás életében. Nem ritkán előfordul a kutató manipuláció, ha ismeretlen mozgásmintát közvetítő eszköz kerül a kezébe, s ezek nagyon jól fejlesztik a szem-kéz koordinációt, a kezesség-szemesség kialakulását, s hatnak a laterális dominancia kialakulására. Ugyanakkor ott látjuk a gondolkodási stratégiát, sőt annak optimális vezetését feltételező szabályjátékokat, amely már a szimbolikus túlsúllyal rendelkezik, bármennyire cselekvéses, vagy képi a játék járulékos sajátosságainak köre. (Bruner gondolatmenete alapján) Pl. Bohóckártya -játékban egy keresett, de nem ismert figurakérdésekkel történő azonosítása.

A játék lineáris fejlődési sorában a játékfajták linearitása csak a dominanciaformákban lelhető fel, ahány játék, annyi színben keveredik a mozgásos, az ész-

leléses, a szimbolikus, a mentalizált jegyek konkrét megjelenése. Azonban a divergens lehetőségekben fejlődik saját alkotókészsége, amikor a kisgyerek szabadon formál, épít, szerepet játszik, stb. számtalan úton juthat el egy képzet megvalósításához, vagy az utólagos ráismeréshez, mert ez is fontos. (Kezdetben így rajzol, hiszen utólag tulajdonít jelentést.)

A játékok más körében kötött a cél, de ahhoz az esetek többségében a kisgyermek választ utat, vagy megtanul és aztán számtalan ismétléssel, kis variációkkal interiorizál konkrét megoldásokat. Ezt utánzással sajátítja el, de tanulásában nem lehet nem felfedezni a kondicionálást, és a belátásos tanulást sem. Egyik sem alacsonyabb rendű az alkalmazkodás szempontjából, mint bármely más forma. A kiskézművesség eszközei, a fejlesztő játékok mindkét kategóriába tartozhatnak, tévedés a fejlesztést csak a kötött gondolkodási irányokkal azonosítani.

Illeszkedik ez mindahhoz, hogy a kognitív kérdések társas közegben való megoldása segít az egyén fejlődésében, az egyén érésében. Itt igazolódik vissza a Vigotszkij féle tétel, a tudatok közötti kölcsönhatásnak fontossága, „mit tud a kisgyerek az együttes tevékenységben, amit egyedül még nem képes”, ez a fejlődés legközelebbi zónája, ez a potenciális és a reális teljesítmény közötti rés, ebben a helyzetben értékelődik fel a felnőtt kultúraátadó szerepe. Észre kell vennünk, hogy mire képes már a kisgyerek, mi a fejlődésének az a stációja, ahol a közös tevékenységek szervezhetők, kezdeményezhetők.

A pszichikus funkciók fejlődésén, a viselkedés összességén, a személyiség fejlődésén belül más megvilágításba kerül a játék, a tanulás, az utánzás, a gyakorlás, a fejlődés, az egyenlőtlen fejlődés vagy a játékkal szoros összefüggésében mutakozó impulzivitás, az agresszió, az alkalmazkodási zavarok köre s az óvodás életkor végére kialakuló iskolai életmódra való felkészültség testi, lelki és szociális összerendezettsége. E szempontból a játék sajátosságai, egyéni színei pótolhatatlan információkat nyújtanak, a megismerésnek és az egyéni bánásmód kialakulásának-kialakításának elengedhetetlen feltételei.

Az óvodai életben felértékelődött az egyéni bánásmód, a differenciált nevelés igényes, gyermek centrikus szemlélete. A mi szemléletünkben az egészséges, harmonikusan fejlődő gyerekek esetében tehetséggondozást, az egyéni színek kibontakoztatását, a kreatív önkifejezés fejlődésének lehetőségét támogatjuk, ehhez adunk érzelmi biztonságot, inger gazdag környezetet és biztosítjuk a szabad játék és korai tanulás minden feltételét. Bármilyen is a fejlődési probléma (lásd a fentebb részletezetteket), a korrekció, a kompenzáció, a prevenció elméleti-gyakorlati keretein belül azt támogatjuk, hogy az egyenlőtlen fejlődés, a mozgás, a percepció, a gondolkodás, a viselkedés rész funkciózavara, szindróma együtteseinek fennállásakor a plasztikus, fejlődőképes idegrendszer öngyógyító tendenciái erősödhessenek. A feltételek kialakításával, a tevékenységek szervezésével, de elsősorban a gyermek saját aktív tevékenységén keresztül segítjük a fejlődést. (Rogers gondolatmenete alapján.)

A fejlesztés és a fejlődés párosában az érés - fejlődés az elsődleges. A felnőtt munkájának, a fejlesztés irányainak tudatos megválasztásában, a megismerésre való törekvésben, a lehetőségek felismerésében, megválasztásában látjuk jelentőségét. A gyermek játékában vérmérsékletének, aktuális idegéleti, érzelmi állapotának megfelelően választ tevékenységi formát, közeledik a játékok végtelen tárházának valamelyik, számára kedves eleméhez. Fontos a játék, mint folyamat, mint tárgy és fontos a játék, mint szabály (pl. a játékszabályok a kártya-, és társasjátékokban). Arra figyelünk, hogy az óvoda biztonságos közegében a gyermekeknek érzelmi kötődései alakuljanak a felnőttek és a társak iránt, s ebben a közegben a non direktív eszközök túlsúlyával (szociokognitív összerendezettséggel) vezessük őt fejlődésének útján. Ebben támogat az Óvodai nevelés országos alapprogramja gyermek centrikus szemléletével.

III.1.3 A játék helye programunkban

A gyermek játéka személyiségének tükrözője, és mint leggyakoribb tevékenysége, fejlesztésének legfőbb eszköze.

A mozgás, testséma, az én megismerése, a percepció és gondolkodás, a kommunikáció fejlődése mind játékba ágyazódik. A játék teljes mértékben összefonódik a korai tanulás folyamataival. A fejlesztési területek a kialakuló funkciók tökéletesebb működését a játékon keresztül erősíthetik.

A fejlesztési feladatokat a játékban csak akkor tudjuk helyesen alkalmazni, ha naponta és folyamatosan sok-sok lehetőséget biztosítunk a gyermekeknek arra, hogy az általuk szabadon választott tevékenységek közben gyakorolhassák azokat a funkciókat, amelyek fejlődésüket elősegítik.

Fejlesztési feladatainkat meghatározzák a 3-6 éves korú gyerekek pszichés sajátosságai: mozgásfejllettség, érzelmi, akarati élet, gondolkodás jellemzőinek ismerete, valamint egyéni fejlettségük, érdeklődésük, csoportjaink összetétele: szociális háttér, nemek megoszlása a csoportokban. A gyermekek egyéni sajátosságairól az óvónőnek naprakész ismeretekkel kell rendelkeznie.

A fejlesztési feladatok csak a *megfelelő feltételek* (nyugodt légkör, elegendő idő, megfelelő hely, eszközök) biztosításával valósíthatók meg.

A nyugodt légkör az egész óvodai élet elengedhetetlen feltétele. Ennek érdekében nagyon fontos az együttélés alapvető szabályainak, szokásainak kialakítása; a természetes, hiteles, érzélem gazdag „anyapótló” óvónői magatartás. A megfelelő, nem túl sok szabály betartása nem jelent gondot a gyermekeknek, inkább fokozza biztonságérzetüket, segíti őket az eligazodásban. Fontos ez azért is, hogy be tudják mérni saját és társaik tevékenységének határait. (Ez segíti a szocializációs folyamatot.)

Mivel a játék a gyermekek alapvető tevékenysége, ezért természetes, hogy a napirendben **erre kell biztosítanunk a legtöbb időt**. Fontos, hogy kapkodás nélkül tevékenykedhessenek, elmélyülten játszhasanak, legyen idejük elképzeléseik megvalósítására. A nap folyamán a délelőtti és délutáni játéknak egyenértékűnek kell lennie. Minél többet játszanak a gyermekek, annál nagyobb lehetőség van fejlődésük elősegítésére.

A megfelelő hely biztosítása a csoportszobában és az udvaron egyaránt elengedhetetlen. Minden csoportszobában van hely a nagyobb mozgást igénylő játékokhoz is, mint pl. dőmperezés, kuglizás, 2-3 gyermek labdázása, dalos játék, stb. Helyet biztosítunk 1 vagy 2 szőnyegen az építéshez, konstruáláshoz, megfelelő asztalokon az ábrázoló tevékenységhez, barkácsoláshoz, valamint a szerepjátékokhoz, a „kuckózáshoz”. A kicsiknél több lehetőséget biztosítunk az egyéni kis pihenő-, vagy „búvóhelyek” kialakításához.

A csoportszobák berendezésénél, kialakításánál figyelembe vesszük az életkort, a csoport összetételét és a gyermekek egyéni igényét is. Szükség és igény szerint változtathatják a teret (pl. asztalok összetolása, szék és pléd segítségével „kuckók” kialakítása, stb.) Az óvónő tevékenységét utánozva a gyermekek is megtanulják, hogyan alakítsanak ki teret a játékukhoz.

Az udvaron nagyobb a hely a mozgásos játékokhoz, de itt is fontos, hogy széleskörű tevékenységhez biztosítsunk lehetőséget, így a nyugodtabb tevékenységre is (barkácsolás, ábrázoló tevékenység, szerepjáték, homokozás, pancsolás, stb.) Az udvaron a gyermekek szabadon választhatják meg a helyet tevékenységükhöz.

A tudatos óvónői munka lényeges eleme a **játékeszközök** kiválasztása, biztosítása. Az, hogy a gyermekek mikor, mivel játszanak, milyen eszközökkel találkoznak, lényegesen befolyásolja sokoldalú fejlődésüket. A fejlesztési feladatok megvalósulását nagymértékben befolyásolja az eszközök kiválasztása. Ezért a gyermekek általános és egyéni fejlettségének ismeretén túl fontos ismerni a különböző játékeszközök fejlesztő hatását is.

A játékeszközök fejlesztik a nagymozgásokat (tornaszőnyeg, Body-roll, karikák, mászó gúla, zsámoly, pad) és fontosak a mozgásfajták gyakorlásához. Szem-kéz koordináció fejlesztéséhez biztosítjuk a konstruáló játékokat, kirakókat, kuglit, különböző méretű gyöngyöket, barkácsoló-ábrázoló eszközöket. Lehetőséget adunk gyurmával, agyaggal, különböző méretű-, vastagságú-, színű papírokkal, tüvel, cérnával való játékokra, hogy a finommotoros mozgás is fejlődhessen. Ezeket az eszközöket az udvari élet során is használjuk, de megismertetjük a gyerekeket mozgásos-, fogó-, régi népi játékokkal.

A szociális játék eszközeit úgy választjuk ki, hogy figyelembe vesszük a gyermekek élményeit, tapasztalatait. A részterületek fejlesztéséhez használt nagyméretű tükör, (énkép kialakítása) az elkészített kellékek, (öltöztető babák, ruhák, edények, kosarak, stb.) a szerepjátékon keresztül segítik elő a szociális fejlődést.

Fejlesztési lehetőségek a különböző játékfajtákon belül

- **Gyakorló játék:**
Lehetőséget adunk a gyermeknek, hogy megismerje saját testét, tárgyak, anyagok tulajdonságait, az őt körülvevő világot. Eközben fejlődhet vizuális memóriája, szem-kéz koordinációja, verbális gyakorlójáték során ritmusérzéke, melynek jelentősége lehet a beszédgátlások megelőzésében.
- **Építő-konstruáló játék:**
Megismerkedhet téri kiterjedéssel, megnevezhet téri helyzeteket, formákat, színeket, anyagokat. Megtaníthatjuk rész-egész viszonyának felismerésére. Meg tanulhat tervezni, szerkeszteni, átélheti az alkotás örömét.
- **Szerepjáték:**
Egész személyiségét, akaratát, kommunikációs képességét fejleszthetjük. Speciális fejlesztési lehetőség szem-kéz koordinációjának fejlesztésére, pl.: „főzés” során, finommotoros mozgás fejlesztésére, pl.: babaöltöztetésnél. Több alkalom adódik verbális fejlesztésre, különböző mondatfajták alkotására, a társakkal való kommunikációra.
- **Szabályjáték:**
Biztosítjuk a lehetőséget széleskörű mozgásfejlesztésre. Alkalmazzuk Dr. Páli Judit stratégiai játékait az értelemfejlesztésre, megfigyelés és gondolkodás alakítására. A gyermek eközben magatartásformákat sajátíthat el, fejlődhet közösségi érzése, felelősségtudata.
- **Barkácsolás:**
A gyermek szem-kéz koordinációjának, finommotorikájának, kreativitásának, verbális fejlesztésének fontos színtere. A munkafolyamatok alatt új fogalmakat sok kifejezést gyakorolhat, és érzelmi állapotot fejezhet ki a beszéd gyorsaságával, a hangszín, hanglejtés megválasztásával. Tapasztalatai, élményei eleve-
nednek fel, fejlődik emlékezete, fantáziája.
- **Dramatizálás-bábozás:**
Mozgással fejezhet ki különböző személyiségeket. Gyakorolhatja a megfelelő mimikát tükör előtt. Lehetősége van a tér pontos észlelésére. Gyarapodik szó-
kincse, fejlődik önértékelése, alkalmazkodó képessége.

A fejlesztő játékok során szem előtt tartjuk, hogy **a játék önként vállalt tevékenység**. A gyermek spontán manipulációját és az óvodapedagógus tudatos fejlesztő munkáját együtt érvényesítjük, a fokozatosság betartásával.

III.2 Kultúraátadás

Kultúraátadás, mely *a gyermek természetes megnyilvánulásaira építve tudatosan átöröklíti, közvetíti az örök emberi értékeket*. Komplexitását elsődlegesen a környezet megismerésén keresztül biztosítjuk. Ebben a folyamatban az óvodapedagógus *kiindulópontnak tekinti a természeti és társadalmi környezetből szerzett gyermeki tapasztalatokat*, hiszen a környezet a fejlődés forrása. Ezekre a tapasztalatokra építve, ezeket új élményekkel, ismeretekkel gyarapítva juttatja el a gyermekeket egyéni és életkori fejlődési ütemét figyelembe véve magasabb szintre. A családdal való együttnevelés során az óvodapedagógus figyelembe veszi, hogy különböző otthoni környezetből érkeznek óvodai környezetbe a gyermekek. Tekintettel van a családban kialakult kulturális, világnézeti, etnikai hagyományokra, figyelemmel kíséri és elősegíti ezek spontán gyermeki megnyilvánulásait, egymásra való hatását.

**Egészséges életmód, a testápolás, az étkezés,
az öltözködés, a pihenés, a betegség megelőzés
és az egészségmegőrzés szokásainak alakítása.**

III.2.1 Egészséges életmód

Az óvodai nevelés egyik *alapvető feladata* az óvodáskorú (3-6 éves) *gyermek testi és lelki szükségleteinek kielégítése*. Az optimális, a gyermek életkorának megfelelő óvodai életritmus kialakításánál figyelembe vesszük a családi szokásokat. A rendszeresen végzett tevékenységek visszahatnak az életfolyamatokra, feltételei az egészséges testi és szellemi fejlődésnek. Az egészséges életmódra nevelés területei közé tartozik a gondozás, a gyermek testi szükségleteinek, mozgásigényének kielégítése, a harmonikus, összerendezett mozgásfejlődésének elősegítése (mozgásfejlesztés) testi képességek fejlődésének segítése (testi nevelés) egészségének védelme, edzése, óvása, megőrzése, az egészséges életmód, a testápolás, az étkezés, az öltözködés, a pihenés, a betegségmegelőzés és az egészségmegőrzés szokásainak alakítása (egészségvédelem) egészséges és biztonságos környezet biztosítása, a környezet védelméhez és megóvásához kapcsolódó szokások alakítása, a környezettudatos magatartás megalapozása.

Gondozás

A testi, lelki, szellemi egészség egyik alapvető feltétele **a gyermek testi komfort-érzetének kielégítése**. A gondozási feladatok teljesítése bensőséges gyermek-felnőtt kapcsolatot feltételez. Az önkiszolgáló feladatok elvégzése a tevékenységek többszöri gyakorlását teszi lehetővé, alakítja a gyermek énképét, segíti önállóvá válásukat. A felnőtt (szülő, óvodapedagógus, dajka) tanítja és gyakoroltatja a napi élethez szükséges szokásokat, melyek egy része az óvodáskor végére szükségletté válhat. Testápolás, öltöztetés, étkezés, önkiszolgálás közben **természetes módon fejlődik és fejleszthető a gyermek**.

Mivel minden tevékenységet fokozott szóbeli megerősítés kíséri, ezért a napi életritmus megtervezésénél erre is elegendő időt kell biztosítanunk, hogy mindez nyugodt, kiegyensúlyozott, türelmes légkörben valósulhasson meg. Így nyílik lehetőség a gondozási teendők kultúr tartalmának közvetítésére is (pl. igényüké váljanak a testi és egészségügyi szokások, a tiszta, esztétikus, rendezett megjelenés és környezet, kulturált étkezés ...).

Mozgás (Testi nevelés)

A mozgás magába foglalja **a gyermek testi szükségleteinek** (levegőzés, pihenés, egészséges táplálkozás), **természetes mozgásigényének kielégítését, a gyermek egészségének, testi épségének védelmét, edzését**. A testi nevelés, egészséges életmódra nevelés hatékonysága maradéktalanul akkor érvényesül, ha a fejlődéshez szükséges optimális környezet lehetőség szerint biztosított (pl. udvar, medence, megfelelő játéktér, játékeszközök ...).

Mozgás

A mozgás jelentős szerepet tölt be az egészséges életmódra nevelésben. A sokféle mozgáslehetőség, melyet a programban biztosítunk, **kedvezően befolyásolja az egész szervezet fejlődését**. Hozzájárul a légző- és keringési rendszer teljesítőképességének, a csont- és izomrendszer teherbíró-képességének növeléséhez. Elősegíti a harmonikus testi-lelki fejlődést, a biológiai egyensúly fenntartását, az egészség megóvását. Megfelelő terheléssel, az aktivitási szintek változtatásával a testi képességek fejlődését segíthetjük.

A különböző mozgásformák sokszori gyakorlásával a mozgásokhoz kapcsolódó szabályok megtanulásával egyre biztonságosabban használják a szereket, eszközöket, egyre jobban eligazodnak a térben, így a baleseteket is megelőzhetjük.

A mozgásokhoz kapcsolódó gondozási feladatok elősegítik a helyes higiénés szokások kialakítását is. Az óvodapedagógus feladata, hogy megteremtse a feltételeket a gyermekek egészséges fejlődéséhez. Alapvető feladat, hogy jó levegőjű, tiszta, biztonságos környezetben mozogjanak. Lehetőség szerint mozognak a szabadban.

Fontos a megfelelő, kényelmes öltözk (melyet a szülő biztosít) a szabadban és a teremben egyaránt.

A rendszeres, örömmel végzett mozgással a gyermekeket az egészséges életvitel kialakítására szoktatjuk és mintát adunk a szülőknek is. Jó, ha alkalmanként a szülőkkel közösen mozgásos programokat szervezünk (pl. gyermeknap, játékos családi sportversenyek, stb.), ezzel is pozitívan befolyásoljuk a családi nevelést. Az óvoda sajátosságai közé tartozó egy és két napos kirándulások szintén hozzájárulnak az egészséges életmód kialakításához. a mozgásfejlődéshez, és egyben a környezet szeretetére, védelmére, megbecsülésére neveléshez, lehetőséget teremtve a környezettudatos magatartás megalapozására.

Levegőzés

A levegőztetés ***élettani hatásán túl*** elősegíti többek között a hangképző szervek fejlődését, a helyes légzés kialakítását. Óvodapedagógusaink törekednek arra, hogy a mindennapok során lehetőség szerint ***a gyermekek minél több tevékenységüket a szabad levegőn végezzék.*** Helyi adottságainkból adódóan a játék, (étkezés, pihenés), mozgás és a kezdeményezések egy része is a szabadban történik.

Pihenés

Legfontosabbnak tartjuk a pihenéshez szükséges ***nyugodt légkör*** biztosítását, (az altatás hangulatához illő mese, halk zene). A gyermekek ***egyéni alvásigényének*** és szokásainak figyelembevételével a szükséges tárgyi és személyi ***feltételeket megteremtjük.***

Egészséges táplálkozás szokásrendszerének kialakítása

Az óvoda központi étrendje kiegészíthető programunk szerint vitamindúsabb zöldségekkel, gyümölcsökkel, ezekből a gyermekek által készített ételekkel, italokkal (pl. frissen préselt, magas rosttartalmú gyümölcslevek, gyümölcssaláták, nyomelemeket tartalmazó saláták, ...). A program nagyobb lehetőséget ad arra, hogy a gyermekek a közösségben megismerkedjenek különböző, számukra eddig ismeretlen ételek ízével, elkészítési módjával, **modellt nyújtva ezzel a családoknak is a korszerűbb táplálkozás kialakításához.**

(Étkezés: - Intézményünkben napi háromszori étkezést biztosítunk, melyet gyermekek által hozott gyümölcsökkel egészítünk ki. A Központi konyha biztosítja a gyermekek óvodai étkeztetését, ügyelünk arra, hogy ezek az ételek, italok ne legyenek magas cukor, - só, - és telítetlen zsírtartalmúak.)

Egészségvédelem, edzés

A gondozási, a testi nevelési és a mozgásfejlesztési feladatok megfelelő elvégzése, megvalósítása elősegíti a **gyermek egészségének megóvását**. Ezen kívül nagy hangsúlyt fektetünk a **higiénés szabályok betartására** (pl. környezet tisztántartása, portalanítása, szükség szerint fertőtlenítés, időjárásnak megfelelő réteges öltözködés, a napi tevékenység minél nagyobb részének szabad levegőn való megszervezése, folyamatos levegőcseré, a teremben minél több zöld növény elhelyezése, megfelelő páratartalom biztosítása, nyugtató hatású színharmónia). Mindezek az intézkedések biztosítják a szervezet általános védekezőképességének fokozását, a betegségek megelőzését.

Az óvodapedagógus fontos feladata az anamnézis-felvétel közben felderített, ritkán előforduló, az óvodai közösségbe kerülést nem feltétlenül akadályozó betegségek (pl. krupp, allergia, asztmatikus tünetek, lázgörcs, epilepszia, cukorbetegség, ...) regisztrálása, figyelemmel kísérése, alapvető tennivalók elsajátítása és a gyermek fiziológiás szükségletének biztosítása (pl. étrend helyes betartása), az egészségi állapot egyensúlyban tartásához szükséges környezet megteremtése.

Az **egészségvédelmet, betegségmegelőzést** szolgálja a Pozsonyi Tagóvodában kialakított só-szoba, melyet az ősztől tavaszig tartó időszakban mindhárom óvoda gyermekei használhatnak.

A gyermek testi épségének védelme és a baleset-megelőzés magába foglalja a személyi és tárgyi feltételek biztosítását, az eszközök, használati tárgyak ellenőrzését és karbantartását, a hibaforrások megszüntetését. A gyermeki gondolkodásmód sajátosságából, valamint a szenzomotoros koordináció zavaraiából adódóan következnek a tipikus gyermekbalesetek (törések, zúzódások), ezek teszik szükségessé a felnőtt állandó kontrollját, a tevékenységek figyelemmel kísérését. Önmaguk és társaik testi épségének megóvására neveljük a gyermekeket (konfliktuskezelés, tolerancia).

A levegő, víz, napfény együttes hatása biztosítja a gyermekek **testi edzettségét**. Ennek érdekében lehetőség szerint minél több időt töltünk a szabadban, az időjárásnak megfelelő ruházatban. Nyáron az óvoda adottságaihoz alkalmazkodva (tusoló, medence) a vízedző hatását használjuk ki. Mindezeknél figyelembe vesszük a gyermekek közötti egyéni különbségeket, egészségi állapotukat. A szabadban töltött idő alatt óvjuk őket a nap káros hatásaitól.

A fentiek megvalósulása hozzájárul a derűs, érzelmi biztonságot nyújtó légkör megteremtéséhez, így kialakulhat az igény a későbbi egészséges életvitelre.

Az egészséges életmódra nevelés területein a nevelési feladatokba természetes módon integrálhatóak a prevenciós program alábbi feladatai:

Mozgásfejlesztés

- Nagymozgások fejlesztése (pl. járás, futás, mászás ...)
- Finommotorika fejlesztése (pl. gombolás, evőeszközök, körömkefe használata, vágás, szeletelés, reszelés, ...)
- Szem-kéz koordináció fejlesztése (pl. folyadéktöltés, kenyérkenés, fésülködés, gombolás, kötés,...).

Testsémafejlesztés

- Testséma kialakítása, testrészek ismerete (pl. öltözés, gyermekek elalvás előtti és ébresztő simogatása, ...).
- Meghatározott testrészekre koncentráció (pl. mászókázas, csúszdázás, fürdés).
- A test személyi zónájának alakítása (pl. tisztálkodás, öltözés közben a testrészek tudatos megnevezése ...).

Percepciófejlesztés

- A környezeti ingerek teljes körű megtapasztalása, az érzékszervek működésének finomítása (pl. ételek íze, színe, illata, tapintása, ruházat tapintása ...).
- Térpercepció fejlesztése a rendelkezésre álló tér kihasználása a környezet bemozgásával: (pl. mozgásos játékok, ...).
- Térirányok fejlesztése (pl. terítés, ruhaneműk felvétele, fogkefe helyes irányú használata ...).

Verbális fejlesztés

A fentieket tudatosan kíséri a verbális megerősítés (pl. a testrészek, ruhadarabok megnevezése, használati tárgyak ismerete, ...).

III.2.2 Gyermek és környezete

A gyermek környezetével való kapcsolata mindig a felnőttek közvetítésével valósul meg. Nem elég csak a kapcsolat, hanem a viszony minősége is fontos tényező. ***A környezet az öröklés mellett a fejlődés egyik potenciális forrása.*** A környezetet pontosan, valóságszerűen megismerni a cselekvés, a kép, a szó egységében lehet. Ez lehetővé teszi, hogy az évszázadok alatt felhalmozott egyetemes, nemzeti, etnikai értékeket, hagyományokat, szokásokat átadjuk, közvetítsük a gyermekeknek, alapozva aktivitásukra, érdeklődésükre. Ezáltal alakítható, bővíthető, változtatható az óvoda helyi programja, egyéni arculata a helyi adottságok, sajátosságok figyelembe vételével. Az emberi kultúra örökségét adott csoportok közvetítik a fiatalabb nemzedéknek, ezért tartottuk fontosnak a program elkészítésénél a környezet megismerésére nevelés köré komplexen csoportosítani az óvodai nevelés témaköreit. Alapvetőnek tekintjük a gyermek társas környezetével és természeti környezetével való kapcsolatát.

Gyermek és társas környezete

Elsődleges szocializáció

Az óvodai nevelés messzemenően ***támaszkodik a családi nevelésre, annak kiegészítője***, a család és óvoda ***szoros együttműködésére törekszik***.

A Prevenciós programban fontos a gyermek korai óvodás kort megelőző testi-lelki fejlődésének alapos ismerete. Ennek egyik eszköze az ismerkedő-lap és a szülő kérésére történő családlátogatás.⁽⁵²⁾

Ezekből információt kapunk az óvodába lépés előtti anya-gyermek és család-gyermek kapcsolatáról, a gyermek élettörténetéről. A későbbiek során - napi tapasztalatokkal kiegészítve - hasznosítja az óvodapedagógus a gyermek jobb megismerésének érdekében, a fejlesztési feladatok megtervezésében. ***Óvodánkban az érzelmi biztonságot nyújtó légkör*** megteremtéséhez az óvodapedagógus - részben átvállalva az anya szerepét - empatikus, meleg, elfogadó, szeretetteljes kapcsolata-

tot alakít ki a gyermekekkel. Fejlesztő munkájuk során arról gondoskodik, hogy a gyermekek tapasztalatai változatos tevékenységformák közben gazdagodjanak.

Másodlagos szocializáció

Az óvoda felvállalja a 3-6 évesek szocializációs folyamatának tudatos, szakszerű irányítását, annak intézményes keretet biztosít.

A személyiség alakításának legfontosabb tényezője a társas kölcsönhatások milyensége. A környezetből felé irányuló reakciókból a gyermek megerősítést, vagy elutasítást kap saját viselkedésére vonatkozóan. A gyermek „én-központúsága” alapján elsősorban önmagára képes figyelni, azonban emocionális alapon fokozatosan kifejleszthetjük azokat a mechanizmusokat, amelyek segítségével képessé válik másokkal is törődni. Az együttéléshez szükséges **erkölcsi normák és tulajdonságok** csak akkor fejlődnek ki, **ha a gyermek állandóan gyakorolja** a társaihoz való helyes viszonyulást. Az óvodás korosztály számára meghatározó a gyermek és az óvodapedagógus kapcsolatának minősége. A felnőtthez fűződő viszony nyújtja azt az **érzelmi biztonságot** a gyermek számára, **amely jó közérzetet, nyugodt, harmonikus tevékenységet tesz lehetővé.**

Az óvodapedagógus első számú **modell**, példakép a társas viselkedés alakulásában, ő szervezi meg a gyermekek életrendjét és azokat a közös tevékenységeket, amelyekben a társas kapcsolatok alakulnak.

Az óvodapedagógus és a munkáját segítők feladata a közvetlen testi-érzelmi kapcsolat megteremtésén, a példaadáson kívül a csoport közös életének megszervezése, a szokás- és szabályrendszernek a gyermek fejlettségéhez alkalmazkodó kialakítása. **Az értelmes fegyelem** a csoport életének biztonságát, nyugalmat biztosítja. Az ismétlődő közös, örömteli tevékenység a csoport és óvoda hagyományrendszerébe épül és **mélyíti az összetartozás élményét.** A gyermek-gyermek kapcsolat kezdetben kisebb érzelmi töltésű. A gyermekcsoportban kialakulnak a közösségi együttélés szabályai, normái, amelyekhez igazodik az egyén. Alkalom nyílik az egymáshoz viszonyításra, amely szükséges a reális énkép kialakításához, az én-határok megtapasztalásához. A gyermekek egymás közötti kapcsolatában így válik természetessé, hogy minden gyermek más, egyéni külső és belső tulajdonságokkal rendelkezik és így másságával együtt elfogadható és szerethető. Társas együttműködés közben tanulják meg az egymás felé fordulást, egymás segítségét, vagyis az **értelmes szeretetet.**

Tágabb társadalmi környezet

A gyermek szocializációját befolyásolják tágabb társadalmi környezetének hatásai is (pl. rokon kapcsolatok, óvoda- és lakókörnyezet, média hatásai, kulturális hatások).

A társas környezet nyújt a gyermeknek biztonságot, lehetőséget a kibontakozáshoz. A gyermekkori hatások nagymértékben befolyásolják majdani felnőttkori énjét.

Nevelési feladatok a gyermek és társas kapcsolatának alakításában

Közös tevékenység, munka során alakulnak ki a társas kapcsolatok és bontakoznak ki a csoportra jellemző erkölcsi szabályok, normák.

Cél: az erkölcsi tulajdonságok kialakítása, erősítése, fejlesztése az óvodapedagógus példaadásával és helyzetteremtésével. Az együttes tapasztalatok, élmények, tevékenységek a gyermekek között kapcsolatokat hoznak létre: barátságokat, szimpátián alapuló kisebb csoportokat. Megtanulják figyelembe venni a másikat, szocializációjuk felgyorsul, fejlődik felelősségérzetük, kötelességtudatuk, toleranciájuk. Konfliktushelyzeteiket egyre inkább képesek egymás között igazságosan elrendezni. Az igényes türelem, a következetesség, az elvárás, a bizalom, az elismerés nem csak az egyes gyermeket formálja, hanem általa az egész csoportot.

A ***közösségi élet*** biztonsága és nyugalma nagymértékben függ a csoport életét szabályozó szokás és szabályrendszer kialakításától. A szokások segítségével válik gördülékennyé a csoport élete. Fontos, hogy szabályaink ne merevedjenek meg. Egy-egy szokás megszűnését, megváltozását elsősorban a gyermekek fejlődése, a körülmények változásai kell, hogy meghatározzák (pl. alvási igény fokozatos csökkenése, évszakváltás, ...).

Az óvodapedagógus feladata, hogy olyan szokásrendszert és napirendet alakítson ki, mely minden tevékenység elvégzésére megfelelő időt és helyet biztosít. A csoportszoba és az udvar játszórészének, életterének olyan elrendezése szükséges, amely lehetővé teszi a szabad mozgást, a tevékenységi formák sokszínűségét, ugyanakkor elvonulásra, „kuckójátékokra” is lehetőséget nyújt. Ilyen keretekben, kultúrált körülmények között elkerülhetővé válik, hogy időzavarral küzdjön a csoport. A felnőtt őszinte, természetes magatartásával mutat mintát, és viselkedésével jelzi elvárásait.

A gyermek mindennapi tevékenységének része a **munka jellegű tevékenység**, amely az **óvodai élet egészében érvényesülő folyamat**. Ahogy ez a tevékenység az idők során egyre önállóbbá válik (önkiszolgálás, naposi tevékenység, megbízások önálló teljesítése), ez a gyermekek egyre magasabb fokú együttműködését igényli. Eközben természetes módon alakul a gyermekek szociális magatartása, társas kapcsolata. A munka-jellegű tevékenységek megszervezésénél figyelembe vesszük a csoport összetételét (életkor, fejlettségi szint, szociokulturális háttér, ...), mert a vegyes életkorú vagy nagyon eltérő fejlettségi szintű csoportban ügyelni kell arra, hogy minden gyermeknek legyen feladata, de egyik gyermeket se terheljük túl. A fejlesztés csak és kizárólag a gyermekek saját örömteli, örömmel vállalt tevékenységén belül valósul meg. Mindennapi munkálkodásuk közben **egyre több információ és pontosabb tapasztalat birtokába jutnak** az őket körülvevő tárgyi világról. Munkajellegű tevékenységük során társadalmi környezetükről is **speciális ismereteket szereznek**. A negatív - és pozitív élethelyzetekben szerzett tapasztalatok - az óvodapedagógus tapintatos segítségével - közösen vezetnek el a kívánt változásokhoz. A gyermekeket munkájuk során ne csak a „megfelelni akarás” vezesse, hanem **természetes, észrevétlen módon reagáljanak** a külső szükségletekre, segítsenek önmagukon - vegyék észre, ha valamit meg kell csinálniuk. Feladatuk elvégzése során nem csak megtanulják az eszközök célszerű használatát, hanem **közben természetes módon fejlődnek**.

Feladatok a kommunikációs készségek kialakítása területén

A program lényeges része a beszéd, az anyanyelv és a kommunikáció fejlesztése. Csak kellő nyelvi fejlettséggel rendelkező gyermekek lesznek képesek az alapkultúrtechnikák elsajátítására. A kommunikáció a beszéd és a gondolkodás egyik eszköze.

A kommunikáció egyszerre cél- és eszköz a társas kapcsolatokban. Célja a kapcsolat felvétele, az információ eljuttatása a másikhoz, a társ reakcióiból (kommunikációs és metakommunikációs) a megértés ellenőrzése, a kapcsolat valamilyen szintű mélyítése. A kommunikáció és metakommunikáció elválaszthatatlan egymástól, a jelzések kiegészítik, helyettesítik, mélyítik vagy semlegesítik a szóbeli közlést. **Az egyéni fejlődés biztosításához** szükségesnek tarjuk, hogy az **óvodapedagógus személyes példájával** (odafigyelés, meghallgatás, beszélgetés), kommunikációs helyzetek megteremtésével **ösztönözze a gyermekek közötti kommunikációt**, teremtsen lehetőséget a monologikus beszédre, ennek fejlesztésére, bővítse szókincsüket, gazdagítsa metakommunikációs ismereteiket (pl. érzelmeket jelző gesztusok, arckifejezések, testtartások, ...).

A gyermek beszéd és kommunikációs képessége elsődlegesen függ a családi szocializációtól, mely előnyös, vagy hátrányos helyzetet teremt a gyermek számára a közösségben.

Az óvodapedagógusnak *differenciáltan* kell foglalkoznia a nyelvtanilag hátrányos helyzetű, a fejlesztendő és a kiemelkedően fejlett gyermekekkel.

Szükséges, hogy *a gyermek számára hiteles és elfogadható legyen a felnőtt mondanivalója*, mivel életkori sajátosságából adódóan elsősorban a meta-kommunikációra figyel.

Az anyanyelv használata végigkíséri az óvoda egésznapos életét, a gyermekek minden megnyilatkozását, a felnőttek és a gyermekek kapcsolatát. A gyermekekre figyelő, jó beszédpéldát adó, jól artikuláló, választékosan beszélő környezet a gyermek nyelvi fejlődését pozitívan befolyásolja. Később a beszéd és gondolkodás fejlődésével párhuzamosan alakul ki figyelmük a közlés verbális tartalmára.

A beszéd az önkifejezés fontos eszköze, ezért az anyanyelvi nevelésnél a szókincs bővítése, a sajátos nyelvi formák elsajátítása, a nyelvtanilag helyes beszéd, a mondanivaló árnyalt megfogalmazása a cél. Így az óvodáskor végére az önálló, rövid történet elmondása lehetővé válik.

Az óvodai anyanyelvi nevelés területén célszerű óvodapedagógus és logopédus olyan együttműködése, melynek során az érdekeltek pontosan ismerik saját és egymástól jól elkülöníthető, de azonos cél érdekében folyó feladataikat, munkamódszereiket.

Programunk sajátossága, hogy az anyanyelvi játékok számára külön időt biztosítunk - korcsoporttól függetlenül, de alkalmazkodva a gyerek életkori sajátosságához - és ezeket a játékokat beépítjük a mindennapi életbe.

A *mese, a vers* ősi forrása az anyanyelvi nevelésnek, régi értékeket, hagyományokat, szokásokat közvetít a gyermeknek. A közösen átélt örömök és élmények elszakíthatatlan szálakkal kötik össze az óvodapedagógust és a gyermekeket egymással és anyanyelvükkel. A mese és versmondás lényeges elemeit - testbeszéd, tekintettartás, verbális emlékezet - az óvodapedagógus személyes példáján keresztül sajátítja el és gyakorolja a gyermek.

Az anyanyelvi nevelésnek és a játéknak egyaránt szerves része a *bábozás-dramatizálás*, melyen keresztül tükröződnek a gyermekek irodalmi élményei, kiérezve hangulatukat, kreativitásukat, fantáziájukat. A gyermek kifejezheti, átélheti, eljátszhatja saját érzéseit, érzelmeit, ezáltal fejlődik személyisége. A bábozáshoz, dramatizáláshoz szükséges eszközöket, díszleteket, kiegészítőket saját maguk is elkészíthetik barkácsolás keretében, ezzel a játék örömét az önálló alkotás élményével fokozva.

A gyermek és társas környezetének kapcsolatát alakító nevelési feladatok az alábbi területek fejlesztésére adnak lehetőséget:

Mozgásfejlesztés

- Nagymozgások fejlesztése (pl. tárgyak mozgatása közben változatos tempójú, ritmusú, irányú mozgások, dramatizálásnál állatok mozgásának utánzása).
- Egyensúlyérzék fejlesztése (pl. terítés, tárgyak hordozása).
- Finommotorika fejlesztése (pl. különböző fogások gyakorlása, bábkészítés).
- Szem-kéz, szem-láb koordináció fejlesztése (pl. terítés, környezet rendjének helyreállítása, bábok mozgatása).

Testsémafejlesztés

- Testrészek ismerete (pl. népi mondókák, simogatók, szoborjáték,...).
- Test koordinációja, oldaliság tanítása (pl. adott tárgyakhoz viszonyított testhelyzet, evőeszközök helyes elrendezése,...).

Percepciófejlesztés

- Vizuális fejlesztés (pl. játékpalcok elrendezése).
- Tapintásos észlelés fejlesztése (pl. minden munkajellegű tevékenységben a kéz szerepe.)
- Hallási észlelés fejlesztése (pl. a tevékenységek és eszközök jellemző hangjai).
- Auditív ritmus fejlesztése (pl. „Kakukk-tojás” játék, mondókák).
- Auditív memória fejlesztése (pl. állathangok felismerése, utánzása).
- Auditív zárttság fejlesztése (pl. „Mi hiányzik?” játék).
- Térpercepció fejlesztése (pl. tér mozgásos észlelése munkavégzés közben).
- Jobb-bal térbeli irányok kiemelt gyakorlása (pl. terítés, rendrakás).
- Keresztcsatornák fejlesztése (pl. a hallott feladat megvalósítása cselekvésben, finommotorika összekapcsolása beszéddel).

Verbális fejlesztés:

Természetes módon a kommunikáció, az anyanyelvi- és irodalmi nevelés célja és egyben eszköze is a verbalitás. Szóbeli kifejezése minden tevékenységnek, élménynek a gyermek és társas környezete kapcsolatában.

A gyermek természeti és tárgyi környezete

A haladó, korszerű pedagógiai - pszichológiai kutatások eredményeit felhasználva az óvodai nevelésben akkor leghatékonyabb az ismeretek átadása, **ha a gyermekeknek minél sokoldalúbb, túlzásoktól mentes tapasztalatszerzésre és élményszerű átélésre adunk lehetőséget.** Ily módon valósul meg a komplexitás a nevelési feladatok realizálásában.

A külső világ tevékeny megismerése

A külső világ tevékeny megismerésének **célja**, hogy a gyermekek minél több tapasztalatot (mozgásos és érzékszervi) szerezzenek az őket körülvevő természeti és társadalmi környezetből életkoruknak megfelelő szinten. Ez azért szükséges, hogy teljes biztonsággal tájékozódjanak és igazodjanak el környezetükben. A gyermek **tapasztalataira, élményeire támaszkodva** kell új ismereteket nyújtanunk, illetve a meglévőket mélyíteni, rendezni. Eközben **építhetünk** a gyermek **spontán érdeklődésére, kíváncsiságára, érzelmeire, megismerési vágyára.**

A külső világ tevékeny megismerése során kialakulnak a gyermekben a kulturált élet szokásai, az elfogadott viselkedési formák, az érzelmi és erkölcsi viszonyok. A környezet minél átfogóbb megismertetése azért is szükséges, mert általa közvetítjük az egyetemes, a nemzeti kultúra értékeit, hagyományait, az adott tájra, helységekre jellemző néphagyományokat. Hagyományok által őrizhetjük meg a tudást, tapasztalatot, melyet elődeink felhalmoztak. Ha mindehhez hozzájárul az óvodapedagógus érdeklődése, lelkesedése, empátiás készsége, színes egyénisége, biztos, hogy gyermekeink **megszeretik** környezetüket, **ragaszkodnak** ahhoz, s megfelelő ismeretekkel rendelkezve **elgazodnak** benne.

A külső világ tevékeny megismerése hagyományos témái kevésbé behatároltak, s ez által tartalmi és módszertani ötletek kipróbálására is lehetőséget nyújtanak. A témák szinte kínálják a valóság megtapasztalását, a játékos cselekedtetés lehetőségét. A témák válogatása közben a lakóhely, a környezet sajátosságaihoz igazodunk, nem elvont ismereteket közvetítünk.

A természeti és társadalmi környezet témái, az ezekről szerzett tapasztalatok, ismeretek az életkor előrehaladtával lineárisan bővülnek, és koncentrikusan mélyülnek. Ez teszi lehetővé az alapos megismerést. ***A környezet megismerése áthatja a gyermek életét, az óvodai tevékenység egészét.***

A spontán játékokhoz kapcsolódva, az önkiszolgáló tevékenységbe építve, a mindennapi beszélgetések során, séta, kirándulás, udvari tevékenység közben legalább olyan hatékonyságot érhetünk el, mint a tudatos kezdeményezéseken, foglalkozásokon. ***A természeti és társadalmi környezet témakörei átfogják, körülölelik a többi nevelési területet.*** Maguk a természeti és társadalmi témakörök is több ponton kapcsolódnak, összefüggnek egymással. (Pl. testünk-családi-évszak témánál, séták, kirándulások alkalmával természetes módon ismerkednek és gyakorolják a helyes közlekedést ...).

Programunk megvalósítása során ***azokat a módszereket igyekszünk hatékonyan alkalmazni,*** előnyben részesíteni, ***amelyek igazodnak a gyermekek életkori sajátosságaihoz, mozgásos játékokra, cselekvésre és az érzékszervi megtapasztalásra épülnek.*** Az óvodai tanulási folyamat a gyermek számára legyen érdekes, jó példa. A gyermeket alkalmassá kell tennünk a megfigyelésre, elsősorban látni kell megtanítanunk. A folyamatos és alkalmi megfigyelésekkel lehetővé tesszük a gyermekek számára, hogy maguk fedezzék fel környezetüket. Folyamatos megfigyelést igényelnek, pl. az évszakok, az időjárás elemeinek változásai, az évszakra jellemző jegyek, színek megfigyelése, az évszak esztétikája. Alkalmi megfigyelésekre sokszor kínálkozik lehetőség egy-egy érdekes jelenség, tevékenység stb. kapcsán. A környezet megismerésére nevelésnél igen fontos, hogy ***ne legyünk foglalkozás-centrikusak.*** Arra törekszünk, hogy amit csak lehet a ***helyszínen, a természetben, élőben figyeltessünk és tapasztaltassunk meg a gyermekekkel.***

A külső világ tevékeny megismerésének fontos szerepe van a gyermekek nevelésében, hogy általa a felnőttekkel együttműködő, kreatívan gondolkodó, érdeklődő gyermeket neveljünk.

Környezetünk mennyiségi és formai összefüggései

Cél: a minket körülölelő ***világ mennyiségi, formai, kiterjedésbeli összefüggéseinek felfedezése, megtapasztalása játékos formában,*** a gyermekek igényeihez, ötleteihez igazodva. ***Feladata:*** a gyermekek ***matematikai érdeklődésének felkeltése, az elemi ok-okozati összefüggések felismertetése,*** megtapasztalása. Pozitív viszony kialakítása a problémahelyzetek megoldásához, ***a logikus gondolkodás megalapozása.***

A környezet megismerése közben matematikai tapasztalatok birtokába is jut a gyermek. ***Matematikai fogalmakkal a mindennapi életben állandóan talál-***

kozik, így szinte természetes módon ismerkedik meg velük. A matematikai kifejezések először passzív szókinccsé válnak, később azonban egy részük beépül beszédükbe. **Feladatunk** az, hogy **figyeljük meg** a gyermekeket, megismerve érdeklődésüket, képességeiket, **készítsük elő** és **tervezzük meg** az egyénekre szabott fejlesztési területeket. Minél több érdekes problémahelyzetet hozunk létre, annál inkább **aktivizáljuk a gyermekeket a logikus gondolkodásra**. Ha a felvetett probléma érdekli őket, belső késztetés hatására igyekeznek azt megoldani. Hagyjuk a gyermeket saját logikája szerint gondolkodni, ha a kínálgató lehetőségek közül nem fedezi fel mindegyiket, próbáljuk rávezetni, több oldalról megközelíteni, de semmiképpen ne oldjuk meg a feladatot helyette, hanem tartsuk ébren érdeklődését, míg rá nem jön minden variációs lehetőségre. Ezzel fejlődik logikus gondolkodásuk, problémafelismerő és megoldó készségük. A funkcióöröm és a megerősítés hatására sikerélményhez jutnak a cselekvésben és a gondolkodásban.

Környezet és esztétika összefüggése

Az **esztétikai nevelés** magába foglalja a gyermek tágabb természeti és társadalmi környezetéről szerzett benyomásait, ismereteit is. A gyermek közvetlen környezetében találkozik először a hangok, illatok, színek, formák, ritmus világával, az élővilág mozgásával, állandó változásával. **Élményei, tapasztalatai, ismeretei** ezekre az ingerekre épülnek, amelyeket az óvodai nevelésben komplex módon építünk be az esztétikai nevelésbe. A társadalmi hatásokat az óvoda kevésbé tudja befolyásolni, ezért **azokra a nevelési területekre helyezzük a hangsúlyt, melyeken belül koncentráltan tudunk nevelő hatást kifejteni, a környezetükkel szembeni igényességüket megalapozni.**

Rajzolás, festés, mintázás, kézi munka (Ábrázolás)

A gyermekek ábrázolótevékenysége **a vizuális nevelési lehetőségek legfontosabbika**, mégiscsak egyik, meglehetősen szűk dimenziója, hiszen a vizuális nevelés az óvodai nevelés egészét áthatja. **Az ábrázoló tevékenység a tárgyi világ megismerését, feldolgozását, újraalkotását teszi lehetővé a gyermek számára.**

Az ábrázolótevékenység **célja** nem maga a tevékenység során létrejövő bármiféle alkotás, annak esztétikai értéke, hanem maga **az örömteli cselekvés**. A létrejövő „Művét” csak, mint jelzést, - mint a gyermek gyakorlati ismeretének, érzelmi életének, képességeinek leképezését - kell kezelnünk. A nevelési cél a vizuális észlelés, emlékezés, képzelet, a vizuális gondolkodás pontosabbá, könnyedebbé tétele, az intellektuális látásmód kialakulásának megalapozása. Ennek kibontakoztatásához elsődlegesen minél több, mélyen ható - egyéni és közös - élményre van szükség, ami a vizuális bevéssődést is pontosabbá teszi.

Ha a gyermek mindennapi életében, játékában az ábrázoló tevékenységek, technikák, minél több fajtája épül be, a **technikák gyakorlására, pontosítására** - eleinte gyakorló játék szintjén - minél több ideje, lehetősége nyílik, előbb utóbb elér arra a technikai szintre, amikor „Művei” kifejezővé válnak, **tükrözik a világról szerzett ismereteit**, de **elsősorban érzelmi megnyilvánulásait**.

Feltétlenül hagynunk kell, hogy a gyermek saját szintjén, saját elgondolásai szerint, saját élményeit alkossa újra. Ebben csak akkor segítünk, irányítunk, ha elakad, ha a gyermeknek van szüksége instrukcióra. Ilyen lehetőségek mellett a gyermeki **fejlődés mozgatórugója az önfejlesztés** lesz, hiszen a gyermek is arra törekszik, hogy alkotásai egyre inkább hasonlítsanak a valóságra, hiányosságai újabb, pontosabb megfigyelésre készítetik, s ennek eredményei tükröződnek későbbi alkotásaiban. Így válik a vizuális önkifejezés „nyelvi” erővé, amit a világról tud, ábrázolásában is el tudja mesélni, **amit nem tud ábrázolni, azt hozzámészeli**. E tevékenység közben erősödik önkifejezése, esztétikai érzéke, pontosabb ismereteket szerez a tárgyi világról - s egyben önbizalma is erősödik, hiszen ez az a tevékenység, amelyben nem lehet „rosszat” létrehozni, két paca egymás mellett - hát még, ha összefolyik! - szép, már „műnek” számít. Alkotó tevékenysége a játékra épül, a játék egy formájaként kezeljük, - ami nem zárja ki azt, hogy főleg a nagyobbakkal szervezünk néhány együtt alkotási alkalmat, ami lehetőséget ad arra, hogy a gyermekek egymástól is inspirációt kapjanak!

A környezet, az anyanyelv, irodalom kölcsönhatása

Az óvodai anyanyelvi-, irodalmi nevelés (egymástól elválaszthatatlan) **az óvodai élet egészét átható folyamat**.

Cél a nyelv szépségének, kifejezőerejének megismertetésével, a helyes nyelvhasználat, mondszerkesztéssel a **biztonságos önkifejezés megalapozása**, a korosztálynak megfelelő irodalmi élmények nyújtásával az **irodalmi érdeklődés felkeltése**.

Feladata az anyanyelv megismertetésén, az irodalmi érdeklődés felkeltésén túl a gyermekek által már megismert, szűkebb és tágabb környezet, életkori sajátosságaihoz igazodó népi-népmesék, népi hagyományokat felelevenítő mondókák, rigmusok, a magyarság történetét feldolgozó mondavilág elemei, meséi, nemzeti jelképek, hagyományőrző népi játékok, dalok további megismerésével is mélyítjük a szülőföldhöz való kötődést.

Feladatunk, hogy a gyermekek életkorának, nyelvi fejlettségének - melyet meghatároz a család szociokulturális háttere -, érdeklődésének megfelelő **beszédhelyzeteket teremtsünk, és irodalmi alkotásokat válasszunk**. Az irodalmi anyagot úgy állítjuk össze, hogy tartalmazzon népi mondókát, verset, mesét, elbeszélést, folytatásos történetet.

Feladatunk a nemzeti identitás tudat, a keresztény kulturális értékek, a hazaszeretet és a szűkebb és tágabb környezet megszeretethetésének megalapozása.

Főleg 3-4 éves korban nagy jelentőségű - a testi kapcsolat iránti gyermeki igény kielégítésén túl - a simogatók, tapsoltatók, lovagoltatók ... Ritmusa, lüktetése, egyszerű szövege nyugtatóan hat a gyermekekre. Közvetítünk a gyermekeknek a természeti környezetet megjelenítő irodalmi alkotásokat (mese, vers, elbeszélés). Alkalmat teremtünk arra, hogy a gyermekek eljátsszák, elmondják, elbábozzák kedvelt meséiket, de lehetőséget adunk az általuk kitalált történetek elmondására, vagy a már ismertek másfajta cselekményszövésére, befejezésére is.

Ének, zene, énekes játék gyermektánc

Az óvodai zenei nevelés **célja a zene iránti érdeklődés felkeltése, befogadására való képesség megalapozása.** Fontos a gyermekek zenei hallásának, ritmusérzékének, érzékelési készségének, harmonikus, szép mozgásának fejlesztése. A zenei nevelésnek a gyermeki lét egészét át kell hatnia. A zenei anyanyelv alapozása szoros kapcsolatban van a nyelv kifejező gyakorlásával. A magyar zenei nevelés szilárd alapja a **közös ének**, mely hordozza és gazdagítja az anyanyelvi örökséget. Olyan szavakkal is találkozunk a gyermek, amelyeket hétköznapi beszédünkben már nem fedezhet fel, s ezek megértését a játékszituáció segíti.

A zenei képességfejlesztési anyag feldolgozása az óvodákban használt, elterjedt zenei nevelést segítő szakirodalom (Forrai Katalin: Ének az óvodában) alapján történik. Fontos a zenei képességfejlesztéssel párhuzamosan, hogy gyermekeink örömmel, érzelmi gazdagsággal, felszabadultan énekeljenek.

Egy-egy gyermekdal valódi dráma, a gyermekek feszültséggel teli helyzeteket élnek át, a játék végére ezek oldódnak. Eközben dolgozik a képzelet, az intellektus, a gyermek emberi kapcsolatokban való eligazodást tanul, közben fejlődik esztétikai, viselkedési és magatartási kultúrája. **Alapvető, hogy a megfelelő légkör biztosítsa az érzelmi motíváltságot.** Az ének, a zene segít ebben, hiszen a dal ritmusa, lüktetése önmagában is mozgásra serkent.

Környezet és természetvédelem feladatai

A természetvédelem lényegét egy indián közmondás hűen tükrözi:

„A Földet nem nagyapáinktól örököltük, hanem unokáinktól kaptuk kölcsön.”

A fenti célt óvodánkban úgy valósítjuk meg, hogy az általunk nevelt gyermekekben **megalapozzuk a természet megismerésével a természet szeretetét, tiszteletét a természet tisztaságának, szépségének védelméért.**

Az a gyermek, aki megismeri, megbarátkozik a természet szépségeivel, törvényszerűségeivel, a természeti folyamatok kölcsönhatásaival, később természetes módon védi is ezeket az értékeket. Várhatóan felnőttként környezetvédő életmódot fog élni, megértve azt, hogy *az ember a természet elválaszthatatlan része*. Óvodáskor végére kialakulnak a gyermek alapvető személyiségjegyei, ezért fontos feladatunk ebben az életkorban a napi életet átható, tudatos természetszeretetre, védelemre, gondozásra nevelés. A gyermek érzelmi alapon válogat a család, az óvoda által nyújtott hatásokból. Ezért arra törekszünk, hogy a gyermeket olyan hatások ériék, amelyek környezetük felfedezésére, a rácsodálkozásra ösztönzik őket. Ehhez arra van szükség, hogy nyugodt, békés körülmények között módja legyen szemlélődni az őt körülvevő világ rejtelmeiben, s minden érzékével meg tapasztalhasssa azt. (Úgy, hogy se a természetben, se önmagában ne tegyen kárt!) Felhívjuk a figyelmét arra, hogy a természet látszólagos nyugalma mögött folyamatos változás rejlik!

A környezet megismerésében valósul meg komplex módon a tradicionális nevelési területek minden feladata (anyanyelvi-, irodalmi-, zenei-, matematikai-, vizuális nevelés) a természetes gyermeki megnyilvánulások eszközével.

A nevelési feladatokban megvalósítható fejlesztési célok

Mozgásfejlesztés

- Nagymozgások fejlesztése (pl. séta, kirándulás, hosszúság mérése lépéssel, ugrással, dalos játékok, ...).
- Finommotorika fejlesztése (pl. sütés, főzés, kertápolás, applikációs képek összerakása, hógolyógyúrás, építés, ábrázolási technikák, területmérés lefedéssel).
- Szem-kéz koordináció fejlesztése (pl. babaöltöztetés, ütőhangszerek használata, magasságmérés építéssel, öltözködés, zöldségaprítás, virágültetés).

Testséma fejlesztés

- Testrészek ismerete (pl. tükör használat, orvosos játék, mondókák, táncos mozdulatok, sarokkoppantás, emberábrázolás,...).
- Meghatározott testrészekre koncentráció (pl. számkózási, homokozás, öltözködés, „Tűzet viszek” dalos játék, ujjal való festés, tenyérynymat, ...).
- Testfogalom fejlesztése (tudatos ismerete a testrészeknek).

Percepció fejlesztése:

- Vizuális időrendiség felismerése (pl. „Rakd sorba”, mese képeinek sorba rendezése időrend szerint,...).
- Különböző alakok, formák megismerése („Mi változott meg?”, halmazképzés, ...).
- Vizuális memória fejlesztése (pl. munkafeladatok utánzása, „Mi változott meg?”, emlékezet utáni ábrázolás, emlékezet után minta kirakása, ...).
- Térpercepció fejlesztése (tér bemozgása játék, foglalkozás közben, ...).
- Taktilis csatorna fejlesztése a vizualitás kizárásával („Keresd a kezdetet!”, tapintott tárgy szóbeli jellemzése, ...).
- Hallási észlelés fejlesztése (pl. állathangok felismerése, utánzása, hangszerek hangjának felismerése, dalos játékok, természet hangjai,...).
- Keresztcsatornák fejlesztése (pl. közlekedési játék: „Csukd be a szemed, mondd meg, mi ment el melletted?” mozgáskor elmondása szóval, tapintott tárgy szóbeli jellemzése, ...).

IV A Komplex Prevenciós óvodai program alkalmazásának feltételrendszere

A Köznevelési Törvénynek azok a rendelkezési, amelyek büntetőjogi védelemmel kapcsolatos szabályokat állapítják meg – megváltoztak. A Köznevelési Törvény 66§ (2) bekezdése a következőket mondja ki: „A pedagógus, valamint a nevelő és oktató munkát közvetlenül segítő alkalmazott az óvodai nevelőmunka, ... során a gyermekekkel, ... összefüggő tevékenységével kapcsolatban a büntetőjogi védelem szempontjából közfeladatot ellátó személy.”

A nem pedagógus kollégák munkájukkal járulnak hozzá az óvodai nevelés eredményességéhez, alkalmazkodjanak az intézmény pedagógiai légköréhez és kultúrájához.

IV. 1 Az óvodapedagógus feladatai

Az óvodapedagógus számára követelmény a pedagógus-etika betartása és a titoktartási kötelezettség megtartása.

Alapvető feladatunk, hogy maximálisan biztosítsuk a gyermek alapvető szükségletét, az **érzelmi biztonságot**. Úgy szervezzük az óvodai környezetet - személyi és tárgyi feltételrendszer -, hogy az hatásrendszerével elősegítse minden gyermek számára az optimális fejlődési folyamatot.

A szakmában elfogadott általános elvárások közül (pl. tolerancia, nyitottság, elfogadó attitűd, szeretetteljesség, következetesség, példaértékű személyiség) kiemelten fontosnak tartjuk, hogy óvodapedagógusaink **nevelő-fejlesztő munkájuk során mindig vegyék figyelembe a gyermekek egyéni képességét**, tehetségét, fejlődési ütemét, szociokulturális háttérét, **segítsék tehetsége kibontakoztatásában**, valamint **hátrányos helyzetéből való felzárkóztatásában**.

IV.1.1 A gyermek és környezete sokoldalú megismerése

Célunk és feladatunk – a későbbi hatékony együttműködés érdekében -, hogy a szülők minél hamarabb ismerjék meg óvodánk programját, nevelési elveinket. Ahhoz, hogy a fenti követelményeknek megfeleljünk, a gyermeket és annak környezetét, **szociális háttérét is meg kell ismernünk**. Ehhez nyújtanak segítséget az első találkozások a gyermekkel az előjegyzéskor, a gyermeknapon és a

nyári időszak folyamán, valamint a közösen kitöltött ismerkedő-lap. Fontos, hogy úgy kérdezzünk, hogy kérdéseinkből kitűnjön **az együttműködési készség, a segíteni akarás**. Képet kapunk a gyermek környezetéről, a szülők nevelési attitűdjéről, esetleges nevelési problémáiról, benyomásokat szerzünk a gyermekről.

Miután egy kezdeti képet kaptunk a gyermekről, így tervezhetjük az egyéni érési folyamathoz igazított, differenciált fejlesztési feladatokat, lehetőség szerint a családdal összhangban. A szülőkkel való **rendszeres kapcsolattartás** fontos feladatunk, szükségünk van a **családdal való együttműködés** érdekében arra, hogy rendszeresen tájékoztassa az óvodapedagógus és a szülő egymást a gyermekkel kapcsolatos fontos információkról, a gyermek fejlődéséről, fejlettségéről.

IV.1.2 A gyermek érési folyamatához igazított differenciált tervezés

Fejlesztésről akkor beszélhetünk, ha a foglalkozások szintje egy lépéssel megelőzi a gyermek aktuális fejlettségi szintjét. **Nem feltétlenül az életkor határozza meg a tervezés tartalmát.**

Az óvodás korosztály számára a **kötetlenség** a legalkalmasabb tevékenységi keret, foglalkozási forma. Kötetlenségként éli meg a gyermek, melyben **az óvodapedagógus tudatosan és tervszerűen biztosítja fejlődéséhez szükséges, differenciált tevékenykedés feltételrendszerét**. Ez a foglalkoztatási forma megkívánja, hogy **ismereteinket folyamatosan bővítsük**, felkészüljünk a gyermekek kérdéseire. Tehát **tudatosságot, nagyobb szervezési, áttekintő képességet és nagyfokú kreativitást igényel**.

Kötetlen foglalkozás alkalmával a gyermekek érdeklődése alapján mindig változó létszámú és személyi összetételű kis csoporttal foglalkozunk egyszerre. **A kisebb létszámból adódóan nagyobb lehetőségünk nyílik az egyéni bánásmód és a differenciált foglalkoztatás megvalósítására, a gyermek fejlődési ütemének figyelembe vételére.**

Ügyelünk a kezdeményezéstől távol maradó gyermekekre, hogy játékuk zavartalan legyen, illetve ők se zavarják a foglalkozáson résztvevő társaikat. A gyermekek érdeklődése szerint az elkezdett tevékenységek délután, esetleg napokon keresztül is folytathatók. Ehhez a két óvodapedagógus összehangolt munkája szükséges. Ügyelünk arra, hogy témakörökhöz kapcsolódó tevékenységekből sorozatosan ne maradjon ki egy gyermek sem.

A kötetlen foglalkozási forma már önmagában differenciálást tesz lehetővé, hiszen a gyermek választ, differenciál saját képességei alapján. Az óvodapedagógus joga és feladata, hogy csoportja ismeretében, az adott témakörben és szituációban a kötött, vagy kötetlen foglalkozás lehetőségét választja-e.

***Törekszünk arra, hogy a kötött illetve kötetlen foglalkozást egyaránt has-
sa út a játékoság, az élményt adó, oldott légkörben való cselekvés. Fontosnak
tartjuk a két foglalkoztatási forma között az ésszerű arány kialakítását.***

Programunk sajátossága, hogy az iskola előtti időszakban kötelező foglalkozásokat szervezünk sok mozgással, játékos keretbe ágyazott tevékenységekkel. Ezek a foglalkozások elsősorban az ismeretek rendezését, az esetleges hiányok pótlását is jól szolgálják, valamint lehetőség nyílik a gyermekek speciális érdeklődésének kielégítésére is (felzárkóztatás - tehetséggondozás).

Heti rendbe illesztve, naphoz kötötten a testnevelés foglalkozásaink óvodába lépéstől kezdődően kötelező szervezési formában valósulnak meg (tornatermi beosztás miatt.)

Ha azt tapasztaljuk, hogy egy gyermek ***bizonyos funkciójában (funkcióiban) lemaradt, vagy tartósan stagnál*** (ez nyomon követhető a fejlettségmérő lapon), abban az esetben az óvodapedagógus visszatér a gyermeknek arra a szintjére, amelyben még biztonságosan mozog (vagyis a mozgáshoz, a cselekvéshez), és fokozatosan terhelve, nehezítve a feladatokat juttatja el őt a következő szintre. Időt és lehetőséget kell biztosítanunk az egyik területen hiányosan elsajátított, vagy gyakorlásra szoruló ismeretek más területen való elmélyítésére, korrigálására.

A prevenciós program alkalmazása során ***jobban felfedezhetők*** azok a gyermekek, akik bizonyos területen ***speciális kiemelkedő képességekkel*** rendelkeznek.

Feladatunk:

- szülő figyelmének felhívása a gyermek kiemelkedő képességére,
- megfelelő tárgyi feltételek biztosítása a tehetség kibontakoztatáshoz,
- az óvodapedagógusaink folyamatos felkészülése a speciális képességek támogatásához,
- differenciált egyéni bánásmód tudatos alkalmazása.

IV.1.3 A fejlődés nyomon követése, az eredmények elemzése, szükséges korrekciója

A gyermek fejlődését az erre szolgáló ***fejlettségmérő lapon*** tudjuk nyomon követni az óvodába lépéstől az iskolakezdésig. Fontos, hogy vezessük és az ebben rögzített információkat folyamatosan felhasználjuk munkánk során.

A fejlettségmérő lapokon ***a mindennapi életben, tudatosan megfigyelt fejlettségi szinteket rögzítjük***. A gyermek tudatos megfigyelése mellett az óvodapedagógus saját munkájának eredményességét is nyomon tudja követni, illetve a

gyermek folyamatos fejlődését elsősorban önmagához, de társaihoz, saját korosztályához képest is tudja viszonyítani.

A gyermek fejlődését állandóan kontrolláljuk, ehhez segítséget nyújt a fejlettségmérő lapon kívül a megfigyelési szempontsor, melyet havonta újra és újra felülvizsgálunk. *A felmérések alapján mutató eltéréseket a gyermekhez igazodva szükség szerint korrigáljuk.*

Az óvodai nevelési folyamat eredményeként eljut a gyermekek többsége az óvodáskor végére az iskolakezdéshez szükséges fejlettségi szintre.

A gyermekek *iskolai beilleszkedéséről, teljesítményéről* visszajelzéseket kapunk a tanítóktól (*Iskolai nyomon követő lap*), melyeket munkánk továbbfejlesztése érdekében összesítünk, elemzünk.

IV.2 Szervezeti és időkeretek

IV.2.1 Csoportszervezés

Óvodánk hagyományait, adottságait, lehetőségeit figyelembe véve, a *helyi adottságok és az óvodapedagógusaink attitűdje alapján homogén és heterogén életkorú csoportokat szerveztünk.*

IV.2.2 Napirend, hetirend

A napirend, hetirend kialakításánál figyelembe vettük a helyi adottságokat, igényeket, lehetőségeket, hagyományokat. A kialakítása a szomszédos csoportokkal, egymással egyeztetve történik.

A jól kidolgozott **napirend** a maga rugalmas változásaival lehetőséget ad az óvodai élet egészében az elmélyült tevékenykedésre, megfelelő időt biztosítva arra, hogy a gyermekek minden tevékenységüket befejezzék, pontosan elvégezzék.

A szeptember 1-től május 31-ig terjedő időszak napirendjét a fentiek szerint, a gyermekek biológiai (életkor, alvás-, mozgásigény-, étkezés rendszeres időpontja), társas szükségleteit szem előtt tartva alakítottuk ki. Mivel a nevelési év nem zárul le május 31-én, ezért a nyári időszakot (június 1-től augusztus 31-ig) is tartalmassá, a gyermeki szabadságot tiszteletben tartva, gondosan megtervezetté kívánjuk tenni.

Az év közben már kialakított szabályok, szokások megtartásával a nyári élet megtervezésénél lehetőséget adunk minden gyermeknek arra, hogy az évszak örömeit szabadabban élvezze, és kötetlenebb formában biztosítunk változatos tevékenységet, lehetőséget a fejlődésre.

Hetirendünket általában egy-egy környezeti téma köré csoportosítjuk, azt körbejárva dolgozzuk fel az élményeket, tapasztalatokat, ismereteket a különböző foglalkozási területeken keresztül. Kivételt képez a testnevelés.

IV.2.3 Tevékenységi formák idő- és szervezési jellemzői

Az óvodai életrend megszervezésénél ***maximálisan biztosítjuk a gyermeki jogokat*** (vallási, nemzeti, etnikai), a napi élet szervezésénél figyelembe vesszük a ***gyermek aktuális állapotát, szükségleteit, érdeklődését, terhelhetőségét***. Mindezek kielégítésére indirekt, ***a gyermeki aktivitást biztosító módszereket alkalmazzuk***.

A program alkalmazásakor az óvodáskorú gyermek ***fő tevékenységét, a játékot vettük kiinduló pontnak***. Ebből következik, hogy a legtöbb időt a napirendben erre a tevékenységre fordítjuk.

IV.3 Személyi és tárgyi feltételek

IV.3.1 Személyi feltételek

1. A közoktatási törvényben meghatározott *felsőfokú szakirányú végzettség* (óvodapedagógus) mellett elengedhetetlennek tartjuk a pedagógus *kreativitását*, az *ismeretanyag* csoportra, gyermekre lebontott *tudatos, tervszerű, alkotó alkalmazását*.
2. A pedagógiai, pszichológiai kutatások eredményei szükségessé teszik a pedagógusok *rendszeres belső- és külső továbbképzését, önképzését*.

IV.3.2 Tárgyi feltételek

A program a meglévő eszközök tudatosabb, célszerűbb felhasználását igényli. Az óvodai alapeszközöket kiegészítve a program eredményességét, hatását erősítik a következő eszközök:

1. Egész alakot láttató tükör

A testséma fejlesztés fontos és hasznos kelléke, sok játéklehetőséget hordoz magában. Segítségével a gyermek képet alakíthat ki önmagáról, testéről, fejlődik „én” tudata.

2. Lateralitást jelző karszalag

A kéz, később a test jobb-bal oldalának megkülönböztetését segíti a testnevelési foglalkozáson (de játékidőben is) a jobb csuklón viselhető színes szalag, gumipánt.

3. Fejlesztő játékok

A játékeszközök vásárlásánál fontos az óvodapedagógus tudatos odafigyelése arra, hogy melyik játék milyen részképességet fejleszt felhasználásakor.

4. Mozgást fejlesztő tornaszerek, napi játékos használatra

A testnevelés foglalkozáson használt eszközök közül néhányat a csoportszobában is felhasználunk (pl. labda, karika, billenő-rács, rugós-deszka, stb.). Ezzel a gyermekek játékidőben is gyakorolhatják a mozgásfejlesztő feladatokat, illetve újabb játékokat is kitalálhatnak. A speciális, a mozgásfejlesztő terápiákban is alkalmazott eszközöket (pl. rugós deszka, füles labda) elsősorban az arra rászoruló gyermekek veszik el először, de a többiek is szívesen használják.

5. Hagyományos óvodai játékok, eszközök, berendezési tárgyak

A meglévő eszközök tudatosabb használata a Program szellemében. Újak vásárlásánál is ezeket a szempontokat helyezzük előtérbe.

IV.4 A program megvalósításának feltételei

A program megvalósításához szükséges tárgyi alapfelszereléssel óvodánk rendelkezik. A színvonalas munkavégzéshez a tárgyi eszközök elhasználódásából adódó folyamatos cserére van szükség (fejlesztő játékok, tornaszerek, mozgásfejlesztő eszközök, bútorzat, textíliák). Az óvoda több mint 30 éves épületének folyamatos karbantartására, felújítására szükség van. Ennek anyagi fedezetét a fenntartótól kapott éves költségvetési kereten kívül a dolgozók és szülők összefogásával létrehozott óvodai alapítvány segítségével igyekszünk megteremteni. Alapítványunk rendszeresen vesz részt pályázatokon. Az elnyert összegekből részben a gyermekek ismereteit bővítő programokat, részben a tapasztalatszerzés körülményeinek, eszközeinek javítását finanszírozzuk.

IV.5 Ellenőrzés, értékelés

IV.5.1 A fejlesztőmunka hatékonyságának ellenőrzése pedagógiai-diagnosztikai eszközökkel

A Komplex Prevenció óvodai Program deklarált célja a harmonikus személyiségfejlesztés olyan szintű megvalósítása, amely biztosítja a sikeres iskolakezdést és iskolai beilleszkedést. A program kiemelten kezeli a tanulási képességek élettanilag adekvát eszközökkel történő indirekt fejlesztését.

A célok eléréséhez szükséges a fejlesztő folyamat ellenőrzése, az óvodába lépéstől az óvoda elhagyásáig. Ez magában foglalja egyrészt a gyermek és környezetének, fejlődési jellemzőinek, másrészt az óvodapedagógus nevelői hatékonyságának tudatos nyomon követését. Ezt szolgálják programunkban a *kísérletileg kipróbált pedagógiai diagnosztikai eszközök*.

- **Az ismerkedő-lap** szempontjai alapján - tájékozódunk a család szociokulturális jellemzőiről, a nevelési légkörről, a leggyakrabban alkalmazott nevelői eljárásokról.

- A **megfigyelési szempontok** segítik az óvodapedagógust, hogy az óvoda mindennapi életében szabad és szervezett foglalkozások alkalmával felfigyeljen a gyermek jellegzetes viselkedésmódjaira.
- A **fejlettségmérő lapok** a gyermeki fejlődés folyamatának megragadását teszik lehetővé az óvodába lépéstől az óvodáskor végéig, melyek Minőségirányítási Programunkban is kiemelt szerepet kapnak.
- **Iskolai visszajelzés** – nyomon követő lap - a gyermekek iskolai beilleszkedéséről, teljesítményéről kapunk képet.

IV.5.2 Programellenőrzés és értékelés

Az óvodavezető feladata a program végrehajtásának átfogó ellenőrzése, értékelése. Ehhez a munkához szükség szerint szaktanácsadók, szakszolgálatok, szakemberek (pszichológus, fejlesztőpedagógus, gyógypedagógus stb.) segítségét is igénybe vesszük.

Helyi programunk gyakorlati megvalósítását a csoportokban az óvodavezető az éves munkatervben rögzítettek szerint ellenőrzi, igénybe veszi az intézményben működő - aktuális - munkaközösség vezetőjének segítségét. Az újonnan, illetve Gyes-ről visszaérkező dolgozókat (óvónők és technikai dolgozók) egyaránt megismertetik helyi programunkkal. Az elméleti tudnivalókat írásos szakanyagok ajánlásával, megbeszélésével, a gyakorlati ismereteket hospitálások, videó-felvételek, házi bemutatók tartásával és az ott látottak megbeszélésével, értelmezésével végezzük.

A belső ellenőrzések elsődleges célja annak megismerése, hogy az elméleti ismereteket hogyan, milyen módszerekkel alkalmazza csoportjában az óvónő, milyen eredményeket ér el az óvodai időszak alatt a rábízott gyermekek fejlesztésében.

Ehhez nyújtanak segítséget a szülőkkel való folyamatos kapcsolattartás során kapott visszajelzések, valamint az iskolákból visszaérkező úgynevezett „nyomonkövető lapok”.

V Óvodánk kapcsolatrendszere

Az óvoda a társadalomban elfoglalt helye szerint kapcsolatban van különböző csoportokkal, szervezetekkel, intézményekkel. Legfontosabb és legszorosabb kapcsolatunk az óvodába járó gyermekek családjával van.

V.1 Család - óvoda

A gyermek elsősorban a családban nevelődik. Jó esetben óvodapedagógusaink folytatják és kiegészítik a megkezdett nevelési folyamatot.

Sajnos gyakoribb a családban végbement funkcionális változások következtében, hogy az óvodára hárul a fejlődésben történő lemaradások korrigálása, a családi nevelésben felmerülő hiányok pótlása.

Beszoktatásnál különbséget teszünk a családból, bölcsődéből vagy más közösségből érkező gyermekek között. A beszoktatást azért tartjuk szükségesnek, mert minden esetben új környezettel, emberekkel, szokásokkal találkozik a gyermek. A beszoktatás a későbbi közösségi életet is meghatározhatja, a biztonságot nyújtó, nyugodt, szeretetteljes, családias légkör megtapasztalásával vagy ennek ellenkezőjével.

A közös programok, ünnepek lehetőséget teremtenek a család és óvoda közötti kapcsolat elmélyítésére, egymás szokásainak, értékrendjének még jobb megismerésére, nevelési elveink közelítésére. Közös programjaink nem csak az ünnepeket tartalmazzák, hanem a szülőkkel közösen-együtt megszervezett kirándulásokat, sportprogramokat, kulturális eseményeket, (alma-nap, Luca-nap, karácsony, farsang, gyereknap, stb.) s az ezekre való felkészülést. Fontosnak tartjuk, hogy az ünnepek kiemelkedjenek óvodánk mindennapjaiból úgy külsőségeiben, mint belső tartalmukban.

Napi kapcsolattartásra van szükségünk ahhoz, hogy a szülő folyamatosan tájékozott legyen a gyermekével történt eseményekről, fejlődéséről, valamint az óvodapedagógus is a gyermekkel, a családban történt fontosabb eseményekről, ezt segíti óvodánk nyitottsága.

Nyílt napon, nyílt héten a szülőknek lehetőséget biztosítunk a napi életbe való betekintésre. A szülők személyes élményeik alapján gyermekük új vonásait, tulajdonságait fedezhetik fel, képet kapnak gyermekük közösségben elfoglalt helyéről, viselkedéséről, teljesítőképességéről, egyúttal módjuk van társaikkal való összehasonlításukra is.

Célszerűnek tartjuk a **fogadóórák** megtartását igény szerint, személyre szabottan, időpont-egyeztetés után lebonyolítani. Ezek az alkalmak adnak lehetőséget olyan információk cseréjére, melyek a gyermekkel, közvetlen környezetével kapcsolatosak, esetleg bizalmas jellegűek.

Szülői értekezleten az óvodát, a csoportot, a gyermeket, a szülőket érintő legfontosabb témákat, feladatokat, programokat, problémákat beszéljük meg. Az óvodapedagógus feladata a szülők véleményének meghallgatása, javaslataik figyelembe vétele, továbbítása.

V.2 Kapcsolattartás, tapasztalatcsere egyéb nevelési, oktatási, szakszolgálati, kulturális intézményekkel

A **bölcsőde**, mint az óvodába lépés előtti intézményes nevelés színtere, hasznos információkat adhat számunkra a gyermekek óvodáskor előtti fejlődéséről. Az átmenetet segíti a két intézmény és a gyermekek gondozásáért, neveléséért felelős felnőttek kapcsolatfelvétele.

Az óvodai élet alatt a **Pedagógiai Szakszolgálatok** (Fővárosi Pedagógiai Szakszolgálat IV. kerületi Tagintézménye, EGYMI, Speciális képességeket Vizsgáló Szakértői Bizottságok, pszichológus, logopédus, ...), az **Egészségügyi Szakszolgálatok** (orvos, szakorvosok, védőnő), a **Gyermekjóléti Szolgálat Intézményei** a gyermekek nevelését speciális szakismereteikkel elősegítik.

A **közművelődési intézmények** (színház, mozi, közösségi ház, múzeumok, stb.) rendezvényeit a gyermekekkel - alkalmazkodva életkori sajátosságaikhoz - érdeklődésüket figyelembe véve csoportosan látogatjuk pedagógusaink vezetésével.

Az **iskolával** való kapcsolattartásunk formái, módszerei mindenkor alkalmazkodnak a helyi sajátosságokhoz, szokásokhoz, szükségletekhez és feladatokhoz. A kapcsolatok kialakításában, fenntartásában óvodánk nyitott és kezdeményező.

V.3 Kapcsolat a fenntartóval, a Pedagógiai Szakszolgálatokkal

A Nemzeti Köznevelési törvény szabályozása alapján: 5.§. (2) az óvodai nevelés alapelveit az Óvodai nevelés országos alapprogramja határozza meg. Az óvodák az Óvodai nevelés országos alapprogramja alapján készítik el helyi pedagógiai programjukat. 26§ (1) A pedagógiai programot a nevelőtestület fogadja el és az intézményvezető hagyja jóvá. A pedagógiai program azon rendelkezéseinek érvénybelépéséhez, amelyekből a fenntartóra, a működtetőre többletkötelezettség hárul, a fenntartó, a működtető egyetértése szükséges. A 61.§ (4) alapján a pedagógusok tevékenységét szakértők, szaktanácsadók segítik. A szaktanácsadó feladata a pedagógusok munkájának szakirányú (tantárgyi vagy sajátos pedagógiai területen igényelt) segítése, véleményezése, konzultációk, továbbképzések, szakmai fórumok szervezése.

V.4 Kapcsolat a Komplex Prevenciós óvodai Programot átvevő nevelési intézményekkel

Mivel intézményünk alkotóközössége is részt vállalt a Komplex Prevenciós óvodai Program kidolgozásában, ezért óvodánk a helyi feladatok ellátása mellett bázis-óvodaként is működik. Ez a napi nevelőmunka ellátása mellett azt jelenti, hogy **nevelőközösségünk vállalja** előadások, szakmai konzultációk, bemutató foglalkozások tartását nem csak az intézményen belül, hanem a meghívásoknak eleget téve az ország bármely pontján.

Nem csak előadásokból áll a kapcsolattartás a Komplex Prevenciós óvodai Programot átvevő intézményekkel, hanem az ott dolgozó pedagógusok tapasztalatait is felhasználjuk nevelőmunkánk színvonalának emelése érdekében.

Ezen kívül a nevelés nélküli munkanap keretében a kidolgozott program elméleti és gyakorlati ismereteinek átadása a fiatalabb kollégák számára.

VI Gyermekvédelem

Gyermekvédelmi munkánk során az alábbi jogszabályokat vesszük figyelembe:

- az 1991. évi LXIV. törvény a Gyermekek jogairól szóló, New Yorkban 1989. november 20-án kelt egyezmény kihirdetéséről
- a Magyar Köztársaság Alaptörvénye
- az 1993. évi III. törvény a Szociális igazgatásról és a szociális ellátásról
- az 1997. évi XXXI. törvény a Gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról.

Óvodánk működésének kezdetétől a rászoruló gyermekekkel **Gyermekvédelmi felelős** foglalkozik. Gyermekvédelmi felelősünk látja el - színvonalas munkájával - ezt a feladatot, melynek gyakorlatát a tanfolyamokon, továbbképzéseken szerzett elméleti ismereteivel is támogatja.

A gyermekvédelmi feladatokat az 1997. évi XXXI. törvény 17-18. §-ban rögzítettek szerint látja el, azaz:

- **veszélyeztetettség esetén** jelzéssel él a Gyermekjóléti szolgálatnál
- kötelezettségének megfelelően **hatósági eljárást kezdeményez, együttműködik** a védőnővel, házi gyermekorvossal, Nevelési Tanácsadóval, Családsegítő Szolgálattal, Családsegítő Központtal, rendőrséggel, ügyészséggel, bírósággal, a 16. §-ban meghatározott, hatósági feladat- és hatásköröket gyakorló testületekkel, személyekkel
- a törvényben meghatározott módon **nyilvántartást vezet** a veszélyeztetett gyermekekről
- az érintett családokat **tanácsadással, információkkal segíti**.

VII Sajátos nevelési igényű, érzékszervi fogyatékos, beszéd fogyatékos, enyhe értelmi fogyatékos, autisztikus, autista és a megismerő funkciós vagy viselkedés fejlődésének tartós és súlyos vagy súlyos rendellenességével küzdő gyermekek integrált nevelésének programja

VII.1 Bevezetés

A 2011. évi CXC tv. 4.§ 23. bekezdése alapján *sajátos nevelési igényű gyermek*: az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, aki a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján mozgásszervi, érzékszervi, értelmi vagy beszéd fogyatékos, több fogyatékoság együttes előfordulása esetén halmozottan fogyatékos, autizmus spektrum zavarral vagy egyéb pszichés fejlődési zavarral (súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartásszabályozási zavarral) küzd.

A 146/2011.(V.26) számú határozat alapján óvodánk Alapító Okiratában az alábbi SNI-s gyermekek nevelését jelölte meg intézményünk feladataként

Óvodai nevelés

Sajátos nevelési igényű tanulók integrált óvodai ellátása a következő fogyatékosággal rendelkező gyermekekre kiterjedően:

- érzékszervi fogyatékos,
- beszéd fogyatékos
- enyhe értelmi fogyatékos,
- autisztikus, autista,
- valamint a megismerő funkciók vagy a viselkedés fejlődésének tartós és súlyos rendellenességével küzdő, óvodáskorú gyermekek integrált óvodai ellátása,
- óvodai intézményi gyermek-étkeztetés,

melyet a Köznevelés törvényben és a vonatkozó jogszabályokban előírtak szerint lát el, a nevelőtestület által elfogadott és a Képviselő-testület által jóváhagyott helyi nevelési program alapján.

VII.1.1 Fogalmi meghatározások és az Intézmény feladatai

Az érzékszervi fogyatékos gyermek:

A látássérült gyermek

A látássérült gyermek látásteljesítménye (vízusa) az ép látáshoz (vízus: 1) viszonyítva két szemmel és korrigáltan (szemüveggel) is 0-0,33 (0-33%-os látásteljesítmény) közötti. A látássérült gyermekek a nevelés-oktatás szempontjából lehetnek: vakok, alig látók és gyengén látók. (Esetünkben gyengén látó.) A speciális, gyermekekre szabott pedagógiai program meghatározója a látásélesség mellett: a látássérülés kóroki tényezője, a látássérülés bekövetkeztének időpontja, és a látássérüléshez esetleg csatlakozó egyéb fogyatékoság, rendellenesség.

A látási kontroll hiányosságainak korrigálására minden látássérült gyermek esetében segíteni kell a részvételt a közös játékban, a közösséghez való alkalmazkodást, a viselkedési formák megtanulását és gyakorlását, a közösség előtti szereplést.

Kiemelt hangsúlyt kap az önkiszolgálás megtanítása, a tárgyak és helyük megismertetése, a rendszeretet, a higiéné, különösen a szem és a kéz tisztán tartása.

Az óvodai nevelés során mindvégig figyelembe kell venni a látássérült gyermek fizikai terhelhetőségének korlátait, különös tekintettel az adott szembe-teketségre. A gyengén látó gyermekek főleg látásuk útján tájékozódnak a világban, de az ép látásúakhoz képest sokkal közelebbről, kisebb térben tudják azt használni.

A gyengén látó gyermek fejlesztésének kiemelt területei az óvodában:

A gyengén látó gyermek gondolkodás- és beszédfejlődését a látásos élmények hiányossága jelentősen befolyásolja, ezért különösen fontos a környezet vizuális megismertetése.

Területei:

- Látásnevelés: a látás használatának megtanítása a távoli és a közeli környezetben.
- A nagymozgás fejlesztése: mozgáskoordináció, mozgásbiztonság.
- Térbeli tájékozódás a látás felhasználásával.
- A finommozgás fejlesztése: a kézügyesség fejlesztése, az írás előkészítése.
- A látás-mozgáskoordináció fejlesztése: finommozgások és nagymozgások esetében egyaránt.

Az enyhén hallássérült - nagyothalló gyermek

Enyhébben hallássérült - nagyothalló - gyermekek hallásvesztése a főbb beszédfrekvenciákon olyan mértékű, hogy ennek következtében a beszédnek halás útján történő megértésére csak részben képesek. Fentiek miatt korlátozott a nyelvi alapokon történő fogalmi gondolkodás kialakulása, aminek következtében módosul a gyermek megismerő tevékenysége, esetenként egész személyisége megváltozhat. Az enyhébben hallássérült (nagyothalló) és a korai életkorban cochlea implantált kisgyermekek képessé válnak a hallásra épített kommunikációra.

A nyelvi és pszichoszociális fejlettség kedvező esetben olyan szintű lehet az óvadás kor kezdetére, hogy a hallássérült kisgyermek egy része további speciális segítséggel halló társaival együtt vehet részt óvodai nevelésben.

A hallássérült gyermekek óvodai nevelésének központi feladata a nyelvi kommunikáció megalapozása, megindítása, fejlesztése. A fejlesztés eredményességét döntően meghatározza, hogy a gyermek az óvodába lépés időszakában milyen beszédmegértési, beszédkészenléti állapotban van.

Az anyanyelvi-kommunikációs fejlesztés az óvoda egész napi tevékenységében megjelenik. Minden, a szocializációt hatékonyan segítő munkajellegű tevékenységbe be kell vonni a hallássérült gyermekeket.

Az enyhe fokban hallássérült - nagyothalló - gyermekek a beszédtartományban mért hallásszintek enyhe nagyothallás esetében 30-45 dB, közép súlyos esetben 45-65 dB, súlyos esetben 65-90 dB hallásvesztést mutatnak. A nagyothalló óvadás korú gyermekek az emberi beszédhang, a környezeti hangok korlátozott felfogására, differenciálására képesek. Beszédfejlődésük késve, általában spontán (hallókészülék segítségével), esetenként azonban csak speciális segítséggel indul meg.

A nagyothalló gyermekek óvodai fejlesztésében hangsúlyt kap a nyelvi kommunikáció megindítása, a kommunikációs igény és tevékenység állandó erősítése, a beszédértés, a szókincsfejlesztés, a szintaktikai elemek nyelvhasználatba építése, a beszédérthetőség folyamatos javítása, melynek eredményeként a nagyothalló gyermekek különböző mértékben közelítik meg a halló társak nyelvi teljesítményét.

A beszéd fogyatékos gyermek

A beszéd fogyatékos/súlyos, akadályozott beszédfejlődésű gyermek szenzoros, motoros vagy, szenzomotoros problémája (megkésett beszédfejlődés, centrális dyslalia, súlyos orrhangzósság, stb.) illetve a beszédhibához csatlakozó tanulási és/vagy magatartási zavara miatt eltérően fejlődik. Mindez az anyanyelvi fejlettség alacsony szintjében, a beszéd szervek gyengeségében, beszédhangok tiszta

ejtésének hiányában, a szegényes szókincsben, a beszédmozgásokról szerzett emlékképek felhasználásának hiányában, a grammatikai fejletlenségben, az utánzó-képesség gyengeségében nyilvánul meg. A fejlesztés az anyanyelvi nevelést középpontba állító, speciális terápiákat alkalmazó intenzív, komplex - az életkori sajátosságokat, a játékosság elvét szem előtt tartó - nevelési környezetben valósulhat meg.

Az óvodai nevelés során az anyanyelvi nevelés, a mozgás, a kommunikáció, illetve a vizuomotoros koordinációs készség fejlesztése, a speciális terápiák alkalmazása (diszlexia-prevenció, grafomotoros fejlesztés stb.) segít az iskolába lépéshez szükséges fejlettség elérésében.

Az enyhe értelmi fogyatékos gyermek

Az enyhén értelmi fogyatékos gyermek fejlesztésében meghatározó a nem fogyatékos óvodáskorúakkal történő együttnevelés. A spontán tanulást, a társakkal való együttműködést, a kommunikáció fejlődését segítik azok az élmények, tapasztalatok és minták, amelyeket a gyermek a kortárs csoportban megél. Az integrált óvodai nevelés keretében szükség szerint gondoskodni kell a folyamatos gyógypedagógiai segítségéről.

Az autisztikus, autista gyermek

Az autizmus-spektrumzavarok lényege a társas viselkedés, a kommunikációs és sajátos gondolkodási képességek minőségi károsodása, amely jellegzetes viselkedési tünetekben nyilvánul meg. Az autisztikus gyermekre legjellemzőbb a kölcsönösséget igénylő társas viselkedési készségek területén tapasztalható gondolkodási képesség sajátos hiányosságai, a beszéd szintjéhez képest károsodott kölcsönös kommunikáció, a rugalmas viselkedés, a szervezés és kivitelezés képességének minőségi sérülése és az egyenetlen képességprofil. Az autisztikus kisgyermek lehető legkorábbi diagnózist követő habilitációs terápiája megelőzheti a kóros viselkedés kialakulását, enyhítheti a fejlődés devianciáját. Ennek eredményeként (ha mentális szintje megengedi) óvodába lépéskor már rendelkezhet korlátozott mennyiségű, de célszerűen használt augmentált kommunikációs eszköztárral. A korai speciális terápia hiányában ezek lesznek az óvodai fejlesztés fő céljai, kiegészítve a viselkedésproblémák, viselkedés- és gondolkodási készségek terápiájával, szükség esetén a korai elemi készségek kialakításával fejlesztésének elemeivel.

A jó értelmi képességekkel rendelkező, jól beszélő autisztikus kisgyermek számára is a kommunikációs, szociális és kognitív habilitációs terápia az

óvodai nevelés elsődleges feladata. Ennek érdekében az óvodai nevelésben, különösen a természetes élethelyzetek - használandóak a fejlesztésre. A fejlesztések során szükséges az intenzív, jól strukturált és a meglévő töredékkészségek használata, az egyéni motiváció megteremtése, a speciálisan a gyermek szükségleteihez alkalmazkodó módszerek alkalmazása. A fejlődési szint és szociális alkalmazkodás követése egyéni tervekkel történik, speciális eszközök és módszerek használatával, egyéni fejlesztési helyzetben megalapozva. Az autisztikus gyermekek szükségleteinek megfelelő fejlesztéséhez az óvodai környezet megfelelő kialakítása, és a speciális módszerekben képzett szakember vagy fejlesztő asszisztens jelenléte szükséges.

Az Aradi Óvoda Csányi és Pozsonyi Tagóvoda Komplex Prevenciós óvodai Programjának (és a Csányi Óvoda Helyi Óvodai Programjának) célmeghatározásánál abból a meggyőződésből indultunk ki, hogy a prevencióra, a korai fejlődés tudatos támogatására, az alapkészségek kialakítására, fejlesztésére, a felzárkóztatásra, korrekcióra, és a tehetséggondozásra szükség van, így biztosítva a gyermekek sokoldalú, harmonikus személyiségfejlődését.

Ebből adódóan pedagógiai programunk komplex pedagógiai rendszere és szervezeti keretei - kiegészítve a sajátos nevelési igényű gyermekeknek megfelelő speciális gyógypedagógiai tartalmakkal, módszerekkel és szakmai segítővel - az enyhe értelmi fogyatékos, az autista, autisztikus és a beszéd fogyatékos gyermekek ***fejlesztését is biztosítja***. Az érzékszervi fogyatékos, beszéd fogyatékos, enyhe értelmi fogyatékos, autisztikus, autista valamint a megismerő funkciók vagy a viselkedés fejlődésének tartós és súlyos rendellenességével küzdő, óvodáskorú gyermekek integrált óvodai ellátását is biztosítja.

Az integrációs nevelés alapelvei

- A többségi nevelést ellátó intézményben az integrálható SNI-s gyermek állapotáról a nevelőtestület, a gyermek nevelését közvetlenül segítő pedagógusok és dajkák korrekt tájékoztatása.
- A szülők megfelelő tájékoztatása, a befogadó, inkluzív szemlélet folyamatos alakítása.
- Az óvodai nevelésben résztvevő valamennyi fél érdekeinek azonos képviselése.
- Az optimális csoportlétszám biztosítása

VII.2 Az integráció célja

Az érzékszervi-, beszéd-, enyhe értelmi fogyatékos, autisztikus, autista valamint a megismerő funkciók vagy a viselkedés fejlődésének tartós és súlyos rendellenességével küzdő, óvodáskorú gyermekek integrációjának célja, hogy a többi gyermekkel történő együttneveléssel elősegítse a közösségbe való beilleszkedésüket, támogassa családi nevelésüket, speciális szükségleteik figyelembe vételével biztosítsa a gyermekek optimális személyiségfejlődését, hátrányaik leküzdését.

Az együttnevelés akkor lehet hatékony, ha az együttnevelésben résztvevő minden gyermek számára biztosított a megfelelő fejlődési lehetőség.

VII.3 Feladataink

VII.3.1 Általános feladatok

Óvodai nevelésünkben a sajátos nevelési igényű gyermekeknél is a nevelés általános célkitűzéseinek megvalósítására törekszünk.

1. A Komplex Prevenciós Programban (és a Csányi Tagóvoda és Pozsonyi Tagóvoda Helyi Óvodai Nevelési Programjában) meghatározott nevelési, fejlesztési tartalmakat minden gyermek számára biztosítjuk mindhárom intézményben.
2. Helyi nevelési programunkban a megfogalmazott feladatokat az egyéni differenciált fejlesztés elvei alapján igazítjuk a sajátos nevelési igényű gyermekek

képességeihez. Figyelembe vesszük, hogy a gyermek iránti elvárást fogyatékoságának jellege, súlyosságának mértéke határozza meg.

3. Nevelésünk hatására a sajátos nevelési igényű kisgyermeknél is fejlődjön az alkalmazkodó készség, az akaraterő, önállóságra törekvés, az érzelmi élet, az együttműködés.
4. Feladatunk, hogy a nevelési programban foglaltak és a sajátos nevelési igény összhangba kerüljenek.
 - a. az elvárások igazodjanak a gyermekek fejlődésének üteméhez,
 - b. fejlesztésük a számukra megfelelő területeken valósuljon meg,
 - c. a sajátos nevelési igényű gyermekeket a nevelés, a fejlesztés ne terhelje túl,
 - d. a habilitációs, rehabilitációs célú fejlesztő terápiák programjai váljanak az óvodák nevelési programjainak tartalmi elemeivé.

Ennek érdekében a meglévő ép funkciókat bevonjuk a hiányok pótlása érdekében, törekedve a különféle funkciók egyensúlyának kialakítása.

A fejlesztés szervezeti keretének megválasztását, az alkalmazott speciális módszer- és eszközrendszert minden esetben a gyermekek állapotából fakadó egyéni szükségletek határozzák meg. A többségi óvodában történő együttnevelés - az illetékes szakértői és rehabilitációs bizottság szakvéleményének figyelembevételével - minden esetben egyéni döntést, esetenként egyéni fejlesztést igényel.

5. A sajátos nevelési igény szerinti környezet kialakítása, a szükséges tárgyi feltételek, és segédeszközök biztosítása.
6. A szükséges személyi feltételek biztosítása: jól képzett óvodapedagógus, ***a törvény által előírt szakember, gyógypedagógus, elfogadó, befogadó, empátias pedagógusi attitűd.***

Mindezek megléte akkor biztosítja a nevelési céljaink megvalósulását, ha a napi-rend során a gyermek mindig annyi segítséget kap, ami a további önálló cselekvéséhez szükséges.

VII.3.2 Feladatok a helyi pedagógiai programunk tartalmainak közvetítése során

- a pedagógiai feladatok elvárások igazodjanak a gyermek fejlődési üteméhez,
- fejlesztésük a számukra megfelelő területeken valósuljon meg,
- a sajátos nevelési igényű gyermekeket a nevelés, a fejlesztés ne terhelje túl,
- a habilitációs, rehabilitációs célú fejlesztő terápiák programjai illeszkedjenek nevelési programunkhoz.

VII.4 Kompetenciák, ellátási, fejlesztési elvek

A sajátos nevelési igényű gyermekek hatékony nevelése, fejlesztése érdekében több területen dolgozó szakember együttnevelésére együttműködésére van szükség.

VII.4.1 A habilitációs, rehabilitációs ellátás közös elvei:

A sajátos nevelési igény kifejezi:

- a gyermek életkori sajátosságainak a fogyatékoság által okozott részleges vagy teljes körű módosulását,
- a képességek részleges vagy teljes kiesését, fejletlenségét, eltérő ütemű fejlesztetőségét. Az egészségügy és pedagógiai habilitációs, rehabilitációs tevékenység olyan team-munkában kialakított és szervezett nevelési folyamatban valósul meg, mely az egyes gyermekek vagy gyermekcsoport igényeitől függő eljárások (időkeret, eszközök, módszerek, terápiák) alkalmazását teszi szükségessé.

A sajátos nevelési igény a szokásos tartalmi és eljárásbeli differenciálástól eltérő, nagyobb mértékű differenciálást, speciális eljárások alkalmazását, illetve kiegészítő fejlesztő, korrekciós, habilitációs, rehabilitációs, valamint terápiás célú pedagógiai eljárások alkalmazását teszi szükségessé. A nevelés, a fejlesztés feltételeit a közoktatási törvény és az ahhoz kapcsolódó jogszabályok határozzák meg. A gyermekek habilitációs, rehabilitációs célú fejlesztésének az alapja a szakértői bizottság szakvéleménye.

Az óvodai nevelőmunka során figyelemmel kell lenni arra, hogy:

- a sérült kisgyermek harmonikus személyiségfejlődését az elfogadó, az eredményeket értékelő környezet segíti;
- a gyermek iránti elvárást fogyatékoságának jellege, súlyosságának mértéke határozza meg;
- terhelhetőségét biológiai állapota, esetleges társuló fogyatékosága, személyiségjegyei befolyásolják.

A habilitációs, rehabilitációs tevékenység közös céljai és feladatai

- a) Az enyhe értelmi fogyatékoságból, az autizmusból és a beszéd fogyatékoságból fakadó hiányzó vagy sérült funkciók helyreállítása, újak kialakítása.
- b) A meglévő ép funkciók bevonása a hiányok pótlása érdekében.
- c) A különféle funkciók egyensúlyának kialakítása.
- d) A szükséges speciális eszközök elfogadtatása és használatuk megtanítása.
- e) Az egyéni sikereket segítő tulajdonságok, funkciók fejlesztése.

A fejlesztés rövid távú céljait minden esetben a fejleszthetőséget megfogalmazó gyógypedagógiai, orvosi, pszichológiai komplex vizsgálat diagnózisára, javaslatára kell építeni.

A habilitációs, rehabilitációs tevékenységet meghatározó tényezők

- a) a fogyatékoság típusa, súlyossága.
- b) a fogyatékoság kialakulásának, diagnosztizálásának és a speciális ellátás megkezdésének ideje.
- c) a gyermek
 - életkora, pszichés és egészségi állapota, rehabilitációs műtétei,
 - - képességei, kialakult készségei,
 - - kognitív funkciói, meglévő ismeretei.

Mindezek alapján a fejlődés magába foglalja a vizuális, akusztikus, taktilis mozgásos észlelés folyamatait, a motoros képességek, a beszéd, és nyelvi készségek fejlesztését. Az egyes fogyatékosági típusok függvényében más-más terület kap nagyobb hangsúlyt.

Halmozott fogyatékoság esetén az adott gyermeknél, gyermekcsoportnál megállapított fogyatékoságok mindegyikére tekintettel kell lenni. Indokolt esetben a nevelési programot egyéni fejlesztési terv is kiegészítheti.

A szükséges pedagógiai feltételek biztosítása a sajátos nevelési igényű gyermek számára

1. A sérülés specifikus módszerek, terápiák, technikák szakszerű megválasztása és alkalmazása;
2. Az egyéni szükségletekhez igazodóan speciális segédeszközök használata, a segédeszközök elfogadtatása, azok következetes használatára és megóvására nevelés;
3. A kompenzációs lehetőségek körének bővítése a nem vagy kevésbé sérült funkciók differenciáltabb működésének tudatos fejlesztésével;
4. Annak felismerése, hogy a sajátos nevelési igényű kisgyermek egyes területeken kiemelkedő teljesítményre is képes,
5. Rugalmas szervezeti keretek kialakítása a sajátos nevelési igényű gyermekek egyéni foglalkoztatásának megvalósulásához;
6. Az óvoda pedagógusai, pedagógiai munkát segítő alkalmazottai és a szülők megfelelő tájékoztatása a sajátos nevelési igényű gyermek befogadására, együttműködés a sérült gyermek családjával.

A többségi óvodákban megvalósuló - integrált - nevelés, oktatás

A sajátos nevelési igényű gyermekek családi nevelését a közösségbe való beilleszkedését elősegíti/elősegítheti a többi gyermekkel együtt történő integrált nevelés. Az együttnevelést vállaló intézmény többet vállal, magasabb értéket kínál a sajátos nevelési igényű gyermeknek, mint részvétet és védettséget.

Az integrált fejlesztésben résztvevő óvoda:

- a) pedagógiai programjának, illetve a speciális tartalmak közvetítésének figyelembe kell vennie a sajátos nevelési igényű gyermekek fejlesztésének igényeit,
- b) külön gondot fordít arra, hogy a gyermek minden segítséget megkapjon hátrányainak leküzdéséhez.

Az adott gyermek fejlesztési stratégiájának kialakítását a gyermek fogyatékosságának típusához igazodó szakképzettséggel rendelkező, az integrált fejlesztésben tapasztalatokkal rendelkező gyógypedagógus, terapeuta segíti (módszertani intézmény, utazótanári szolgálat).

Közreműködése kiterjed a gyermeket fejlesztő óvodapedagógusok felkészítésére, a fogadó óvoda sajátos teendői ellátásának tervezésére, folyamatos tanácsadásra, mely az óvodai nevelőmunkán túl a szülők és az óvoda együttműködésére is kellő hangsúlyt helyez.

Az integráltan fejlesztett gyermekek számára biztosítani kell mindazokat a speciális eszközöket, egészségügyi és pedagógiai rehabilitációs, rehabilitációs ellátást, melyekre a szakértői és rehabilitációs bizottság javaslatot tesz.

VII.5 Kompetenciák

VII.5.1 Gyógypedagógus

A habilitációs, rehabilitációs egyéni és/vagy csoportos fejlesztés gyógypedagógiai kompetencia. Az egyén fejlesztési terv elkészítéséhez a gyermek fogyatékosságának típusához igazodó szakképzettséggel rendelkező gyógypedagógiai tanár, terapeuta közreműködése szükséges.

A gyógypedagógus rendszeresen konzultál az óvónőkkal, tanácsadás formájában segítséget nyújt a mindennapi pedagógiai feladatok ellátásához.

VII.5.2 Logopédus

Az egyéni fejlesztési terv elkészítésével segíti az SNI-s beszéd fogyatékos gyermek beszédfejlődésének beindulását, konzultál a gyermek óvodapedagógusával, segíti a szülőket az otthoni fejlesztésben.

VII.5.3 Óvodapedagógus

Az Aradi Óvodában, valamint a Csányi és a Pozsonyi Tagóvodában óvodapedagógusaink a Komplex Prevenció Programunk valamint fejlesztőpedagógusi végzettségüknek megfelelően alkalmazzák az egyéni differenciált fejlesztést, a fejlesztőpedagógia módszereivel minden gyermek esetében. (A Csányi Tagóvodában úgyszintén.)

Programunk meghatározott dokumentációja alapján a pedagógusok nyomon követik a gyermekek fejlődését. Az SNI-s gyermekek esetében részletes fejlesztési tervet készítenek, a gyógypedagógus közreműködésével. Rendszeresen konzultálnak a gyermekkel kapcsolatba kerülő minden szakemberrel (gyógypedagógus, logopédus, óvodapszichológus).

VII.5.4 Pedagógiai asszisztens

Pedagógiai asszisztenseink a nevelő, oktató munkával összefüggő szervezési és ügyviteli tevékenység ellátását, a tanügyigazgatással kapcsolatos csoportos feladatok előkészítését végzik. Az óvodapedagógus közvetlen munkatársai a gyermekekkel kapcsolatos mindennemű gondozási szervezési feladatok ellátásában. Tevékenységük intézményi szintű, felügyeletet látnak el, kísérik az egyes tanulókat, vagy csoportokat, gondozási feladatokat végeznek, elsősegélyt nyújtanak, részt vesznek az általános jellegű közvetlen pedagógiai munka segítésében, valamint annak előkészítésében.

VII.6 Szervezeti-, keret- és eszközrendszer

Az Aradi Óvoda-Csányi és Pozsonyi Tagóvoda Pedagógiai programjának jól kidolgozott szervezeti keretei, valamint a mozgásra alapozó fejlesztési rendszer a sajátos nevelési igényű gyermekek fejlesztését nagymértékben támogatja.

A speciális fejlesztés szervezeti keretének megválasztását, az alkalmazott speciális módszer- és eszközrendszert minden esetben a gyermekek állapotából fakadó egyéni szükségletek határozzák meg (egyéni fejlesztés, kiscsoportos fejlesztő foglalkozás, utazó gyógypedagógus segítségével, stb.).

Az érzékszervi-, beszéd-, enyhe értelmi fogyatékos, autisztikus, autista, valamint a megismerő funkciók vagy a viselkedés fejlődésének tartós és súlyos rendellenességével küzdő, óvodáskorú gyermekek nevelésére fejlesztőjátékok, eszközök és az egyéni foglalkozáshoz szükség szerint külön helyiség biztosítása szükséges.

Az együttnevelés - az illetékes szakértői és rehabilitációs bizottság szakvéleményének figyelembevételével minden esetben egyéni döntést, esetenként egyéni fejlesztést igényel. Az együttnevelésben a csoportok létszáma meghatározó. Az SNI-s gyermekeket befogadó ***csoportok alakításánál ezért kisebb csoportlétszám biztosítása szükséges.***

Az integrált óvodai nevelés keretében szükség szerint gondoskodni kell a folyamatos gyógypedagógiai megsegítésről.

Külön óvodai csoport létesítésére kizárólag az 5. életévét betöltött – óvodai nevelésre kötelezett – és a komplex – gyógypedagógiai, pedagógiai, pszichológiai és orvosi – vizsgálat diagnózisa alapján egyértelműen az enyhe értelmi fogyatékos övezetbe sorolt gyermekek számára abban az esetben lehet szakmailag indokolt, ha az iskolába lépéshez szükséges fejlettséget a gyermek vélhetően csak a

speciális nevelés keretében biztosított, intenzív gyógypedagógiai fejlesztés mellett éri el.

VII.6.1 Az integrációhoz szükséges személyi, tárgyi feltételek biztosítása

Személyi feltételek

Az integrációhoz szükséges a megfelelő óvodapedagógusi létszám, valamint a gyógypedagógus rendszeres biztosítása. A személyi feltételek közé soroljuk a megfelelő gyermeklétszámot. Tapasztalatból tudjuk, hogy a 25-ös létszám integráció esetén nem biztosítja a gyermek megfelelő fejlesztését, harmonikus együttnevelését.

Továbbképzés

Intézményünkben célul tűztük ki a jövőben az integrációt segítő továbbképzéseken való részvételt, az öt éves továbbképzési terv alapján.

Tárgyi feltételek

Helyiség

Az SNI-s gyermekek gyógypedagógiai egyéni fejlesztésére külön helyiség biztosítása szükséges.

Eszközök

Programunknak megfelelően eddig is nagy gondot fordítottunk a jó minőségű és sokoldalú fejlesztést biztosító játékok, mozgásos szerek biztosítására. Az SNI-s gyermekek számára speciális eszközök beszerzése is szükséges. Az eszközök beszerzését költségvetésből és pályázati pénzekből igyekszünk biztosítani.

VIII Zárógondolat

A Komplex Prevenciós Óvodai Program alapvető feladatának tarja az iskolai potenciális tanulási zavarok óvodáskori megelőzését. Segíti a hátrányos szociális környezetből jövő gyermekek felzárkóztatását, jól szolgálja a kisebb idegrendszeri működészavarok - funkciózavarok rendezését. A program jellegénél fogva teljes hatékonysággal akkor alkalmazható, ha az óvodai nevelés teljes időtartamában, a nevelés minden területén az óvodai élet egészére kiterjed. Tapasztalataink szerint minden gyermek fejlesztésénél hatékony a program alkalmazása, de a genetikai és szociokulturális hátrányokat teljes mértékben befolyásolni nem tudja. Fejlődés lélektani és nevelés lélektani megalapozottsága maximálisan biztosítja az egyéni differenciált bánásmód pedagógiai elvének érvényesülését, a tehetség-gondozást, felzárkóztatást. Így hatékonyan alkalmazható a hazai óvodák bármelyikében, így a mi intézményünkben is.

Pszichológiai mérések és gyakorlati tapasztalataink igazolják, hogy a program következetes alkalmazása eredményeként gyermekeink alkalmassá válnak az iskolakezdésre.

Legitimációs záradék

Az Aradi Óvoda Csányi és Pozsonyi Tagóvoda (1043 Bp. Aradi u. 9.; 1043 Bp. Csányi L. u. 31.; 1043 Bp. Mártírok u.1.) helyi nevelési programját véleményezte: A Szülők Közössége és az Aradi Óvoda Csányi és Pozsonyi Tagóvoda Nevelő Testülete.

A vélemény dátuma: 2018.09.03 .

A helyi nevelési programot elolvasta, és egyetértését nyilvánította az óvodai Szülői Közösség nevében:

Aradi Óvoda
Szülői Köz. elnöke

Csányi Tagóvoda
Szülői Köz. elnöke

Pozsonyi Tagóvoda
Szülői Köz. elnöke

1.sz. melléklet: jegyzőkönyv: 1 példány

A helyi nevelési programot a nevelőtestület nevében elolvasta és elfogadta:

Aradi Óvoda
Közalkalmazotti Tanács
elnöke

Csányi Tagóvoda
elnök

Pozsonyi Tagóvoda
elnök

2. sz. melléklet: jegyzőkönyv 1 példány

Érvényességi záradék

1. A helyi nevelési program érvényességi ideje: határozatlan idejű
2. A program módosításának lehetséges okai, indokai:
az óvoda működését nagymértékben érintő változások (pl. a 137/2018.(VII.25.) Korm. rendelet, Az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról szóló 363/2012.(XII.17.) Korm. rendelet módosítása, a módosítás 2018.09.01-én lépett életbe)

Budapest, 2018. 09. 03.

Aradi Óvoda
Szülői Köz. elnöke

Csányi Tagóvoda
Szülői Köz. elnöke

Pozsonyi Tagóvoda
Szülői Köz. elnöke

Aradi Óvoda
Közalkalmazotti Tanács
elnöke

Csányi Tagóvoda
elnök

Pozsonyi Tagóvoda
elnök

Óvodavezető

MELLÉKLETEK

VIII.1 A fejlesztőprogram

Mozgásfejlesztés

Nagymozgások fejlesztése

Célzott testmozgásokkal, amelyeknél a mozgások tempója, ritmusa, iránya változik.

1. Járás

- a.) kis és nagy lépésekkel,
- b.) különböző irányokba fordulással,
- c.) változó szélességű sávok, vonalak között,
- d.) különböző tárgyak megkerülésével, átlépésével, tartásával.

2. Futás

- a.) különböző tempóban, majd közbeni tempóváltással,
- b.) különböző irányokban, majd közbeni irányváltoztatással,
- c.) változó szélességű sávok között,
- d.) különböző tárgyak megkerülésével, átugrásával, átlépésével.

3. Ugrás

- a.) "távolugrás" (páros lábbal szökdelés) ugrás előre, hátra,
- b.) "magasugrás",
- c.) ugróiskola, kicsiknél a legegyszerűbb formában,
- d.) különböző alakzatú térbe beugrás-kiugrás (kör, négyszög, stb.),
- e.) szökdelés egy lábon, oldalirányba szökdelés.
- f.) mélyugrás.

4. Csúszás-kúszás, mászás különböző tempóban

- a.) különböző irányokba, majd irányváltoztatással,
- b.) különböző szélességű és formátumú helyeken és tárgyakon (mászóka, fa)
- c.) különböző tárgyak megkerülésével, átmászásával.

Egyensúlygyakorlatok

- 1. Állás: a.) állás lábujjon - sarkon állás
 b.) állás egy lábon.
- 2. Egyensúlyozó járás: padon, földre helyezett szivacson, stb.

3. Kúszás egyenes padon
4. Body Roll hengergyakorlatok, különböző sportok, (roller, bicikli, korcsolya, stb.).
5. Forgások, fordulatok, testhelyzet változtatások.

Szem-kéz koordináció fejlesztése

1. Babzsák célba dobása változó nagyságú körbe, változó távolságról, különböző tárgyak fölött (szék, stb.)
Babzsák csúsztatás két vonal közé,
Babzsák dobás vízszintes és függőleges célra.
2. Karika-dobás változó irányokba, vízszintes, függőleges célra, változó távolságról. Kugli-játék.
3. Labdajátékok: dobás és elkapás nagyobb, majd kisebb labdákkal változó távolságról, labda célba ütése bottal.
4. Függeszkedés: átfogással tovahaladás.

Szem-láb koordináció fejlesztése

1. Ugrókötéllal: kötél fölött átvágás, változó magassággal.
2. Karikába különböző lábakkal belépés, kilépés, beugrás, kiugrás.
3. Lábbal különböző formák rajzolása, alkalmi felületen, homokba, padlóra, lábujjak segítségével tárgyak megfogása, megemelése, áthelyezése.⁽³⁷⁾
4. Ugróiskola, egyszerűbb és nehezebb formában.

Finommotorika fejlesztése

1. Gyurmázás (elsődlegesen az anyag tapintásos megtapasztalása, tetszés szerinti formák, alakzatok kialakítása).
2. Építőjátékokkal építés (összerakás, kirakás, eleinte minél nagyobb elemekkel, majd fokozatosan kisebbekkel).
3. Papírhajtogatás - papírfűzés, mintaalakítás.
4. Puzzle-játékok összerakása, fokozatosan növekvő elemszámokból.
5. Mintakirakás lyukas-táblán, egyszerűbb formáktól a bonyolultabbig.
6. Vágás, domború vagy előrerajzolt mintákkal, kevésbé bonyolult formától a nehezebbekig.
7. „Papír-ceruza” feladatok
 - a.) rajzolás, festés nagy felületre (ujjal, zsírkrétával, színes ceruzával, ecsettel, szivaccsal, stb.),⁽³⁸⁾
 - b.) sablonok kiszínezése kiugró hátlaapon,
 - c.) sablonok nélküli színezés, a különböző formák előrerajzolt mintáinak átírása.
8. Kéziszergyakorlatok.

Testsémafejlesztés

A testrészek ismerete

1. Önmaga felismerése és azonosítása tükörgyakorlatokkal, játékos mondókákkal, jellegzetes külső tulajdonságainak megtanulásával (haj-, szemszín, kicsi-nagy ...).
2. Tevékenységek a testrészek megismerését célozva:
 - a) testrészek megérintése és megnevezése a felnőtt által
 - b) a gyermek megismétli saját testén az érintést és megnevezést
 - c) utasításra a gyermek megérinti és megnevezi a testrészt
 - d) a felnőtt megnevezi, és a gyermek megérinti a másik gyermek testrészét az előzőek megismétlése csukott szemmel. Célszerű a főbb testrészekkel kezdeni, begyakorolni és csak ezután a testrészek részeinek hasonló módon való begyakorlása ...
3. Meghatározott testrészekre koncentráció:
 - a) különböző testhelyzetekben (hason, hanyatt-fekve, ülve, állva, térdepelve) megtalálni a megnevezett testrészt, megérinteni és megnevezni, mozgásokat végezni.
 - b) valamilyen tárgyat megérintve, ráülve, ráállva, átbújva rajta megtapasztalni a különböző testhelyzeteket a testrészek és a tárgyak (környezet) viszonylatában.

A test személyi zónájának alakítása

1. Az „oldalasság” tanítása
 - a) színes szalaggal, (gumi pánttal) megjelölni a jobb-bal oldalt, kézen, lábon,
 - b) különböző mozgásfeladatot teljesíteni jobb-balkézszel, (labdát gurítani, babzsákot dobni, karikát felemelni, stb.)
 - c) lábra hasonló gyakorlatok: labdarúgás, ugrálás, emelés, stb.
2. A test elülső és hátulsó részeinek megismertetése játékos mozgásos feladatokkal:
 - a) az eszközt helyezték maguk elé, hátuk mögé,
 - b) feküdjének a hátukra, forduljanak hasra.
3. A test függőleges zónájának megtanítása:
játékeszközök (karika, labda, babzsák) emelése a fej fölé, lehelyezése a lábra, vagy a lábak elé.
4. Az előző (1., 2., 3.) gyakorlatok elvégzettetése becsukott szemmel.

5. Adott tárgyakhoz viszonyított testhelyzetek gyakorlása (szék, pad, asztal alkalmazható).
- a) állj elé, mögé, rá, mellé, közé, mássz át, stb.
 - b) ülj elé, mögé, rá, alá, mellé, közé, stb.
 - c) térdepelj elé, mögé, rá, mellé, közé, stb.
 - d) feküdj elé, mögé, rá, mellé, közé, stb.
 - e) guggolj elé, mögé, rá, mellé, közé, stb.

Testfogalom

A testrészek tudatos ismerete, a test és testrészek funkcióinak tudatos ismerete. A fejlesztés a testrészek ismerete szerint történik, nagyobb hangsúlyt adva a funkcióknak, a nyelvi megfogalmazásoknak.

- 1. Játékos gyakorlatok: megnevezett testrészekhez megmondani a funkcióját.
- 2. A funkció megemléítése után felismerni a testrészt: lokalizálni, megmutatni önmagán és másokon, megszámolni.
- 3. Képen, rajzon felismerni az egyes testrészeket, a hiányzókat megszámolni.
- 4. Részekből összeállítani az emberfigurát.

Az egyes testrészek fejlesztésére alkalmas mozgások

- 1. Fej
 - a) fejfordítás és fejkörzés, fejbiccentés, stb.
 - b) csukott szemmel megérinteni a szemeket, füleket, orrot, haját, szemöldököt, váltott kézzel és egyszerre mindkét kézzel,
 - c) csukott szemmel a fej fordítása egy adott hang irányába, majd már előre ismert helyzetű tárgy felé.
- 2. Törzs
 - a) törzsfordítás lazán leengedett karral, illetve oldalsó- majd mellső középtartásban tartott karokkal, csípőre tett kézzel.
 - b) a karokat magas tartásba emelve törzshajlítás balra és jobbra, előre és föl.
- 3. Karok
 - a) karkörzés előre és hátra,
 - b) karok helyzetének utánzása,
 - c) oldalsó középtartásban nyújtott karral tölcserkörzés először kis, majd nagy kör mentén,
 - d) különböző karlengetések ritmusra,
 - e) oldalsó vagy mellső középtartásból a kéz csípőre helyezése,

- f)oldalsó középtartásból karkeresztezés, majd ismét karnyújtás,
- g)karhúzás és tolás, páros munka.

4. Ujjak

- a)a kéz ökölbe szorítása,
- b)az ujjak ide-oda mozgatása,
- c)ujjak egyenkénti mozgatása ritmusra,
- d)a mozgások változatai mindkét kézzel, majd váltva.

5. Lábak

- a) a padlón fekve lábemelés, először páros láb, majd váltott láb emelése gyorsan és lassan,
- b) a padlón fekve lábkörzés a kis körtől a nagyig és vissza,
- c) állva láblengetés előre, hátra, oldalt és le,
- d) térdhajlítás és nyújtás, miközben a kezét a combon tartjuk,
- e) padon ülve a lábak hajlítása és nyújtása, páros láb emelése és leengedése,
- f) törzshajlítás bokafozással,
- g) szökdelés, ugrálás,
- h) szökdelés váltott lábbal, láblengetés.

6. Lábak és lábujjak

- a) sarokemelés és leengedés,
- b) a lábfej visszafeszítése (az ujjak emelése, „pipálás”),
- c) járás sarkon és lábujjon,
- d) a külső talp-élen járás, a kartartás törzs mellett,
- e) ugrálás páros lábbal, egyik, másik lábon, váltott lábon,
- f) hanyatt fekve vagy állva a lábbal vagy a nagylábujjal rámutatni adott célpontra,
- g) babzsák fölmarkolása lábujjal.

Néhány gyakorlatot ezek közül lehet zenére is végezni.

Észlelésfejlesztés (percepciófejlesztés)

Az észlelés pontosabb működését 3-4 éveseknél elsősorban a mozgás és testséma fejlesztésén keresztül érhetjük el. 5-6 éveseknél már célzott, direkter fejlesztés is szükséges.

A látott, hallott, tapintott dolgok mindkét szakaszában természetes velejárója a nyelvi fejlesztés, a nyelvi kifejezések megtanítása, a szókészlet bővítése.

A tanulási helyzetek többségében a vizuális észlelés összekapcsolódik valamilyen nyelvi (auditív) és motoros tevékenységgel.

Vizuális (látás) fejlesztés

Az olvasás elsősorban a jól funkcionáló balról jobbra irányuló szemmel követés és a finom szemmozgás ellenőrzésének függvényeként alakul. Célszerű, hogy a gyermekek gyakorolják a szemmozgás kontrollját.

1. A szemmozgás tudatos kontrolljának kialakítása és erősítése. Mozdó tárgyak követése: balról jobbra, jobbról balra, fel, le, kör, diagonális, stb. irányba. A fej mozdulatlan marad, csak szemmel követi a mozgás irányát a gyermek. Könnyítéssel kezdetben végtagmozgással is kísérheti, amely egyre kisebbedő, finomodó: karral, kézzel, ujjal. Az iránykövetést kísérje az irányok verbális megjelölése.
2. A szem fixációs működésének erősítése:
 - a) ismert játékok vagy használati tárgyak közül egy kiemelése és annak fixálása 10 mp-ig (fel-le mozgatjuk).
 - b) Egy ismert tárgynak, tárgy képének egy részletét megkeresni, és azt fixálni 10 mp-ig.A perifériás látás gyakorlására is igen alkalmas, ha a gyermeknek ilyen megfigyelési feladatot adunk.
3. Vizuális zárttság - egészlegesség észlelésének alakítása: Mi hiányzik?
 - a) Ismert tárgyak, eszközök csoportjából egy elem kiemelése.
 - b) Ismert tárgyak, eszközök egy részletének hiányát felismertetni.
 - c) Hiányos képek felismertetése, mi hiányzik róla, mit ábrázolhat?
 - d) Rejtett figurák megtalálása.
4. Vizuális időrendiség felismertetése: képeken elmesélt történetek kirakása: mi történt először, ... mi következik?
5. Vizuális ritmus: a legkülönbözőbb vizuális minták folytatása.
 - a) tárgyakból kirakott - gyöngyök, kockák, rudak, kártyák - minták folytatása
 - b) rajzos - képi - minták elrendezése (fekvő alak ..., ülő alak ..., álló ..., járó)
 - c) sorminták rajzolása.
6. Vizuális helyzet - pozíció felismertetése:

- (négymezős tábla) (pl. matematika foglalkozáson a szimmetria)
- a) mágnes-táblán a nevelő elhelyez egy alakzatot adott mezőbe,
 - b) a gyermekek sajátjukon ugyanoda helyezik azt,
 - c) az alakzatokat adott mezőben, más pozícióba elforgatni.
7. Vizuális memória fejlesztése:
- a) egyszerű testmozgást, bemutatás után emlékezetből leutánozni,
 - b) vizuális mintát rövid bemutatás után felismerni, felsorolni, kirakni, stb. (fokozatosan növelhető az elemszám és a bemutatás idejének csökkentése).

Az alaklátás és formaállandóság fejlesztése

1. A lehető legtöbbféle alak-, forma-, méret motoros kialakítása:
 - a) Formaalakítás mozgással (járás, futás, mászás, ugrás segítségével: felső végtagokkal való kialakítással, létrehozása testtel, testrésszel).
 - b) Padlóra rajzolt különböző alakzatok körbemozgása, végigmozgása.
 - c) Padlóra rajzolt alakzatok (különböző formák vagy azonos alakzatok más-más méretben) felhasználása különböző mozgásos feladatok elvégzésére.
2. Különböző tárgyak, alakok, formák, méretek felismertetése a gyerekek környezetében: bemutatása azonos megkeresése, párosítási, csoportosítási feladatok (lottó, dominó, memória-kártyák).
3. Adott vizuális minta kirakása: forma, méret, szín szempontjából különböző minták kirakása. (lyukas tábla, de alkalmazásában a fokozatosság elengedhetetlen: egyszerűbb formáktól a bonyolultabbig, először egyetlen szempont figyelembevételét követelve, pl. csak szín, vagy csak forma stb. kevesebb elemtől az összetettebb formákig.)
4. Minták rajzolása, festése.
5. Részekből különböző alakzatok összerakása.
6. Folt kiegészítése képpé.

A tapintásos - sztereognosztikus - észlelés fejlesztése

1. Az alapvető gyurmázási technikák megtanítása: gömbölyítés, sodrás, lapítás, mélyítés, mintázás gyakorlásával plasztilin, agyag, nedves homok felhasználásával.
2. Különböző formák, méretek alakítása minta után.
3. Különböző formák, méretek megváltoztatása. „Varázsoljuk el!”
4. Ritmikus sorminta készítése, a minta folytatása.

Az említett fejlesztési módoknál fő hangsúly a tapintásos tapasztalatszerzésen van. A vizualitás is jelen van, hiszen a kialakított formát látja is, vizuális benyomásokat szerezhet.

A taktilis csatorna fejlesztése a vizualitás kizárásával:

- „Érzékelő zacskó”, „Elvarázsolt zsákocskó”.

a) Pusztán tapintással felismerni a tárgyakat! Mi lehet? Milyen? Mérete, formája, felülete, anyaga, stb.

b) A tapintással felismert dolgokat: párosítani, sorba rendezni fokozatuk szerint, csoportosítani egy-egy minőségi jellemzőjük alapján.

Mozgásos (kinesztetikus) észlelés fejlesztése

1. Behunyt szemmel a gyermek bizonyos mozgásokat végez az óvodapedagógus segítségével: kézzel (kört ír le a levegőbe, stb.), lábbal (lépés előre, hátra, stb.) nyitott szemmel mozgásokat megismétel.
2. Hátára rajzolt formát kell mozgással megismételni, képi formáját felismerni.

A térészlelés - térbeli viszonyok felismerésének fejlesztése

1. Az alapvető téri irányok megismerése saját testrészeinek közvetítésével:
 - a) Rácsos papíron, szöges táblán, lyukas-táblán a két oldal megkülönböztetése nélkül a mellé helyezett kéz segítségével, a középvonal megjelölésével.
 - b) A jobb-bal oldalirányok begyakorlása kiszínezéssel, színes korongok kirakásával.
 - c) A négy fő iránymező megismertetése az említett módon.
2. Térbeli irányok, viszonyok megismertetése a körülötte lévő tárgyakkal:
 - a) Ismert játékeszközök kirakásával a négy irány gyakoroltatása.
 - b) A tárgyak egymáshoz való viszonyának megismertetése, mágneses táblán való kirakás, elhelyezés segítségével,)mellette, előtte, mögötte, alatta, felette)
 - c) Függőleges és vízszintes sorok kirakása különböző színekből, formákból.
 - d) A fentiek segítségével a szögek (sarkok) érzékeltetése.
3. A téri viszonyokat jelentő verbális kifejezések megtanítása.

A hallási észlelés (auditív) fejlesztése

A hangzási analízis-szintézis fejlesztése

1. Figyeltessük meg, milyen hangot hallunk mikor egy ember sóhajt, vagy tüsz-szent, különböző hangok működnek bennük. Figyeljünk a természet hangjaira.
2. Az óvodapedagógus által bemutatott ritmus letapsolása vagy lekopogása. Kezdetben szabályos ritmusokat használunk, majd később szabálytalan ritmusokat.
3. Ritmusvisszaadás csukott szemmel.
4. Mondjunk olyan szavakat, amelyek azonos hangzókkal kezdődnek, pl. baba, bögre, bogár, béka, róka, rózsa, stb.
5. Hány szót tudsz felsorolni, melyek úgy kezdődnek: ma..., te..., si..., stb.
6. A megadott betűhangokból vagy fonémákból olyan, általuk ismert szót kell alkotniuk, amelyek tartalmazzák ezeket.
7. A hallott szó utolsó hangzójával kell kezdődnie a következő szónak (szó-lánc játék).

A keresztcsatornák fejlesztése

1. Vizuális-tapintásos interszenzoros működések fejlesztése:
 - a) Tapintással exponált (felismert) tárgyat kell keresnie a vizuális mintákban.
 - b) Vizuálisan felismert tárgyat mintául véve, ki kell keresnie tapintással az „érzékelő zacskóból”.
 - c) Egyre finomabb különbségek felismertetésével gyakoroljuk a kétféle ingermodalitás átfordítását.
2. Vizuális-auditív interszenzoros működés fejlesztése:
 - a) Mutassunk a gyerekeknek ismert tárgyakat, állatok képét, különböző hangforrások vizuális képét, és a megszólaltatott hanganyagban ismerje fel az adott hangforrás képét.
 - b) „Figyeljünk a hangokra!” A hallott hanganyaghoz keresse a hangforrást, „minek a hangja?”. (társak megszólaltatása, hangjukról felismertetés)
 - c) Auditív memória fejlesztése: dallamtöredék megismételtetése, különböző hangok megismételtetése, majd a hangforrás kerestetése.
3. Vizuális kinesztetikus interszenzoros működés fejlesztése:
 - a) Bekötött szemű gyermek kezével formát rajzoljon a levegőbe és a hátára rajzolt formát felismerje a vizuális mintában.
 - b) Mozgásos élményanyag, forma felismerése vizuális mintában, verbalizálva a formát.
 - c) Vizuális-kinesztetikus megközelítés: a későbbiekben a betűk vagy szavak közötti finom különbségek megfigyeltetésére, észrevétetésére is használható.
4. Hallási-tapintásos interszenzoros működés fejlesztése:

A gyermekeknek elmondással jellemezni kell azt a tárgyat, amit tapintás útján felismert és azonosított, vagy meg kell találnia tapintás útján azt a játékot vagy alakot, amit egy másik személy jellemez.
5. A szem-kéz koordináció fejlesztése:

A szem-kéz koordináció fejlesztésének finommotoros kontroll fejlettségével való összefüggését a Mozgásfejlesztés című fejezetben is tárgyaltuk. A következő szemmozgáshoz szükséges tevékenységekről pedig a percepció fejlesztésénél beszéltünk. Számos gyermek úgy érkezik az iskolába, hogy ezek a készségei megfelelően fejlettek ahhoz, hogy képesek legyenek alakok lemásolására, egyszerű képek rajzolására és festésére, s talán még ahhoz is elég fejlettek ezek a készségek, hogy elkezdjen írni tanulni. Fontos tehát felmérnünk, hogy melyik gyermeknek van szüksége ilyen jellegű fejlesztésre.

Verbális fejlesztés

1. A tárgyak megnevezése

A lakásban, az óvodában és a közvetlen környezetben található tárgyak megnevezése:

a)Ruházat:

Zokni, trikó, cipő, papucs, csizma, nadrág, farmernadrág, ruha, szoknya, ing, blúz, nyakkendő, kardigán, pulóver, dzseki, kabát, anorák, esőkabát, mellény, bugyi, fürdőruha (testséma)

b)Testrészek:

törzs, fej, arc, szem, fül, orr, száj, ajak, fogak, nyelv, szemhéj, szempilla, szemöldök, homlok, haj, áll, orca, orrlyuk, nyak, váll, mellkas, gyomor, kar, kéz, ujjak, hüvelykujj, könyök, csukló, tenyér, köröm, ujjpercek, derék, csípő, lábszár, lábfej, sarok, comb, hát, térd, (testséma).

c)Cselekvések:

sétál, gyalogol, menetel, szalad, szökdécsel, ugrándozik, lép, áll, elindul, mozog, elkezd, megáll, ül, fekszik, térdel, csúszik, (fel) mászik, kúszik, siklik, megcsúszik, csavar, hajlít, görbít, vágat, görbül, elterül, elnyúlik, elernyed, kanyarodik, felemel, leenged, lehúz, lesüllyeszt, lehalkít, tompít, beborul, pipiskedik, előrehalad, hátrál, taszít, hajt, húz, von, üt, ránt, dob, visszapattan, fog, rúg(rugdalozik), keresztez, megfordul, fon, sodor, fordít, bukfencezik, csöppen(t), koppint, tapsol, kiabál, fütyül, izeg-mozog, nyit, zár, dörzsöl, csurog, morajlik, tétovázik, sűrög-forog, mormol, beszélget, cseveg, fecseg, figyel (testvázlat nagy és finommozgások).

2. Térbeli viszonyok

a)Írányok:

főnt, lent, alatt, át, keresztül, fel, hátra, fölött, fölé, rá, felé, előre, oldalt, jobbra, balra, végig, mindenfelé, körös-körül, felől, után, körül, köré, közel (valami-

hez), messzire, távol valamitől, emelkedő, felfelé haladó, süllyedő, lefelé haladó, közelebb, távolabb, keresztben, magasabban, alacsonyabban. (Nagy és finommozgás készségek, testséma, lateralitás, vizuális diszkrimináció, sorozatba rendezés, stb.).

b)Helyzet:

-on, -en, -ön, -ról, -ről, -ból, -ből, -ban, -ben, kívül, belül, tetején, alján, közepén, középpontjában, között, fölé, felett, alá, lent, alul, alatt, lejjebb, le, túl, át, keresztül, előtt, mögött, mellett, együtt, valamire vonatkozóan, vízszintesen, magasan, alacsonyan, balról, jobbról, első, második, stb., utolsó, itt, ott, kívül, belül. (Nagy és finommozgások, testséma, lateralitás, időbeli sorrendiség, sorozat.)

c)Idő:

tegnap, ma, holnap, tegnapelőtt, holnapután, legközelebb, múltkor, ⁽⁴⁶⁾ most, után, előbb, később, hamarosan, nappal, éjszaka, délelőtt, délután, este, hét, hónap, év, tél, tavasz, nyár, ősz, húsvét karácsony, kezdődik, befejeződik. (Időbeli sorrendiség, nagy és finommozgások.)

3. Osztályozás

a)Alapformák:

kör, körül, körbe, négyzet, téglalap alakú, ovális, hurkos, háromszögletű, kereszt, csillag, négyoldalú, vonal, pont, egyenes, görbe vonalú, cikcakk, csúcs, sarok, oldal, él, hajlás, ferde.

Az említett kifejezéseket mindig manuális, mozgásos tevékenységekhez kötötten használjuk.

b)Alapszínek:

piros, kék, sárga, zöld, fekete, fehér, barna, narancssárga, rózsaszín, bíbor (ibolya).

c)Méret, hasonlóság, különbözőség, ellentétesség:

nagy, kicsi, hatalmas, apró, több, kevesebb, gyors, lassú, sebes, magas, alacsony, kövér, sovány, széles, keskeny, alsó, felső, hangos, halk, csendes, édes, savanyú, kellemes, érdes, finom, tele, üres, nehéz, könnyű, lágy, kemény, azonos, különböző, hasonló, eltérő, világos, sötét, az összes, néhány, elég, egyenlő. (Sorozat, auditív-vizuális diszkrimináció, tapintás, gondolkodás, alap számfogalom.)

VIII.2 Ismerkedő-lap

A gyermek vezetéknéve:
keresztneve:
születési helye:
születési ideje (év, hónap, nap):

A családra vonatkozó adatok

Apa vezetékné és keresztnéve:
foglalkozása:
iskolai végzettsége:

Anya leánykori neve:
foglalkozása:
iskolai végzettsége:

Együtt élnek-e a szülők ? igen nem

Ha nem, milyen kapcsolatban állnak a gyermekkel? (szülők, nevelőszülők)

Testvérek neve:	életkora:	foglalkozása:
.....		
.....		
.....		
.....		

Testvérei egészségesek-e?

.....
Milyen kapcsolata van a családnak, gyermeknek a nagyszülőkkel?

.....
Ha a gyermek nem lakik szüleivel együtt, ki neveli?,.....

Mióta?

Lakáskörülmények (tulajdonjog, komfortfokozat, szobaszám, négyzetméter, lakók száma):

Van-e a gyermeknek olyan önálló helye (szoba, sarok, asztal), ahol zavartalanul tevékenykedhet?

Kivel osztja meg szobáját?

A gyermek korai fejlődésére vonatkozó adatok

1. A terhességgel kapcsolatosan:

◇ A házasság hányadik évében született a gyermek?

◇ Hányadik házasságból?

◇ Az anya hányadik terhessége volt?

- ◇ Az anya egészségi állapota a terhesség alatt:
- ◇ Szedett-e az anya gyógyszert? Mit?
- ◇ Sima, vagy veszélyeztetett volt-e a terhesség?
- ◇ Fektették-e a terhesség alatt? Mettől - meddig?
- ◇ Voltak-e rosszullétei?
- ◇ Dohányzott-e a terhesség alatt?

2. A szülésről:

- ◇ Hányadik szülés?
- ◇ Időre, vagy korábban született a gyermek?
- ◇ A szülés lefolyása: sima - könnyű, nehéz, fogós
- ◇ Azonnal felsírt-e? Kellett-e élesíteni?
- ◇ Mennyi ideig volt sárga? Kellett-e kék fénnel kezelni?
- ◇ Kellett-e vércserét alkalmazni a gyermeknél? Ha igen, miért?
- ◇ Oxigént kapott-e ?
- ◇ Abgar értéke a születéskor:
- ◇ Egyéb:

-
- ◇ Az újszülött súlya: Hossza:

3. A csecsemőkorai fejlődés jellemzői (0 - 1 éves korig):

- ◇ Szoptott-e? Meddig?
- ◇ Mikortól kapott az anyatej mellé kiegészítő táplálékot és mit?
- ◇ Jó alvó volt-e? Ha nem ringatták, simogatták-e?
- ◇ Sokat sírt, vagy keveset?
- ◇ Milyen betegségei voltak az első évben?
- ◇ Voltak-e magas lázai?
- ◇ Került-e kórházi kezelésre sor? Mikor? Miért?
-
- ◇ Milyen fertőző gyermekbetegségen esett át?
- ◇ Betegsége alatt ki gondozta?
- ◇ Érte-e valamilyen baleset, sérülés? Mikor? Milyen kezelést kapott?

4. Fejlődési jellemzői

- ◇ A gyermek mozgásfejlődésével kapcsolatban volt-e bármilyen problémája? Ha igen, akkor mi?
- ◇ Hasra fordulás ideje:
- ◇ Mikor kezdett mászni?
- ◇ Mikor állt fel önállóan?
- ◇ Mikor kezdett önállóan járni?

- ◇ Első értelmes szava:
- ◇ Mikor kezdett mondatokban beszélni?
- ◇ Volt-e, van-e beszédhibája? Ha igen milyen jellegű?
- ◇ Jobb kezét, vagy balkezét használja gyakrabban?
- ◇ Balkéz használata esetén történt-e kísérlet az átállításra?
- ◇ Járt-e bölcsődébe? Mennyi idős korától?
- ◇ Könnyen megszokta-e a közösséget? Ha nem, ez miben nyilvánult meg?
- ◇ Egészséges-e általában?
- ◇ Fáradékony-e általában?
- ◇ Mennyit alszik naponta (ebéd után + éjszaka)?
- ◇ Alvása nyugodt, vagy nyugtalan?
- ◇ A gyermek étkezésével kapcsolatos közlendők (jó evő-e, mit szeret, mit nem, stb.):
- ◇ Allergiás-e ételre, italra, vagy bármi egyébre?
- ◇ Véleménye szerint gyermeke:
 - nyugodt, vagy élénk
 - zárkózott, vagy közlékeny
 - lassú, vagy gyors
 - kiegyensúlyozott, vagy kiegyensúlyozatlan
 - szófogadó, vagy engedetlen
 - kötelességtudó, vagy felelőtlen
 - alapos, vagy felületes
 - érzékeny a dorgálásra, vagy nem

5. Egyéb észrevételek:

- ◇ Ki, mikor és milyen módon szokta jutalmazni, dicsérni?
- ◇ Ki, mikor és milyen módon szokta büntetni?
- ◇ Mivel lehet rá hatni leginkább?
- ◇ Van-e valamilyen nevelési problémájuk?
- ◇ Van-e idejük beszélgetni a gyermekkel? igen ritkán nem
- ◇ Mivel tölti a szabadidejét leggyakrabban a család?
- Hétköznapi:
- Munkaszüneti napokon:

- ◇ Mit közölne még velünk gyermekével kapcsolatban?
- ◇ Van-e gyermekének bármilyen egészségügyi problémája (lázgörcs, allergia, krupp, stb.):
- ◇ A családi körülményekben, család és gyermek kapcsolatában bekövetkezett változások (dátum, esemény):

Köszönjük, hogy a lap kitöltésével hozzájárulnak ahhoz, hogy pedagógusaink megismerjék gyermeküket. Az itt közölt adatokat és tényeket csak a gyermeket gondozó óvodapedagógusok ismerik meg és hivatali titokként kezelik !

Szöveges értékelés, további fejlesztési feladatok

Gyermek neve, születési idő:

1. Szociális képességek

Értékelés:

Fejlesztés:

2. Értelmi képességek

Értékelés:

Fejlesztés:

3. Verbális képességek
Értékelés:

Fejlesztés:

4. Testi képességek
Értékelés:

Fejlesztés:

VIII.3 Csoportnapló

az óvoda hosszú bélyegzője

a gyermekcsoport neve

Óvodai csoportnapló

a _____ / _____

nevelési évre

A gyermekcsoport óvodapedagógusai:

Váltási rendjük: éves, havi, heti, egyéb

A csoportnaplót megnyitotta:

.....,évhónap

P. H.

óvodavezető

A csoportnaplót lezárta:

.....,évhónap

P. H.

óvodavezető

TÁJÉKOZTATÓ

a csoportnapló vezetéséhez

Naplót a nevelési-oktatási intézmények működéséről és a nevelési-oktatási intézmények névhasználatáról szóló 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 88. § c) pontja alapján valamennyi óvodai gyermekcsoportban szükséges vezetni.

Az óvodai csoportnaplóban egy nevelési évre, azaz szeptember 1-jétől a következő év augusztus 31-ig terjedő időre rögzíthetők az adatok és a feladatok. A nevelési éven belüli tervezési időszakok időtartamáról, gyakoriságáról, **a munkatervi szakaszok hosszáról és tartalmáról a nevelő munkát végző óvodapedagógusok a helyi óvodai nevelési program figyelembevételével határoznak.** Ez azt jelenti, hogy a csoportnaplóban rendelkezésre álló oldalak száma nagy időegységeket átfogó tervezés esetén a szükségesnél több lehet, ilyenkor maradnak kitöltetlen lapok.

A nevelőmunka tervezése

„Kudarccal az iskolában” Óvodai Fejlesztő Program.
a nevelési program neve

A csoportba járó gyermekek statisztikai adatai

	Fiú	Lány	Ösz- szes	SNI fiú	SNI lány	SNI ösz- szes	MTB fiú	MTB lány	MTB ösz- szes
Bölcsődeből jött									
Tanköteles lesz									

A tanévben betölti a:

Életkor	Fiú	Lány	Összes	SNI fiú	SNI lány	SNI összes	MTB fiú	MTB lány	MTB összes
3 évet									
4 évet									
5 évet									
6 évet									
7 évet									
Összes:									

Beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermek, tanuló (2011. évi CX. Törvény a nemzeti köznevelésről 4. § (2)):

Az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló, aki a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján az életkorához viszonyítottan jelentősen alulteljesít, társas kapcsolati problémákkal, tanulási, magatartásszabályozási hiányosságokkal küzd, közösségbe való beilleszkedése, továbbá személyiségfejlődése nehezített vagy sajátos tendenciákat mutat, de nem minősül sajátos nevelési igényűnek.

Kiemelt figyelmet igénylő gyermek, tanuló (2011. évi CX. Törvény a nemzeti köznevelésről 4. § (12)):

a) különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló:

aa) sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló,

ab) beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermek, tanuló,

ac) kiemelten tehetséges gyermek, tanuló,

b) a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló törvény szerint hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermek, tanuló,

Sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló (2011. évi CX. Törvény a nemzeti köznevelésről 4. § (23)):

Az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló, aki a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján mozgásszervi, érzékszervi, értelmi vagy beszédfo-
gyatékos, több fogyatékoság együttes előfordulása esetén halmozottan fogyaté-
kos, autizmus spektrum zavarral vagy egyéb pszichés fejlődési zavarral (súlyos
tanulási, figyelem- vagy magatartásszabályozási zavarral) küzd.

Hátrányos helyzetű, halmozottan hátrányos helyzetű gyermek (1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról 67/A. § (1-2.)):

(1) *Hátrányos helyzetű* az a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre jogosult gyermek és nagykorúvá vált gyermek, aki esetében az alábbi körülmények közül egy fennáll:

a) a szülő vagy a családba fogadó gyám alacsony iskolai végzettsége, ha a gyer-
meket együtt nevelő mindkét szülőről, a gyermeket egyedül nevelő szülőről vagy
a családba fogadó gyámról – önkéntes nyilatkozata alapján – megállapítható,
hogy a rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény igénylésekor legfeljebb alapfokú
iskolai végzettséggel rendelkezik,

b) a szülő vagy a családba fogadó gyám alacsony foglalkoztatottsága, ha a gyer-
meket nevelő szülők bármelyikéről vagy a családba fogadó gyámról megállapít-
ható, hogy a rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény igénylésekor az Szt. 33. §-
a szerinti aktív korúak ellátására jogosult vagy a rendszeres gyermekvédelmi
kedvezmény igénylésének időpontját megelőző 16 hónapon belül legalább 12 hó-
napig álláskeresőként nyilvántartott személy,

c) a gyermek elégtelen lakókörnyezete, illetve lakáskörülményei, ha megállapít-
ható, hogy a gyermek a településre vonatkozó integrált városfejlesztési stratégiá-
ban szegregátumnak nyilvánított lakókörnyezetben vagy félkomfortos, komfort
nélküli vagy szükséglakásban, illetve olyan lakáskörülmények között él, ahol kor-
látozottan biztosítottak az egészséges fejlődéséhez szükséges feltételek.

(2) *Halmozottan hátrányos helyzetű*

a) az a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre jogosult gyermek és nagyko-
rúvá vált gyermek, aki esetében az (1) bekezdés a)–c) pontjaiban meghatározott
körülmények közül legalább kettő fennáll,

b) a nevelésbe vett gyermek,

c) az utógondozói ellátásban részesülő és tanulói vagy hallgatói jogviszonyban
álló fiatal felnőtt.

Veszélyeztetettség (1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról 5. § (n)):

Olyan – a gyermek vagy más személy által tanúsított – magatartás, mulasztás
vagy körülmény következtében kialakult állapot, amely a gyermek testi, értelmi,
érzelmi vagy erkölcsi fejlődését gátolja vagy akadályozza.

Tankötelezettség (2011. évi CXCV. Törvény a nemzeti köznevelésről 45. § (2)):
A gyermek abban az évben, amelynek augusztus 31. napjáig a hatodik életévét betölti, legkésőbb az azt követő évben tankötelelessé válik. Az a gyermek, akinek esetében azt a szakértői bizottság javasolja, további egy nevelési évig az óvodában részesül ellátásban, és ezt követően válik tankötelelessé. A tankötelezettség teljesítése a tanév első tanítási napján kezdődik. Ha a gyermek az iskolába lépéshez szükséges fejlettséget korábban eléri, a kormányhivatal a szülő kérelmére szakértői bizottság véleménye alapján engedélyezheti, hogy a gyermek hatéves kor előtt megkezdje tankötelezettségének teljesítését.

A gyermekek névjegyzéke, óvodai jele

Sor-szám	Név	óvodai jel
1.		
2.		
3.		
4.		
5.		
6.		
7.		
8.		
9.		
10.		
11.		
12.		
13.		
14.		
15.		
16.		
17.		
18.		
19.		
20.		
21.		

Sor-szám	Név	óvodai jel
22.		
23.		
24.		
25.		
26.		
27.		
28.		
29.		
30.		

Összesített adatok

Fiúk száma:	Lányok száma:
3 éven aluli gyermekek száma:*	
3-4 éves gyermekek száma:	
4-5 éves gyermekek száma:	
5-6 éves gyermekek száma:	
6-7 éves gyermekek száma:	
Sajátos nevelési igényű gyermekek száma (pedagógiai szakszolgálati szakértői vélemény alapján):	
Bölcsődés volt:	

nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény 88. § (1) bekezdése és a 20. § (10) bekezdése felhatalmazásának végrehajtásában:

Tanköteles korú gyermekek

a _____ / _____ nevelési
évben

1. augusztus 31-ig a 6. életévét betölti:

A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény 45. § (2) bekezdése szerint, a gyermek abban az évben, amelynek augusztus 31. napjáig a hatodik életévét betölti (amennyiben a gyermek elérte az iskolába lépéshez szükséges fejlettséget) tankötelessé válik.

[illegible]

2. Augusztus 31-ig a 7. életévét betölti:

Megjegyzés: az itt felsorolt gyermekeknek a jelzett időpont után abban az esetben van további egy évre óvodai nevelésre lehetőségük, ha arra a szakértői bizottság javaslatot tesz.

[Nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény 45. § (2) bekezdés.]

[illegible]

Napirend

_____év _____hó _____ naptól

(Az óvodai nevelés országos alapprogramjáról szóló 363/2012. (XII. 17.) Korm. rendelet, „Melléklet” IV. fejezet

„Az óvodai élet megszervezése” alcím alatti rész tartalomra is figyelemmel.)

Időkeret	Tevékenység

Hetirend*

_____év _____hó _____ naptól

	Hetenként ismétlődő közös tevékenységek
Hétfő	
Kedd	
Szerda	
Csütörtök	
Péntek	

*A nemzeti köznevelésről szóló CXC. törvény 3. § (3) bekezdés szerint megszervezett hittanfoglalkozások ideje is itt rögzíthető.

HAVI SZERVEZÉSI FELADATOKhó

<i>Ünnepek, hagyományok, egyéb programok</i>	<i>Szervezési feladatok</i>
<i>Változások :</i>	

A CSOPORT SZOKÁS ÉS SZABÁLYRENDSZERE

A TERVEK KÉSZÍTÉSÉNÉL FELHASZNÁLT SZAKIRODALOM

TEMATIKUS TERVhét

<i>Kultúraátadás területei</i>	<i>Téma, gyermekek tevékenysége</i>	<i>Fejlesztési lehetőségek</i>	<i>Változások</i>
<i>A külső világ tevékeny meg- ismerése</i>			
<i>Matematikai tartalmú ta- pasztalatok</i>			
<i>Anyanyelvi játékok</i>			
<i>Verselés, me- sélés</i>			
<i>Rajzolás, fes- tés, mintázás, kézimunka</i>			
<i>Ének, zene, énekes játék, tánc</i>			
<i>Mozgás</i>			

TEMATIKUS TERV REFLEXIÓJA

aterjedő időszakra

<i>Kultúraátadás területei</i>	
<i>A külső világ tevé- keny megismerése</i>	
<i>Matematikai tar- talmú tapasztalatok</i>	
<i>Anyanyelvi játékok</i>	
<i>Verselés, mesélés</i>	
<i>Rajzolás, festés, mintázás, kézimun- ka</i>	
<i>Ének, zene, énekes játék, tánc</i>	
<i>Mozgás</i>	

MEGFIGYELÉSI SZEMPONTOK

I. Viselkedésére általában jellemző :

1. Állandó mozgás, nyugtalanság van körülötte. Nem tud nyugton maradni, állandóan fészkelődik, mocorog (gyakran).
2. Állandóan babrál, piszkál valamit.
3. Nem hallja, ha szólítják, vagy legalábbis úgy tesz, mintha nem hallaná (gyakran).
4. Neve hallatán összerezzen.
5. Szeszélyes, heves érzelmi kitörései vannak.
6. Ha egyszer belelendült valamibe, nehezen szakítja félbe (gyakran), nehezen vált tevékenységet.
7. Nagyon lassú, tétova mozgású.
8. Nagyon félénk, síró.
9. Egyéb egyéni viselkedési jellemzők.

II. Foglalkozások alatti viselkedése

1. Nem figyel, úgy tesz, mintha ott sem lenne (általában).
2. Elterelhető könnyen a figyelme (általában).
3. Nem követi a pedagógus utasításait (általában).
4. Úgy tűnik, mintha nem értené meg a feladatot, tanácstalan, nem tudja elkezdeni a munkát (néha).
5. Kérdésre zavartan hallgat.
6. Maszlatol ábrázolásnál, összegyűri a rajzlapot, vonalvezetése görcsös.
7. Nem tud várni, igényeit késleltetni.

[illegible]

*FOKOZOTT EGYÉNI BÁNÁSMÓDOT,
FEJLESZTÉST IGÉNYLŐ GYERMEKEK*

TEHETSÉGGONDOZÁS

*EGÉSZSÉGÜGYILEG FOKOZOTT
FIGYELMET IGÉNYLŐ GYERMEKEK*

*AZ ÓVODÁBAN SZERVEZETT KÜLÖN
FOGLALKOZÁSOKON RÉSZTVEVŐK*

SZÜLŐI ÉRTEKEZLETEK

PEDAGÓGIAI TÉMA :

AKTUÁLIS TÉMA :

IDŐPONT :

TÉMAVEZETŐ NEVE :

RÉSZTVEVŐK SZÁMA :

SZÜLETETT HATÁROZATOK, JAVASLATOK :

FOGADÓÓRÁK

IDŐPONT :

JELENLÉVŐ SZEMÉLYEK :

MEGBESZÉLÉS TÉMÁJA :

CSALÁDLÁTOGATÁSOK

AZ ÉVES NEVELŐMUNKA ÉRTÉKELÉSE

AZ ÓVODAVEZETŐ PEDAGÓGUS LÁTOGATÁSA A CSOPORTBAN

IDŐPONT :

LÁTOGATÁS CÉLJA :

LÁTOGATOTT ÓVÓNŐ NEVE :

TAPASZTALATOK :

*AZ ÉV SORÁN FELHASZNÁLT IRODALMI
ÉS ZENEI ALKOTÁSOK*

VIII.4 A gyermek fejlődésének nyomon követése

Mozgásfejlettség

Óvoda neve: Gyermek neve: Születés dátuma:	Óvodá- ba lé- péskor		Kis- csoport- ban		Közép- ső cso- port- ban		Nagy- csoport- ban		+ 1 év	
Ujjak ritmikus ökölbe zárása (pumpálás)										
Ujjak széttárása (utánzás)										
Fűzés (nagylyukú gyöngy, majd cipő, tű, stb.)										
Páros lábon szökdelés (veréb), majd egy lábon (váltakozva)										
Labdaelkapás (15 cm átmérőjű, 3 méter-ről) (labdázás)										
Egy lábon egyensúlyozás 15 mp-ig (gólya, mozgásos játék)										
Ujjakkal sorra érinteni a hüvelykujjat (játék)										
A megérintett ujj csukott szemmel való azonosítása										
Ujjak kisujjal kezdődő gördülékeny tenyérbe zárása										
Kezesség										
Megjegyzés:										

Testséma fejlettségének mutatói

Óvoda neve: Gyermek neve: Születés dátuma:	Óvodá- ba lé- péskor		Kis- csoport- ban		Közép- ső cso- port- ban		Nagy- csoport- ban		+ 1 év	
Fej, törzs, hát, has										
Szem, szemhéj										
Orr, orrcimpa										
Száj, nyelv										
Fül, nyak, fültő										
Kéz, kézfej, tenyér										
Ujjak, ujjbegy, ujjperc										
Láb										
Mell, mellkas										
Arc										
Kar										
Comb										
Térd, térdhajlat										
Homlok, szemöldök										
Áll										
Könyök										
Csukló										
Boka										
Lábfej, talp										
Lábujjak, sarok										
Váll										
Derék										
Csípő										
Megjegyzés:										

A gyermek téri tájékozódásának, térbeli mozgásának fejlettsége

Óvoda neve: Gyermek neve: Születés dátuma:	Óvodá- ba lé- péskor		Kis- csoport- ban		Közép- ső cso- port- ban		Nagy- csoport- ban		+ 1 év	
Fent										
Lent										
Alatt										
Fölött										
Föl, fölé										
Jobb, bal										
Előre, elől										
Hátra, hátul										
Mellett, mellé										
Között										
Le, alá										
Kívánságra irányt tud változtatni										
Mögé										
Elé										
Jobbra										
Balra										
Túl										
Közé										
Megjegyzés:										

A gyermek értelmi fejlettsége

Óvoda neve: Gyermek neve: Születés dátuma:			Óvodá- ba lé- péskor		Kis- csoport- ban		Közép- ső cso- port- ban		Nagy- csoport- ban		+ 1 év	
A tárgyak csoportosítá- sának mutatói	szín szerint											
	forma szerint											
	méret szerint											
	hasonlóság- különbözőség szerint											
Időbeli relációk felismerésének mutatói	időrendi- ség:	képi szint										
		beszéd- szint										
	ok-okozati viszony											
Figyelem jel- lemzői	összpontosításra képes											
	rövid ideig figyel											
	csak a játék köti le											
	könnyen elterelhető											
	szétszórt, figyelmetlen											
	egyéb											
Motoros feladat verbális vissza- adása	teljes, pontos vissza- adás											
	a lényeges mozzana- tok visszaadása											
	képtelen elmondani											
Megjegyzés:												

A gyermek finommotoros koordinációjának fejlettsége

Óvoda neve: Gyermek neve: Születés dátuma:		Óvodá- ba lé- péskor		Kis- csoport- ban		Közép- ső cso- port- ban		Nagy- csoport- ban		+ 1 év	
Részletek feltüntetése	Kusza firka										
	Van feje										
	Van lába										
	Van karja										
	Van törzse										
	Van nyaka										
	A fej részletei: haj, fül										
	Az arc részletei: szem, orr, száj										
	Ruha, ruha részletei										
	Kéz részletei										
	Láb részletei										
Arányok	Fej, kar, láb, törzs aránya helytelen										
	Fej, kar, láb, törzs aránya helyes										
Dimenzió	A végtagok két dimenzió- sak										
	Többszempontú, profil										
Érintkezés	A négy végtag összefügg a törzzsel										
	A nyak vonala átmegy a fej, törzs vonalába										
	A törzs vonala átmegy a láb vonalába										
Megjegyzés:											

A gyermek nyelvi kifejezőképességének fejlettsége

Óvoda neve: Gyermek neve: Születés dátuma:		Óvodá- ba lé- péskor		Kis- csoport- ban		Közép- ső cso- port- ban		Nagy- csoport- ban		+ 1 év	
Szókincs	gazdag, árnyaltan kifejező										
	átlagos										
	szegényes, hiányos										
Elvont kife- jezések elő- fordulása	gyakran										
	néha										
	sohasem										
	beszédhibás (milyen?)										
Beszédrit- mus	folyamatos										
	akadozó										
	gyors										
	lassú										
Képolvasás	felsorol										
	egyszerű cselekvést meg- nevez										
	összefüggéseket felismer										
Szöveg- visszaadás	nem képes visszaadni										
	hiányos										
	lényeges mozzanatok										
	teljes, pontos										
Megjegyzés:											

A gyermek szociális fejlettsége

Óvoda neve:		Óvodába lépéskor		Kis- csoport- ban		Középső csoport- ban		Nagy- csoport- ban		+ 1 év	
Gyermek neve:											
Születés dátuma:											
Kapcsolat- teremtés felnőtt- ekkel	Kezdeményező										
	Elfogadó										
	Visszahúzó										
	Elutasító										
Kapcsolat- teremtés tár- sakkal	Kezdeményező										
	Elfogadó										
	Visszahúzó										
	Elutasító										
Beilleszkedése a tevékeny- ségekre	Szemlélődő										
	Magányosan tevékenykedő										
	Társakhoz sodródó										
	Bekapcsolódó										
	Alkalmazkodó										
	Együttműködő										
	Kezdeményező										
	Irányító										
Feladat- megértése, fel- adat-tartása	Megérti										
	Elfogadja										
	Teljesíti										
	Nem érti										
	Érti, de nem teljesíti										
	Részben teljesíti										
	Irányítással, segítséggel elvégzi										
	Önállóan teljesíti										
	Elmélyült, kitartó										
	Kapkodó, szétszórt										
Érzelmi élete	Kiegyensúlyozott										
	Nyugtalan										
	Erőszakos										
	Változó hangulatú										
	Zárkózott										
Megjegyzés:											

A gyermek szociális érettsége

Óvoda neve:		Óvodába lépéskor		Kis- csoport- ban		Középső csoport- ban		Nagy- csoport- ban		+ 1 év	
Gyermek neve:											
Születési dátuma:											
Önállósága	Személyi kontaktus nélkül is teljesít										
	Időnként személyi kontaktust igényel										
	Állandó személyi kontaktust igényel										
Feladatvégzése	Motivált, jó megoldásra törekvő										
	A motiváltság hiánya jellemzi, erőtlen										
	Tevékenysége elmélyült										
	A feladat nem köti le										
	Kitartó a tevékenységben										
	Kapkodó, kitartásra nem képes										
Munkatempója	Gyors, dinamikus										
	Átlagos										
	Lassú, nehézkes										
	Könnyen vált át más tevékenységre										
	Nehezen áll át más tevékenységre										
Válasz a tevékenységek akadályozására	Kivárára képes, toleráns										
	Feladja										
	Indulatkitöréssel válaszol										
	Személyek elleni agresszióval										
	Regresszióval										
Megjegyzés:											

VIII.5 Óvodánkban létrejött szellemi alkotások jegyzéke

1992.

1. Balázsne Szűcs Judit: Miből lesz a cserebogár? (Alex-Typo Bp. 1992.)
2. Kuhn Gabriella - Páli Judit - Pintér Éva - Porkolábné dr. Balogh Katalin - Aradi u. óvoda óvodapedagógusai: Kudarcc nélkül az iskolában (Alex-Typo Bp. 1992.)
3. Szaitzné Gregorits Anna: Világunk hangjai I. (Alex-Typo Bp. 1992.)
4. Szaitzné Gregorits Anna: Természet és társadalom (Novum Szeged, 1992) (játéklapok átdolgozott)
5. Tóth Ágnes: Játsszunk matematikát (Novum Szeged, 1992.) (Játéklapok átdolgozott)

1993.

1. Maróthy Erzsébet: Hangok kockája (Alex-Typo Bp. 1993.)
2. Szaitzné Gregorits Anna: Természet és társadalom (Novum Bp. 1993.) (Játéklapok)
3. Tóth Ágnes: Játsszunk matematikát (Novum Bp. 1993.) (Játéklapok)

1994.

1. Bíró Antalné szerkesztése: Pszichológiától Pedagógiáig I. (Alex-Typo Bp. 1994.)
2. Tóthszöllősyné Varga Tünde: Mozgásfejlesztés az óvodában (Magánkiadás 1994.)

1995.

1. Szaitzné Gregorits Anna: Család és környezet (Novum Bp. 1995.)
2. Tóth Ágnes: Gondolkodás és matematika (Játéklapok) (Novum Bp. 1995.)

1996.

1. Páli Judit - Pintér Éva - Porkolábné dr. Balogh Katalin - Szaitzné Gregorits Anna - Aradi u. óvoda alkotócsoportha: Komplex Prevenációs óvodai Program (OKI adatbázis Bp. 1996.)

1997.

1. Baláznén Szűcs Judit - Kuhn Gabriella - Páli Judit - Pintér Éva - Porkolábné dr. Balogh Katalin - Aradi u. óvoda alkotócsoportha: Komplex Prevenációs óvodai Program (Kudarc Nélkül az iskolában) (Volán Humán R.T. Bp. 1997.)
2. Páli Judit - Szaitzné Gregorits Anna: Természet és társadalom (Novum Bp. 1997.)
3. Páli Judit - Tóth Ágnes: Gondolkodás és matematika - új (Novum Bp. 1997.)
4. Szaitzné Gregorits Anna: Világunk hangjai I-II. (Lobo Sand Bp. 1997.)

1998.

1. Baláznén Szűcs Judit: Az ember aki óvodás (Szort B.T. Bp. 1998.)
2. Baláznén Szűcs Judit: Mibe illik? - kártyacsalád (Szort B.T. Bp. 1998.)
3. Baláznén Szűcs Judit - Szaitzné Gregorits Anna: Szabadon, játékosan, örömmel (Szort B.T. Bp. 1998.)

1999.

1. Szaitzné Gregorits Anna: Csodálatos világ – környezetismereti játéklap gyűjtemény középső és nagycsoporthos óvodásoknak (Novum Bp. 1999.)
2. Tóth Ágnes: Ennyi? Mennyi? Annyi! – matematikai játéklap gyűjtemény középső és nagycsoporthos óvodásoknak (Novum Bp. 1999.)
3. Maróthy Erzsébet: Szó-tag-séta – anyanyelvi társasjáték (Novum Bp. 1999.)

2000.

1. Szaitzné Gregorits Anna: Kutassunk, keressünk – környezetismereti játéklap gyűjtemény középső és nagycsoporthos óvodásoknak (Novum Bp. 2000.)
2. Tóth Ágnes: Játékok, rejtvények – matematikai játéklap gyűjtemény középső és nagycsoporthos óvodásoknak (Novum Bp. 2000.)

2001.

1. Kifor Lászlóné – Tóth Ágnes: A varázsige (Mesedramatizáció óvodásoknak és kisiskolásoknak) (Novum Bp. 2001.)
3. Szaitzné Gregorits Anna: Csodálatos világ (utánnnyomás) - környezetismereti játéklap gyűjtemény középső és nagycsoportos óvodásoknak (Novum Bp. 2001.)
4. Tóth Ágnes: Ennyi? Mennyi? Annyi! (utánnnyomás) - matematikai játéklap gyűjtemény középső és nagycsoportos óvodásoknak (Novum Bp. 2001.)
5. Szaitzné Gregorits Anna: Farsangtól – Pünkösdig – tematikus versgyűjtemény (Novum Bp. 2001.)

2002.

1. Deményné Szente Éva írása a Mindig tudod, mit érez a gyermeked? című könyvben (Fabula Bt. 2002.)
2. Deményné Szente Éva cikke az Óvodavezetők IX. Kézikönyvében (OKKER Bp. 2002.)
3. Szaitzné Gregorits Anna – Maróthy Erzsébet: Nyár, nyár, napsugár – tematikus versgyűjtemény (Novum Bp. 2002.)
4. Szaitzné Gregorits Anna: Kép és betű – olvasást segítő kártyajáték (DM Millenium Kft. Bp. 2002.)

2003.

1. Tóth Ágnes: Most tanulok számolni – átdolgozás magyar nyelvre (Novum Bp. 2003.)
2. Deményné Szente Éva cikke az Óvodavezetők X. Kézikönyvében (OKKER Bp. 2003.)

2005.

1. Deményné Szente Éva cikkei az Óvodai Nevelésbe
 - Ő is már csak emlék
 - Nagy család az óvodában
2. Kifor Lászlóné – Tóth Ágnes: Nagy család az óvodában (Novum Kft. 2005.)
3. Tóth Ágnes cikkei az Óvónők kincsestárába (február, április)
 - Így élünk mi
 - Matematika a vegyes csoportban

2006.

1. Tóth Ágnes cikkei az Óvónők kincsestárába (szeptember)
 - Kapcsolattartás a szülőkkel

2010.

1. Kifor Lászlóné – Szaitzné Gregorits Anna – Tóth Ágnes:
 - Kisokos (játéklapok 3-4 éveseknek)
 - Furfangos (játéklapok 5-6 éveseknek)
 - Fortélyos (játéklapok 6-7 éveseknek)(Novum Könyvklub Kft. 2011.)

2011.

1. Kifor Lászlóné – Szaitzné Gregorits Anna – Tóth Ágnes:
 - Észkerék (matematikai fejtörő feladatok)
 - Turmix (játékos környezetismeret)
 - Szópörgető (játékos anyanyelvi feladatok)
 - Mesekerék (játékos szövegértés, versek, mesék)(Novum Kft.)